

SKRIFTER UTG. AV
PERSONHISTORISKA SAMFUNDET

II.

Domsagor och häradshövdingar
i Stockholms och Uppsala län

Av

JAN ERIC ALMQUIST

Stockholm 1946

Personhistorisk tidskrift 1946, h. 2—3

Med detta arbete återupptager Personhistoriska samfundet den skriftserie, i vilken senast föregående volym (nr 10) utgavs 1918 (se omslagets sista sida). Arbetet utgör h. 2—3 av Personhistorisk tidskrift 1946, men är en fristående volym med särskild paginering och eget personregister. Volymen bör — om icke tidigare dispositioner med serien omöjliggöra detta — bindas i slutet av årg. 1946. — Författarens manuskript är antaget hos redaktionen sedan sommaren 1945.

Paris i september 1946.

Sekreteraren.

SKRIFTER UTG. AV
PERSONHISTORISKA SAMFUNDET

II.

Domsagor och häradshövdingar
i Stockholms och Uppsala län

Av

JAN ERIC ALMQUIST

STOCKHOLM 1946

Kungl. Boktryckeriet. P. A. Norstedt & Söner

403544

INNEHÅLLSÖVERSIKT.

	Sid.
Förord	V
Förkortningar	VI
Orienterande inledning	I
I. Norra och mellersta Roslagen	
1. Tiden före 1680	
A. Närkehärad	8
B. Frösåkers härad	10
C. Häverö skeppslag	14
D. Vaddö skeppslag	15
E. Sjuhundra härad	16
F. Lyhundra härad	18
G. Frötuna [och Länna] skeppslag	19
H. Bro [och Vätö] skeppslag	21
2. Tiden efter 1680	22
II. Västra delen av Stockholms län jämte södra Roslagen	
1. Tiden före 1680	
A. Långhundra härad	25
B. Seminghundra härad	27
C. Vallentuna härad	29
D. Ärlinghundra härad	32
E. Åkers skeppslag	34
F. Värmdö skeppslag	36
G. Danderyds skeppslag	37
H. Sollentuna härad	38
I. Färentuna härad	40
2. Tiden efter 1680	43
III. Södertörn	
1. Tiden före 1680	
A. Sotholms härad	47
B. Svartlösa härad	49
C. Öknebo härad	52
2. Tiden efter 1680	53
IV. Södra delen av Uppsala län	
1. Tiden före 1680	
A. Bro härad	55
B. Häbo härad	56
C. Trögds härad	59
D. Åsunda härad	61
E. Lagunda härad	64
F. Hagunda härad	67
G. Ulleråkers härad	69

IV

H. Bälunge härad	72
I. Vaksala härad	74
J. Rasbo härad	76
2. Tiden efter 1680	78
V. Norra delen av Uppsala län	
1. Tiden före 1680	
A. Norunda härad	81
B. Örbyhus län	
a. Vendels härad (före 1612)	83
b. Tierps härad (före 1612)	84
c. Västlands skeppslag (före 1612)	85
C. Olands härad	87
D. Dannemora tingslag	89
E. Lövsta och Hällnäs skeppslag	90
2. Tiden efter 1680	90
Alfabetisk förteckning över i arbetet förekommande	
I. Häradshövdingar och underhäradshövdingar före 1680	92
II. Häradshövdingar efter 1680	119

trycken hava sedermera i korrektur granskats av arkivarien C. G. U. Scheffer, som även vid tolkningen av sigillen lämnat mig en sakkunnig och värdefull hjälp. För åstadkommande av enhetlighet vid sigillbildernas beskrivning har på förslag av denne prövats lämpligt att anknyta till heraldisk terminologi, även där bilden ej är insatt i en sköld. Detta medför bl. a., att höger och vänster icke bedömas från åskådarens synvinkel. Vid angivande av ett vapens olika sidor bör man nämligen heraldiskt sett tänka sig skölden buren av innehavaren, och från denne räknat bestämmas därefter höger och vänster. Profildbilder äro som regel vända åt heraldiskt höger, varför detta förhållande i överensstämmelse med heraldiskt språkbruk icke särskilt anmärkes i sigillbeskrivningarna.

Djursholm i september 1946.

J. E. Almquist.

FÖRKORTNINGAR.]

- BERCH** = C. R. Berch, *Suecia augusta venerabilis et illustris* (mskr. tillhörigt Vitterhetsakademien, f. n. deponerat i RA).
- hh** = häradshövding.
- HH** = Historiska handlingar till trycket befordrade af Kungl. Samfundet för utgivande af handskrifter rörande Skandinaviens historia.
- KA** = Kammararkivet, Stockholm.
- Lib. caus.** = *Libri causarum* i Svea hovrätts arkiv (RA).
- lm** = lagman.
- PERINGSKIÖLD** = J. Peringskiölds handskrivna anteckningar om rikets lagmän och häradshövdingar i *Genealogica* vol. 71 (RA).
- PHT** = Personhistorisk Tidskrift.
- RA** = Riksarkivet, Stockholm.
- SHKonst.** = Svea hovrätts konstitutorial.
- SHProm.** = Svea hovrätts promotorial.
- SRP** = Kullbergs förteckning över Svenska riksarkivets pergamentsbrev.
- SRPerg.** = Svenska riksarkivets otryckta pergamentsbrev.
- uhh** = underhäradshövding, resp. domare, lagförare och lagläsare samt tingsförättare på Kungl. Maj:ts vägnar.
- ulm** = underlagman.
- f** efter årtal = död samma år.

Orienterande inledning.

Efterföljande undersökning utgör ett första försök att ur historisk synvinkel utreda omfattningen av domsagorna inom riket eller m. a. o. den judiciella indelningen i Sverige från äldsta tid till våra dagar. Då emellertid varje domsaga under långliga tider som regel var knuten till häradshövdingens person, förutsätter uppgiften samtidigt kunskap om vilka personer, som under olika perioder representerat häradshövdingämbetet i vårt land.

En viss tveksamhet inställer sig redan vid ämnets gruppering. Det naturliga vore att låta de olika lagsagorna utgöra norm för uppdelningen. Detta har emellertid visat sig olämpligt på den grund, att dessa mera sällan visat sig vara konstanta begrepp. För att taga ett närliggande exempel omfattade lagsagan Uppland före 1611 även Norrland och efter 1615 men icke dessförinnan delar av Södertörn. För övrigt upphörde lagsagorna såsom sådana redan 1850. Om åter lagsagan ur indelningssynpunkt utbytes mot det nuvarande landskapet, är det visserligen riktigt, att detta i stort sett bevarat sin gamla omfattning genom tiderna, men å andra sidan har den yngre domsagoregleringen tagit endast ringa hänsyn till landskapet, varför det numera ej är ovanligt att finna en domsaga förlagd på båda sidor om en landskapsgräns. Under sådana förhållanden återstår endast länet, vilket som indelningsgrund medför den fördelen, att domsagorna åtminstone under de senaste århundradena stått i fast relation till detta. Olägenheten ligger endast däri, att den nuvarande länsorganisationen är av relativt sent datum — den infördes som bekant först genom 1634 års regeringsform — och den har således ej kunnat utöva något inflytande på den äldre judiciella indelningen. Denna olägenhet är dock i detta sammanhang av mindre betydelse, eftersom ett någor-

lunda konstant domsagobegrepp, om man bortser från häradet som sådant, ej utbildades, förrän långt efter länsorganisationens tillkomst.¹

Häradshövdingämbetet, som i diplomerna endast undantagsvis kan följas längre tillbaka än till landslagens äldsta tid eller senare delen av 1300-talet, har under sekulens lopp flera gånger förändrat karaktär. Enligt landslagen skulle konungen till häradshövding förordna en av de tre personer, som föreslagits av häradets representanter. Och det underströks därvid särskilt, att vederbörande skulle vara bosatt inom domsagan. I den följande framställningen har jag därför, i den mån det kunnat ske, sökt utreda, huruvida under medeltiden lagens bokstav i detta hänseende länt till efterrättelse.

Kort före nya tidens ingång förändrades emellertid situationen. Trots allmogens motstånd började riksföreståndaren Svante Nilsson att till häradshövdingar utse personer, som han av en eller annan anledning önskade belöna. Och han fäste därvid intet avseende vare sig vid häradets i lagen stadgade valrätt eller vid den omständigheten, om vederbörande var bosatt inom eller utom häradet.² Sten Sture d. y. jämte Vasakonungarna fortsatte på den inslagna vägen. Utvecklingen sammanhängde med att häradshövdingens underhåll från häradet eller den s. k. häradshövdingerräntan småningom av statsmaktens representant börjat betraktas som en inkomst, över vilken regeringen ägde förfoga. Utnyttjandet skedde under Vasatiden i olika former. Antingen fick fogden befallning att redovisa inkomsten i kronans räkenskaper, varvid den dock vanligen användes för något speciellt ändamål såsom till slottsbyggnad eller gruvdrift i grannskapet, eller också förlänades räntan till någon adelsman eller annan förtjänt person, som behövde underhåll eller lönetillägg. I förra fallet tillsattes genom fogdens förmedling en underhäradshövding, vanligen benämnd lagförare eller lagläsare,³ som åtog sig att för en mindre ersättning sköta häradshövdingämbetet »å Kungl. Maj:ts vägnar». I senare fallet utfärdades häradshövdingefullmakt åt förläningsstagaren,

¹ Själva ordet *domsaga* synes ej heller hava blivit använt före 1700-talets början. Tidigare talades istället om häradsdöme eller häradshövdingedöme.

² Beträffande dessa förhållanden se närmare J. E. Almqvist, Landslagens stadgande om val av häradshövding (Svensk Juristtidning 1945), s. 275 ff. Tilläggas må, att en eller annan storman redan under 1300-talet på det ena eller andra sättet lyckats komma i besittning av ett flertal häradshövdingetjänster, vilka sköttes genom vikarier, allt tydligen i strid mot lagens både anda och mening. Jfr i detta hänseende C. G. Styffe, Bidrag till Skandinavien historia, D. 1 (1859) s. LXXXVIII och C. Stenberg, Om de svenska under-rätternes uppkomst, utveckling och omgestaltning (1878), s. 44 och 51.

³ Den yngre landslagen kallar häradshövdingens vikarie för domare, men denna benämning upphörde i praxis vid nya tidens början med undantag blott för Dalarna. Se härom närmare J. E. Almqvist, Häradshövdingen (Svensk Juristtidning 1945), s. 696 ff.

i vars fria skön det låg, om han själv ville uppehålla ämbetet eller överlämna tjänstgöringen åt en av honom utsedd vikarie. Var förläningslagaren kvinna¹ eller utlänning, vilket stundom förekom, ålades dock vederbörande i fullmakten att begagna det sistnämnda alternativet. Under Gustaf Vasas tid hände det t. o. m., att vissa häradshövdingar blevo nödsakade att fullgöra rusttjänst som motprestation till häradshövdingerräntan.

Landslagen föreskrev vidare, att under häradshövdingens jurisdiktion ej fick lyda mer än ett härad, där å bestämd plats ting skulle hållas en gång varje vecka under de tre årliga laga tingsterminerna. Detta betydde m. a. o., att härad och domsaga enligt lagstiftaren skulle betraktas som synonyma begrepp. Tolkningen av stadgandet vållade dock vissa svårigheter ej minst i Uppland, där vid sidan av häradena funnos skeppslag, som ej sällan till följd av sin ringa omfattning ur judiciell synpunkt ansågos lämpligen böra sammanslås med något närbeläget härad eller skeppslag, ehuru de allt fortfarande bibehöllo sin ställning som särskilda jurisdiktionsområden eller s. k. tingslag. I praktiken förekom det också, att en häradshövding i strid mot lagens uttryckliga bestämmelse förlänades häradshövdingerräntan från ett flertal härad, vilka stundom ej ens bildade något sammanhängande område på marken, ja, t. o. m. kunde vara förlagda i olika lagsagor. Att under sådana omständigheter tala om en gemensam domsaga förefaller vågat, även om dylika härad måste sägas lyda under samma häradshövding. Under 1600-talet fick denna praxis en ökad utsträckning, vilket berodde på att åtskilliga häradshövdingerräntor tilldelades hovrätternas ämbets- och tjänstemän i form av lönetillägg. Därvidlag fästes av naturliga skäl avseende endast vid rätornas storlek, och en hovrättsassessor kunde därför utnämnas till häradshövding över ett flertal härad, som saknade varje geografiskt samband. I regel nöjde han sig med att uppbära räntan, men principiellt var det intet som hindrade, att han, i den mån hovrättstjänsten lämnade honom något tillfälle därtill, själv uppehöll häradshövdingämbetet. Det låter sig därför icke bestridas, att en hovrättstjänsteman, som förlänats dylik ränta, måste betraktas som häradshövding, och

¹ Jfr J. E. Almqvist, Drottning Kristina, den första kvinnliga domaren i Sverige (Svensk Juristtidning 1941), s. 818. Det är dock att märka, att då i Kammararkivets räkenskaper en kvinna uppgives som häradshövding ett visst år, betyder detta i regel blott att hon såsom änka efter den närmaste häradshövdingen erhållit rätt till nämnda. Undantagsvis fingo emellertid under 1500-talets senare hälft kvinnor mottaga häradshövdingerräntor i form av självständiga förläningar. Ett exempel på sådana kvinnliga häradshövdingar är Malin Eriksdotter (Gyllenstierna), som under ett decennium innehade häradshövdingerräntan från Allbo härad i Småland (fullm. ²/₂ 1569).

detta även om han aldrig fick tid att besöka sina domsagor. Fördelningen av häradshövdingerräntorna inom en hovrätt skedde genom ett eller flera kungliga brev,¹ och med stöd av dessa ansåg sig hovrätten sedermera hava fått befogenhet att vid avsked eller dödsfall utan särskilt tillstånd vidtaga lämpliga och nödiga förändringar. Det kungliga brevet var nämligen utställt icke på någon person utan på vissa befattningshavare inom hovrätten. Detta system har för den nutida forskaren stundom medfört vissa svårigheter att rekonstruera senare vidtagna förändringar i häradshövdingelängderna, och i vissa fall måste man därför nöja sig med uppgiften, att häradshövdingerräntan uppburits av en eller annan anonym hovrättstjänsteman.

Med hänsyn till den anförda utvecklingen är det tämligen naturligt, att vikariesystemet, som redan under 1500-talet antagit oroväckande proportioner, under följande århundrade skulle nå sin höjdpunkt. För att hålla oss blott till Stockholms och Uppsala län finnes det, att rättskipningen därstädes under perioden 1600—80 praktiskt taget helt och hållet legat i händerna på lagläsare. Endast fyra häradshövdingar hava sålunda mot slutet av perioden under längre tid själva uppehållit sina ämbeten. Lagläsarnas antal under samma period överstiger däremot siffran 50. Detta säregna förhållande är i någon mån ägnat att ställa hittillsvarande begrepp på huvudet. Man frågar sig onekligen, om icke tingsförrättaren under nämnda period är att anse som den verkliga häradshövdingen, medan den som till namnet var häradshövding hellre borde jämföras med en vanlig förläningshavare eller rättagare. Huru som helst är det givet, att tingsförrättarna såsom bärare av den dåtida rättskipningen tilldraga sig ett helt annat intresse än de personer, som av en eller annan anledning fått rätt att uppbära de med ämbetet förknippade inkomsterna. Det är med anledning härav, som det ansetts lämpligt att i den följande utredningen särskilt förteckna tingsförrättarna under perioden 1600—80. Den metod, som därvid begagnats, har emellertid medfört den olägenheten, att rent tillfälliga vikarier, som inträtt vid förfall för den ordinarie lagläsaren, i allmänhet ej kunnat redovisas. Detsamma gäller beträffande de häradshövdingar, som blott en eller annan gång slagit sig ned i domarsätet. Om därför undantagsvis ett enstaka dombrev skulle visa sig vara underskrivet av annan person än den, som nedan angivits som då-

¹ Dessa äro daterade den 12 april 1629, den 13 augusti 1641, den 31 mars 1642 och den 29 april 1653. De två förstnämnda resolutionerna röra endast Svea hovrätt, den tredje Göta och Åbo hovrätter samt den fjärde samtliga hovrätter i Sverige och Finland.

varande tingsförrättare, kan förhållandet bero på en av de nyss anförda omständigheterna.

I princip var det meningen, att häradshövdingen personligen skulle tillsätta lagläsaren och med honom överenskomma om ersättning för vikariatet. Då häradshövdingärntorna år 1629 för första gången i relativt stor utsträckning tilldelades Svea hovrätt, fann denna lämpligt att generellt ordna även vikariefrågan, varvid hovrätten med stöd av en kunglig resolution den 10 december s. å.¹ utsträckte sin befogenhet till att omfatta även sådana härad, vilkas räkter utgingo till personer utanför ämbetsverket.² Ett betydande exempel utgör hovrättens skrivelse den 28 april 1631, där det utan vidare bestämdes, att hela Uppland skulle fördelas mellan tre lagläsare, vilka utsetts och förordnats av hovrätten. Härigenom uppstod en ny form av domsagor vid sidan av de gamla, vilken kännetecknades av en för tiden ovanlig storlek. Lagläsaren reste omkring och höll med någon dags mellanrum ting i de olika häraderna och skeppslagen, som tillsammans kunde överstiga ett tiotal tingslag. En karta över ett dylikt »domsområde» är publicerad av N. Edling i *Uppländska domböcker*, IV (1937), s. 188. Detta system tillämpades åtminstone i Uppland under mer än 20 år, ehuru visserligen antalet lagläsare snart kom att ökas till fyra. Under 1650-talet återvände man emellertid till det gamla och lät sålunda varje häradshövding på nytt utse sin vikarie. Detta hade till följd, att antalet lagläsare ånyo gick i höjden. Vid slutet av 1670-talet fungerade sålunda inom Uppland bortåt ett dussin olika domhavande.

År 1680 inleder en ny epok i häradshövdingämbetets historia.³ Regeringen beslöt då, att varje utnämnd häradshövding skulle vara bosatt inom domsagan, i regel å särskilda av kronan något senare tillhandahållna boställen samt själv uppehålla ämbetet. Endast för den händelse han kunde styrka laga förfall, fick vikarie anlitas, vilken under sådana förhållanden skulle tillsättas av hovrätten eller vid längre avbrott av Kungl. Maj:t.⁴ I samband härmed upphörde de gamla benämningarna lagförare och lagläsare. Vikarien erhöll istället titel av vice häradshövding och utsågs vanligen bland hovrätternas auskultanter. Reformen medförde bl. a., att en mängd häradshöv-

¹ Jfr Handlingar rörande 1642 års lagkommission (ed. J. E. Almqvist, 1937), s. 73.

² Formellt synes man dock hava givit dessa personer tillfälle att samtycka till åtgärden, eftersom det i konstitutorialet för dylikt fall alltid i förbigående omtalas, att vederbörande häradshövding »erkänt» lagläsaren för god.

³ Jfr Kungl. res. på ridderskapets och adelns besvär vid 1680 års riksdag (Stiernman), p. 14, 17 och 18.

⁴ Jfr Kungl. breven 1691 ²/₃ och 1694 ²¹/₁₁ (Schmedeman).

dingar, som samtidigt voro ämbetsmän i huvudstaden, måste avgå och ersättas av särskilda ämbetsdomare.¹ Därtill kom, att härads-hövdingämbetet icke längre betraktades som förläning. Detta manifesterades bl. a. därigenom, att häradshövdingärantorna från och med 1681 förvaltades av Statskontoret. Under perioden 1719—78 sköttes samma förvaltning av de olika hovrätternas s. k. löningskontor, men sistnämnda år återvände man till det under enväldet praktiserade systemet.² I egenskap av särskild skatt upphörde häradshövdinge-räntan först i början på 1840-talet.

Det sagda får dock icke tydas i den riktningen, som om vikarie-systemet i och med lagändringen praktiskt taget upphörde. I verk-ligheten tolkades nämligen uttrycket laga förfall tämligen vidsträckt.³ Den bekante lagkommentatorn Petter Abrahamsson, som var härads-hövding i Uppland, fick exempelvis under en följd av år tillåtelse att låta halva sin tjänstgöring skötas av en vice häradshövding, för att den förre skulle få tillfälle att fortsätta arbetet med lagens kommenterande. Vikariatet ordnades på det sättet, att halva antalet härad stod under vice häradshövdingens ledning. Före 1680 har det i all-mänhet icke inneburit några större svårigheter att konstatera vem, som varit häradshövding, och vem, som varit lagläsare i ett visst härad, även om domböckerna sakna direkta uppgifter härom. Ty häradshövdingarna voro i regel ståndspersoner,⁴ medan lagläsarna tillhörde bonde- eller borgarklassen.⁵ Under perioden 1680—1719 kommo däremot såväl ordinarie som vice häradshövdingar att till-höra samma samhällsklass, och namnteckningarna under tingsproto-kollen giva därför icke någon säker ledning i frågan. Då fullmakterna särskilt under den tid det stora nordiska kriget varade allt som oftast lysa med sin frånvaro i riksregistraturet, och då dessutom domsagorna ännu ej erhållit någon bestämd omfattning utan tvärtom ofta bytte ut-seende t. o. m. mitt under en viss häradshövdings ämbets tid, är det tämligen tydligt, att risken för felslut icke är alldeles uteslu-

¹ Jfr Riksregistraturet (RA) 1680 28/12.

² Jfr E. Malmsten, Anteckningar om Svea hovrätts arkiv (i Meddelanden från svenska riksarkivet 1914), s. 130 ff.

³ Vikarierna spelade dock efter 1680 icke samma roll som tidigare, och det har därför ansetts onödigt att i den följande utredningen omtala deras namn.

⁴ Jfr i detta avseende 1569 års adelsprivilegier. Under Gustaf Vasas regering förekom det dock tämligen ofta, att fogdar utsågos till häradshövdingar, vilket förhållande får betraktas som ett undantag från regeln.

⁵ En annan sak är, att lagläsarna särskilt under 1500-talets senare hälft ofta i offentliga urkunder felaktigt benämndes häradshövdingar. Se t. ex. de av Edling utgivna uppländska domböckerna från 1500-talet, bd 2, 3 och 5. Ett motsvarande förhållande ägde f. ö. rum även under medeltiden, vilket ej sällan föranlett forskare att draga felaktiga slutsatser.

ten.¹ Under 1720-talet och senare bliva förhållandena däremot betydligt bättre, även om källorna stundom allt fortfarande sakna uppgifter om datum för fullmakterna. Och från och med 1760-talet framträder en ny värdefull, ehuru i detaljerna ej alldeles felfri källa i de tryckta statskalendrarna, där domsagornas växlande öden år efter år kunna följas ända fram till vår egen tid.

Till en början² skall här nedan göras ett försök att redogöra för den judiciella indelningens växlingar inom de områden, som för närvarande ligga inom Stockholms och Uppsala län.

¹ I detta sammanhang må påpekas, att jag i föreliggande undersökning helt bortsett från Carl XII:s rättegångsreform 1718, som i praktiken endast undantagsvis hann genomföras, innan den upphävdes påföljande år.

² Min avsikt är att sedermera fullfölja undersökningen beträffande även andra län. Förarbetena härtill äro i det närmaste avslutade.

I. Norra och mellersta Roslagen.

1. Tiden före 1680.¹

A. Närdinghundra härad.

Det äldsta kända härads sigillet (1568) innehåller blott bokstaven N. Ett senare sigill (från 1587) återger en störtad dynggrep mellan fyra stjärnor. — Tingsstället var åtminstone under nya tiden beläget i Knutby socken.

Närdinghundra härad eller, som det tidigare hette, Närdingia hundare bestod under medeltidens sista århundraden av samma socknar som nu. Från och med 1500-talets senare hälft räknades en mindre del av Almunge socken till Rasbo härad. Under medeltiden återfinnes blott ett fåtal häradshövdingar i Närdinghundra. Den äldsta kände är väpnaren *Filip Karlsson* (två snedbjälkar), som senare blev riddare och riksråd och som med säkerhet tjänstgjort åren 1384—91. Han synes dock ej hava varit bosatt inom häradet men väl i den på andra sidan om häradsgränsen liggande Edebo

¹ *Källor och litteratur:* Det förnämsta källmaterialet utgöres av förefintliga såväl tryckta som otryckta dombrev och tingsprotokoll jämte kammarsarkivets landskaps-handlingar, häradshövdingeregister, förläningsregister, beställningsregister, rust-tjänstlängder, landsböcker, rikshuvudböcker, kopieböcker och verifikationsböcker. För fullmaktsdata har bl. a. riksregistraturet anlitats. Förutom domboksrenovationerna i Svea hovrätts arkiv (RA) har även libri causarum därstädes i viss mån utnyttjats. — Beträffande litteraturen hänvisas här en gång för alla till L. Salvius, *Beskrifning öfver Sverige, första tomen om Upland* (1741); Erdmann—Hildebrand, *Uppland, skildring af land och folk*, 1 (1905); C. G. Styffe, *Skandinavien under unionstiden* (1911); J. A. Almqvist, *Den civila lokalförvaltningen i Sverige 1523—1630, D. 1 och 4* (1917—23); d. n. s., *Frälsegodsen i Sverige under storhetstiden, D. 1* (1931); K. G. Westman, *Häradsnämnd och häradsrätt under 1600-talet och början av 1700-talet, en studie med särskild hänsyn till uppländska domböcker* (1927) A. Emmelin, *Om tingsställen i Uppland och Västmanland före tillkomsten av 1734 års lag* (Rig 1944); J. E. Almqvist, *Häradsstingsprotokollen före 1614, inventering och proveniensundersökning* (1945). F. ö. hava vanliga uppslagsverk av genealogisk, biografisk och topografisk natur använts utan särskilt angivande av källa.

socken, där hans sätesgård Lundås var belägen. Som hans medhjälpare har fungerat »domaren» Lars i Valla (Edsbro sn). Enligt BERCH skall väpnaren *Isak Isaksson* (Banér) hava varit häradshövding i häradet 1424. Sannolikheten härav bekräftas av förhållandet, att denne vid sagda tidpunkt bott å sätesgården Röklinge i Faringe socken och alltså inom häradet. Säkra belägg finnas däremot för väpnaren *Greger Nilsson* (flygande svärd), som enligt bevarade pergamentsbrevs vittnesbörd tjänstgjorde som häradshövding 1434—58 och var bosatt inom häradet å sätesgården Norrgarn vid östra stranden av sjön Ginningen. Och detsamma gäller om väpnaren *Knut Karlsson* (sparre över blad), som var häradshövding åtminstone 1489—90.¹ Denne bodde emellertid icke inom häradet utan å sin sätesgård Väsby i Vallentuna härad. Han var samtidigt häradshövding även i Häverö skeppslag, varom mera nedan.

Från och med 1539 blir häradshövdingelängden mera givande. Den 1 januari s. å. erhöll sedermera riksrådet *Gabriel Christiernsson* (Oxenstierna) häradshövdingeämbetet från Nördinghundra, som han behöll åtminstone till 1579. Själv torde han aldrig uppehållit tjänsten, som sköttes av olika lagläsare, bland vilka märkas *Joachim Olofsson* (1564), *Clemet Hansson* (1570), konungens gardenär i Uppsala *Hans Frese* eller *Frijs* (1572) och fogden *Olof Andersson* (1579). Under årens lopp erhöll Oxenstierna häradshövdingeämbetet jämväl från andra härad, men dessa kommo icke därigenom att tillsammans med Nördinghundra bilda någon gemensam domsaga. Oxenstiernas närmaste efterföljare som häradshövdingar i Nördinghundra, nämligen f. d. fogden *Erik Jönsson* 1581—86, hovjunkaren *Jöns Knutsson Posse* 1587—96, slottsskrivaren i Uppsala, sedermera fogden *Bengt Larsson* 1600—07 och kamreraren i K. kammaren *Per Olofsson* 1610—18, voro däremot hänvisade till detta enda härad. De hava i stor utsträckning anlitat lagläsare, såsom t. ex. *Christoffer Tönnesson Skotte* 1583—86 och *Måns Larsson* (Hjortö-slakten) 1591. Om de följande se vidare nedan. Under åren 1609 och 1619—22 disponerade kronan över häradshövdingeämbetet för andra ändamål. Även i fortsättningen utgjorde Nördinghundra en särskild domsaga, även om respektive häradshövdingar tidvis innehade häradshövdingeämbetet även från andra härad. Närmast följande häradshövdingar voro underståthållaren på Stockholms slott *Nils Bengtsson* (Silfverbielke) 1622, som tidigare haft motsvarande befattning i Olands härad, f. d. hovmarskalken *Wolmar Yxkull* 1624—25, arklimästaren *Mats*

¹ I Upplands lagmansdombok (ed. K. H. Karlsson, 1907), s. 31, kallas han felaktigt *Bengt Karlsson*. Jfr SRPerg. febr. 1489 samt 12 mars och 26 maj 1490.

*Pedersson*¹ 1626 (fullm. ¹⁸/₄) till 1646 samt kammarnotarien och hovrättsadvokaten *Christoffer Springer* 1646 (fullm. ⁶/₄) och till 1652.

Den 29 april 1653 erhöll dåvarande notarien, sedermera assessorn i Svea hovrätt *Erik Nilsson Bring* (adlad *Gyldenbring*) häradshövdinge-räntan från bl. a. Närdinghundra såsom lönetillägg i hovrättsstaten. Denna ränta behöll han ända till sin död 1674,² då hans omyndige son *Erik Eriksson Gyldenbring* genom kungligt beslut den 19 december s. å. tilldelades densamma på det villkoret, att dennes sväger Johan Ehrenhielm i egenskap av t. f. häradshövding svarade för tjänsten. Detta egendomliga, ehuru ingalunda unika arrangemang ägde bestånd i sex år. Ehrenhielms befattning med tjänsten inskränkte sig till att han lät den gamle lagläsaren, som sedan 1663 uppehållit domarämbetet inom häradet, även i fortsättningen utöva detsamma.

Tingsförrättare i Närdinghundra härad under tiden 1600—80 hava varit:

Jöran Larsson	1603—1614
Hans Olofsson	1617—1618
Jöran Larsson.....	1620—1624
Anders Pedersson Humble	1626
Jakob Birgersson Grabb	1629—1631
Olof Mårtensson Bärling (adlad Berling), SHKonst. ²⁸ / ₄ 1631	1631—1637
Per Larsson, SHKonst. ⁴ / ₁₂ 1637	1638—1647
Lars Bengtsson Hierpe	1647—1654
Per Hansson Zenius	1655—1659
Per Olofsson Carling	1660—1663
Andreas Milander	1663—1680

B. Frösäkers härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1568) återger ett vänstervänt skepp med mast. Ett senare sigill (1571) visar tre ax i en sköld. År 1590 har det ursprungliga motivet förenklats till en vänstervänd båt utan mast, men 1596 har man återvänt till tre ax i en sköld. — Tingsställena inom häradet hava varierat, beroende på att de flesta socknarna från början varit relativt självständiga skeppslag. Under 1600-talet höllos tingen vanligen vid Börstils sockens kyrka.

¹ Denne erhöll genom kungl. konfirmation den 24 maj 1645 rätt att behålla häradshövdinge-räntan från Närdinghundra under sin livstid.

² Genom kungl. brev den 4 maj 1664 hade han fått rätt att njuta räntan oberoende av lönen.

Frösåker utgjorde länge ett tämligen diffust begrepp. Från början (1344) kallades området skeppslag, men under unionstiden fick det namn av hundare och något senare härad. Det omfattade då blott Hargs socken samt östra delarna av Hökhuvuds och Ekeby socknar, av vilka de senare numera helt höra till Olands härad. Endast en häradshövding är med säkerhet känd från nämnda tid, nämligen riddaren och riksrådet *Nils Korke* (Kurck), som i denna egenskap anmodats att besegla ett jordabyte den 18 januari 1420. Han bodde då på gården Tånga i häradet, vilken han som pant erhållit av sin svärfar Filip Karlsson (två snedbjälkar). Från och med slutet av 1400-talet¹ började Börstil med Gräsön, Edebo och Valö jämte Forsmark, vilka socknar tidigare varit skeppslag, att i judiciellt avseende allt oftare förenas med Frösåker under gemensam häradshövding, ehuru de förra tills vidare kommo att bilda särskilda tingslag. Så var i varje fall förhållandet under förra hälften av 1490-talet, då enligt Upplands lagmansdombok² *Hans Pedersson* (Stiernsköld) tjänstgjorde som häradshövding därstädes.³ Om en av hans efterföljare, fogden *Nils Hård*, vet man visserligen endast, att han den 27 januari 1529 utnämndes till häradshövding i Östhammars län, d. v. s. Frösåkers härad. Men *Olof Eriksson* (Tomta-släkten), som fick en motsvarande fullmakt den 6 oktober 1536, erhöll icke endast förutnämnda områden till domsaga utan även socknarna Lövsta, Hållnäs, Tegelsmora och Älvkarleby. Ätminstone de två sistnämnda hava dock förmodligen icke räknats till Frösåker. I någon mån framgår detta av 1537 års rusttjänstlängd,⁴ där Olof Eriksson omförmåles hava samtidigt haft två häradsrätter i förläning.⁵

Från tiden 1569—72 äro vissa domboksutdrag bevarade från Frösåkers härad, de äldsta i sitt slag.⁶ Med tillhjälp av dessa kan den dåvarande domsagens omfång närmare studeras. Som domhavande har fungerat förutvarande fogden på Örbyhus Nils Ingelsson å riksrådet

¹ Från mitten av 1400-talet saknas säkra upplysningar om hithörande häradshövdingar. Enligt F. V. R a d l o f f, Beskrifning öfver Roslagen (2 uppl. 1910), s. 333, skulle dock *Greger Matsson* (Lillie) hava utfärdat ett dombrev i Frösåkers härad 1471. Och *Berch* uppger, att *Karl Svensson* (växt) varit häradshövding i Edhobohæradh (nuv. Edebo sn) 1444. Den sistnämnda uppgiften bestyrkes i viss mån av en anteckning i *Ö r n h i e l m s* samling av kyrko- och klosterbrev, vol. II (RA), där *Karl Svensson* säges hava varit häradshövding i Tiundalands rodh.

² Utg. 1907 av K. H. K a r l s s o n. Jfr ibidem, s. 20—27 och 76—79.

³ Dennes sätesgård Norrnäs var belägen inom Värmdö socken och låg alltså icke inom häradet.

⁴ Tryckt i HH 3, s. 7.

⁵ I Konung Gustaf den förstes registratur (Bd 22) omtalas under den 3 nov. 1551, att fogden *Erik Henriksson* erhöll häradshövdingefullmakt å »Börstils härad». Möjligen äsyftas härmed Frösåkers härad.

⁶ Tryckta i Uppländska domböcker V (ed. N. E d l i n g, 1941).

Gabriel Christiernssons (Oxenstierna) vägnar. Att Gabriel Christiernsson var häradshövding i Frösåker vid nämnda tid sammanhänger tydligen med att han då innehade hela häradet i förläning. I rubriken till 1569 års domboksutdrag omtalas endast Frösåkers härad och Börstils skeppslag. Men ting hava hållits ej endast därstädes utan även i Lövsta, Hällnäs och Valö, vilka stundom äro förenade till ett tingslag under namn av Norra Roden, samt i Edebo och Häverö. Under sedermera underamiralen *Johan Jakobsson Bagge*, som var häradshövding i Frösåker åtminstone under åren 1578—97, bibehöll domsagan samma omfattning. Som hans lagläsare tjänstgjorde Måns Larsson (Hjortö-släkten) 1583—97. Då översten *Henrik Liewe* 1599 erhöll häradshövdingeämbetet av Frösåkers härad, utökades emellertid domsagan tillfälligtvis med skeppslagen Bro och Vätö samt Frötuna och Länna, vilka tillsammans med Frösåker bildade ett sammanhängande område. Det ansågs tydligen ej heller vara alltför stort för att kunna lämpligen skötas av en person. Borgmästaren i Uppsala *Christoffer Tönnesson Skotte*, som fått Liewes uppdrag att förestå rättskipningen inom Frösåkers härad, hade tidigare varit lagläsare i Frötuna och Länna samt Bro och Vätö och kom även efter 1599 att bibehålla samma tjänst. Jämväl efterträdaren *Jöran Larsson* fungerade som Liewes vikarie i hela den utvidgade domsagan under perioden 1603—05. Sedan Liewe sistnämnda år avlidit och som häradshövding efterträts av riksrådet *Seved Ribbing*, begränsades domsagan ånyo så till vida, som de båda nyssnämnda skeppslagen då bortföllö. Tjänsten i Frösåker sköttes fortfarande av *Jöran Larsson*, som avgick först i samband med Ribbings fränfälle 1613.

Under den tid sekreteraren *Jonas Bure* var häradshövding i häradet (1614—53) synes domsagan tidvis hava minskats med Häverö skeppslag, som tillfälligtvis förenats med Lyhundra och Väddö. Av källornas delvis motstridande uppgifter ser det nästan ut, som om en långvarig dragkamp om Häverö ägt rum mellan häradshövdingarna i Frösåker och Lyhundra. I 1614 års dombok för förstnämnda härad, som förts av lagläsaren *Hans Olofsson* och som till yttermera visso den 20 februari 1615 ingivits till hovrätten av Bure själv, förekomma tingsprotokoll även för Häverö. Härav kan slutas, att skeppslaget från periodens början liksom tidigare räknats till Frösåkers härad. Men enligt räkenskaperna i Kammararkivet har dåvarande häradshövdingen i Lyhundra *Erik Elofsson*, som samtidigt var sekreterare i K. kansliet, uppburit häradshövdingeämbetet från Häverö åtminstone 1617—18 och därefter dennes efterträdare hovmarskalken *Svante Gustafsson Banér* 1619—21. Sistnämnda år fick

Bure i varje fall en ändring till stånd, och under 1621—24 hörde sålunda Häverö ånyo till Frösåker. Men 1627 finna vi likväl Banér på nytt upptagen i räkenskaperna som häradshövding i Häverö. Åtminstone från och med 1630 lyckades emellertid Bure hembära den slutliga segern. Trots växlingen av häradshövdingar hade Häverö ända till 1624 samma lagläsare som Frösåker, nämligen Hans Olofsson 1614—18 och Jöran Larsson 1619—24. Det är ej heller omöjligt, att efterträdaren i Frösåker Anders Pedersson Humble fungerat som lagläsare även i Häverö 1625—29, ehuru den bevarade domboken härutinnan icke ger någon säker ledning. Men från sistnämnda år erhöll skeppslaget i stället gemensam lagläsare med Väddö, vilket torde visa, att Häverö börjat intaga en särställning i förhållande till Frösåker. Detta blev ännu mera tydligt efter Bures avgång som häradshövding, då skeppslaget helt och hållet skildes från Frösåker för att även i judiciellt avseende uppgå i det 1647 tillkomna Ortala grevskap.

Frösåkers härad, till vilket ur rättskipningssynpunkt allt fortfarande räknades Lövssta och Hållnäs socknar,¹ ingick från 1653 bland de härad, vilkas häradshövdingeäntor tilldelats Svea hovrätt såsom lönetillägg åt dess ämbets- och tjänstemän. På denna grund erhöll hovrättsassessorn *Olof Mårtensson Berling* den 29 april s. å. fullmakt på häradshövdingämbetet i bl. a. Frösåker, vilket han behöll till sin död 1679. Under tiden 1679—80 uppbars häradshövdingeäntan av mågen *Herman Edenberg*, som redan dessförinnan synes hava erhållit Kungl. Maj:ts löfte att få efterträda svärfadern.

Tingsförrättare i Frösåkers härad under tiden 1599—1680 hava varit:

Christoffer Tönnesson Skotte	1599—1600
Jöran Larsson	1603—1613
Hans Olofsson	1614—1618
Jöran Larsson	ånyo 1619—1624
Anders Pedersson Humble	1625—1629
Olof Mårtensson Bärling (adlad Berling), SHKonst. ²⁸ / ₄ 1631	1630—1637
Per Larsson, SHKonst. ⁴ / ₁₂ 1637	1638—1647
Lars Bengtsson Hierpe	1647—1653
Anders Andersson Höök	1656—1680

¹ Först år 1715 övergingo dessa socknar definitivt till Olands härad, till vilket de långt förut hänförs i administrativt hänseende. Dessförinnan hade Frösåkers härad undergått en mindre förändring, i det att en del av Hökhuvuds socken eller den s. k. Sandby åtting överflyttats till Olands härad.

C. Häverö skeppslag.

Skeppslagets äldsta kända sigill återger en vänstervänd, bjälkvis ställd fisk samt under densamma årtalet 1563. Ett yngre sigill från 1654 visar en högervänd fisk. — Tingsstället säges ligga i Häverö.

Häverö skeppslag hette från början (1409) Hæver eller Hæverbo skiplagh, motsvarande socknen med samma namn. Omfattningen har icke undergått någon större förändring under tidernas lopp, men socknen uppdelades under 1600-talet på tvenne, Häverö och Singö, vilka fortfarande äga bestånd.

Den första kände häradshövdingen i Häverö var *Knut Karlsson* (sparre över blad). Denne förekommer på flera ställen i Upplands lagmansdombok 1490 och var som tidigare nämnts häradshövding även i Nardinghundra härad. Det kan därför tänkas, att Häverö sedan gammalt i judiciellt avseende hört samman med detta härad. Om så varit förhållandet, blev denna kombination ej konstant under den följande tiden. År 1541 befinnes sålunda borgmästaren i Uppsala *Staffan Henriksson*¹ vara häradshövding i Häverö och Vaddö. Och på 1560-talet förenades under häradshövdingen *Gabriel Christiernsson* (Oxenstierna)² Häverö med Frösåkers härad, som redan förut omtalats. Denna förening bibehölls med några smärre intervaller (jfr ovan) ända till 1653, då Häverö i judiciellt avseende införlivades med Ortala grevskap, som ägde bestånd till 1674. Grevarna *Torstensson* uppburo under nämnda tid häradshövdingerrådet och till- och avsatte domhavande inom grevskapet. Sedan detta reducerats under kronan, förordnade Kungl. Maj:t den 30 december 1674 kommissarien i reduktionskollegium *Carl Gustaf Gyllencreutz* till häradshövding i Häverö jämte övriga i det forna grevskapet ingående områden. Denne behöll ämbetet till periodens slut.

Tingsförrättare i Häverö skeppslag under tiden 1600—24 och möjligen till 1629 hava varit desamma som i Frösåkers härad. Jfr

¹ Denne hade kort förut (alltsedan 1526) innehaft Häverö socken som förlänning.

² Denne erhöll Häverö socken som förlänning 1562.

ovan, s. 13. Under åren 1629—80 tjänstgjorde i skeppslaget följande personer:

Nils Mårtensson Charselius	1629—1631
Olof Mårtensson Bärting (adlad Berling), SHKonst. $\frac{28}{4}$ 1631	1631—1637
Per Larsson, SHKonst. $\frac{4}{12}$ 1637	1638—1647
Isak Sicrenius	1647—1657
Peder Rigman	1659—1660
Nils Bruun	—1663
Anders Andersson Wendler, fullm. $\frac{20}{12}$ 1663	1664—1674
Carl Gustaf Gyllencreutz, häradshövding i skeppslaget	1675—1679
Daniel Kolbeckius, fullm. $\frac{9}{10}$ 1679	1679—1680

D. Vaddö skeppslag.

»Vaddö sockens» sigill (1568) visar en båt med mast och vimpel. Detsamma gör »Vaddö skeppslags» sigill från 1654, vilket dock avviker i detaljerna. — Tingsstället såges ligga i Vaddö.

Som nyss omtalats bildade Vaddö 1541 tillsammans med Häverö en domsaga under *Staffan Henriksson* som häradshövding. Men på 1560-talet förenades Vaddö i stället med Lyhundra härad, vilka områden kommo att bilda en särskild domsaga ända till 1652. Den första kände häradshövdingen i denna domsaga var amiralen *Jakob Tordsson Bagge*, som på 1560-talet innehade hela Vaddö socken som förläning.¹ Han nämnes som häradshövding åtminstone från och med 1563 och uppehöll ämbetet till sin död 1577. Han efterträddes av sin son, kammartjänaren *Jakob Jakobsson Bagge*, som var häradshövding 1578—96 eller möjligen till 1598. Som hans vikarie fungerade fogden *Mats Olofsson* åtminstone 1580—86. I senare tid uppehölls tjänsten av *Mats Andersson* 1596—97 och *Christoffer Tönnesson* (Skotte) 1598. Sedan häradshövdingen nägra år varit kronan behållen, förlänades denna i tur och ordning åt sekreteraren i K. kansliet *Erik Elofsson* 1605—18,² hovmarskalken *Svante Gustafsson Banér* 1619—

¹ Bagge innehade samtidigt Söderby socken inom Lyhundra härad i förläning.

² Genom kungl. brevet den 20 maj 1619 erhöll Erik Elofssons änka rätt till ett nådår.

28 och kaptenen greve *Joachim Brahe* 1628 (fullm. ^{24/7}) till 1629. Sistnämnda år gavs samma ränta åt assessorn i Svea hovrätt *Jonas Pedersson* i form av tillägg till hovrättslönen. Efter dennes död 1635 fingo hans arvingar under ett flertal år åtnjuta enahanda förmån. Den 30 oktober 1641 utfärdades häradshövdingefullmakt för sekreteraren i hovkansliet *Anders Gyldenklou*, som innehade ämbetet i elva år. Tillsammans med bl. a. Lyhundra och Häverö ingick Vaddö efter 1652 i Ortala grevskap, och efter dess reducering (1674) kommo samtliga som tidigare nämnts att tillhöra *Carl Gustaf Gyllencreutz'* domsaga fram till 1680.

Tingsförrättare i Vaddö skeppslag under tiden 1600—30 hava varit:

Måns Larsson (Hjortö-slakten)	1601
Jöran Larsson	1603—1619
Joen Nilsson	1620
Anders Pedersson Humble	1621—1624
Johan Olsson	1625—1626
Nils Mårtensson Charselius	1627—1631

Under åren 1631—80 hava tingsförrättarna varit desamma som i Häverö skeppslag. Jfr ovan, s. 15.

E. Sjuhundra härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1568) återger bokstaven S. I ett yngre sigill (1590) är nämnda bokstav insatt i en sköld. — Tingsstället var av ålder beläget i Rimbo.

Sjuhundra härad, ursprungligen (1291) Söhundari, d. v. s. Sjöhundare, hade i äldre tid ungefär samma omfattning som nu. Från medeltiden är därstädes endast en häradshövding känd, nämligen väpnaren *Klaus Slaveka* 1412—14, som bodde på sin sätesgård Mörby inom häradet.

Den 5 februari 1538 förordnades krigshövitsmannen, sedermera regementsrådet *Knut Andersson* (Lillie af Ökna) till häradshövding i Sjuhundra jämte skeppslagen Frötuna och Bro. Hans efterträdare blev riksrådet *Gabriel Christiernsson* (Oxenstierna), som erhöll kunglig

fullmakt den 22 november 1546 å Sjuhundra men däremot icke å nyssnämnda skeppslag. Denne behöll ämbetet till sin död 1585, varefter hans sterbhus fick uppbära häradshövdingeräntan ett flertal år. Tjänsten uppehölls hela tiden av olika lagläsare, bland vilka märkas Frans Mårtensson 1559—75, Olof Andersson 1578—79 och Måns Larsson (Hjortö-slakten) 1590. Den 3 april 1592 förordnades kammarjunkaren, sedermera ståthållaren *Erik Olofsson Stake* till häradshövding i häradet. Denne uppbar räntan till sin död 1598, men lät tjänsten uppehållas av lagläsaren Mats Andersson. Från nämnda tid föreligga Sjuhundra härads äldsta bevarade tingsprotokoll (1594—97).¹ Under den därpå följande perioden 1599—1610 använde Kungl. Maj:t häradshövdingeräntan från Sjuhundra för annat ändamål, och någon häradshövding tillsattes därför icke under nämnda tid. Rättskipningen uppehölls liksom förut av lagläsare.

Från och med 1611 förlänades häradshövdingeräntan från Sjuhundra företrädesvis åt ämbetsmän inom förvaltningen, såsom ståthållaren på Jönköpings slott *Sten Claesson* (Böllja) 1611—20, kammar skrivaren, sedermera bokhållaren i K. kammaren *Mårten Persson Blix* (1646 adlad Blixencron) 1621—23 och *Anders Svensson* (Rosenquist) 1624—25. Åren 1627—28 finna vi emellertid Blix ånyo som innehavare av räntan. Mot slutet av decenniet skedde endast den förändringen, att Sjuhundra kom att räknas till de härad, som i fortsättningen med sina häradshövdingeräntor skulle bidra till lönefyllnad i hovrättsstaten. På grund härav förordnades den 12 april 1629 assessorn i Svea hovrätt *Olof Nilsson* till häradshövding i bl. a. Sjuhundra. Han efterträddes i nämnda härad den 31 mars 1642 av översten *Lars Pedersson Grubbe*, som tillhörde adliga ätten Stiernfelt, ehuru han icke själv begagnade detta namn. Sedan han avlidit samma år, utsågs den 9 januari 1643 överstelöjtnanten vid Västmanlands regemente, sedermera stadsöversten i Stockholm *Hans Månsson Oliveblad* till häradshövding i bl. a. Sjuhundra. Denne uppbar räntan till sin död 1650, varefter hans sterbhus fick disponera densamma i ytterligare två år. Men därefter utnämndes den 29 april 1653 ånyo en medlem av Svea hovrätt, nämligen sekreteraren, sedermera assessorn därstädes *Nils Bureus* (adlad *Burensköld*), som emellertid anmärkningsvärt nog fick behålla räntan ännu sex år, sedan han 1658 lämnat hovrätten. Räntan förlänades därefter genom kunglig fullmakt den 11 maj 1665 åt assessorn i kommerskollegium *Erik Pedersson Rosenholm*. Efter dennes död 1672 förordnades den 2 maj s. å. till hans efterträdare förutvarande vice presidenten i Svea hov-

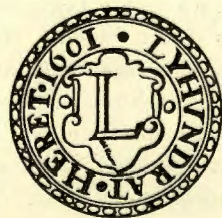
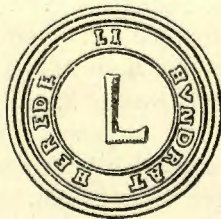
¹ Tryckta i Upländska domböcker V (ed. N. Edling, 1941).

rätt *Gustaf Rosenhane*. Men redan två år därefter indrogs förläningen och gavs åt kommissarien i reduktionskollegium *Carl Gustaf Gyllencreutz*, vilken erhöll fullmakt som häradshövding den 30 december 1674. Denne innehade sedermera ämbetet ännu vid utgången av år 1680. De tingslag, vilka såväl Gyllencreutz som hans närmaste företrädare tilldelats vid sidan av Sjuhundra, kunna näppeligen sägas tillsammans utgöra någon domsaga i vedertagen mening, eftersom de ej bildade ett sammanhängande område. Det har därför ansetts onödigt att i detta sammanhang namngiva de övriga tingslagen.

Tingsförrättare i Sjuhundra härad under tiden 1600—80 hava varit:

Christoffer Tönnesson Skotte	1600—1603
Joen Nilsson	1604—1622
Jöran Larsson	1623—1624
Johan Olsson	1625—1626
Nils Mårtensson Charselius	1627—1630
Per Larsson	1631—1637
Johan Larsson Laurinus, SHProm. $\frac{4}{12}$ 1637	1638—1640
Jakob Abrahamsson Ruuth, SHProm. $\frac{28}{11}$ 1640	1641—1651
Elias Olsson Enhorn (Enhörning)	1652—1653
Per Hansson Zenius	1654—1655
Håkan Bengtsson Höök	1656—1657
Sigge Persson	1657—1661
Magnus Warnhem	1662—1669†
Andreas Milander, SHKonst. $\frac{21}{7}$ 1669 ¹	1669—1670
Nicolaus Careel	1671—1672
Jonas Planck, fullm. $\frac{11}{10}$ 1672	1672—1673
Benedictus Andorsson	1673—1680

F. Lyhundra härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1568) återger bokstaven L. Ett senare sigill från 1601 låter nämnda bokstav framträda mot en utsirad sköld. — Tingsstället låg av ålder i Söderby (növ. Söderby-Karl), men flyttade vid 1600-talets början till Estuna. Ting höllos under nämnda sekel även i Husby och Lohärad.

¹ Under förra hälften av år 1669 uppträda i tur och ordning lagläsarna Sigge Persson och Erik Andersson Kiällman som tillfälliga tingsförrättare i häradet. Den följande lagläsaren Milander angives i hovrättens konstitutiorial vara vikarie för Kiällman. Jfr K. G. Westman, a. a., s. 39.

Lyhundra härad, tidigare Ly- eller Lihundare, ägde under senare medeltiden ungefär samma omfattning som i våra dagar. Tre häradshövdingar äro med säkerhet kända från 1400-talet,¹ nämligen *Sven Törnsson* (tvågrenig växt) 1414—19, riddaren *Karl Tordsson Bonde* 1437, som bodde på sin sätesgård Penningby i Länna socken och alltså utom häradet och måhända därför fann lämpligt att låta en »domare» vid namn *Johan Kettilmundsson* i Grävsta (Estuna sn) sköta tjänsten, samt slutligen väpnaren *Lars Jönsson* 1492, som var bosatt inom häradet på sätesgården Karlösa.

Vid mitten av 1500-talet befinnes väpnaren *Tord Persson* till Eke hava varit häradshövding i Lyhundra, sedan han tidigare haft samma befattning i Bro skeppslag, där hans sätesgård var belägen. Före nämnda tid har icke kunnat utrönas, om Lyhundra i judiciellt avseende hört samman med något annat tingslag, men på 1560-talet förenades häradet med Väddö skeppslag, med vilket det hade gemensamma häradshövdingar ända fram till 1680. Även tingsförrättarna i Lyhundra härad hava under nämnda period av naturliga skäl varit desamma som i skeppslaget. Jfr ovan, s. 15—16.

G. Frötuna [och Länna] skeppslag.

Det äldsta kända sigillet (1568) visar bokstäverna F och S som monogram. Ett senare sigill från 1588 innehåller ett vänstervänt, tremastat skepp på vatten. — Ting hava hållits omväxlande i Frötuna och Länna socknar.

Benämningen Frötuna och Länna skeppslag synes hava uppkommit först i senare tid. Under medeltiden och 1500-talet talades blott om Frötuna skeppslag, vilket emellertid redan då innefattade de båda socknarna Frötuna och Länna. Den senare socknen har sålunda aldrig utgjort något särskilt skeppslag för sig. Från medeltiden äro tre häradshövdingar kända i Frötuna skeppslag, nämligen väpnaren *Nils Kettilsson* (Vasa) 1355—67, som sannolikt bott på Björnö inom skeppslaget, väpnaren *Erik Ingemarsson* (Vasa) 1438, som var bosatt

¹ Lars i Åby, vilken 1382 omtalas som domhavande i Lyhundra, var blott underhäradshövding. Åby låg inom häradet i Söderby-Karls socken.

på sin sätesgård Bottna (Bro skplg) och måhända därför lät Karl Djäkn (två stjärnor) sköta tjänsten, samt väpnaren *Olof Hansson Walram* 1512—14, som ägde en gård i Nor (Bro skplg).

År 1536 finna vi *Knut Andersson* (Lillie af Ökna) som härads-hövding i Frötuna.¹ I en kunglig fullmakt den 5 februari 1538 omtalas dennes domsaga omfatta jämväl Sjuhundra härad och Bro skeppslag. Det låter sig därvid icke avgöra, om dessa två tingslag tilldelats Lillie först vid sistnämnda tillfälle, eller om fullmakten även i detta avseende är att anse endast som en bekräftelse på ett tidigare förordnande. Huru som helst torde Lillie hava behållit häradshövding-ämbetet till sin död 1546. Sjuhundra föll då bort, men Bro skeppslag fortsatte att tillsammans med Frötuna bilda en domsaga under åtskilliga decennier framåt. Häradshövdingar i denna domsaga hava bl. a. varit *Jöran Hansson* (Stiernsköld) till Tänga (Frösåkers hd) 1549—57, amiralen *Erik Nilsson* (Cruus) 1573—79, vars änka 1580 fick uppbära häradshövdingeämbetet, och sekreteraren i K. kansliet *Olof Sverkilsson* 1581—98.² Till vikarie har Erik Nilsson förordnat Bengt Håkansson åtminstone för 1579 och hans änka i sin tur fogden Mats Olofsson 1580. Olof Sverkilsson återtog Bengt Håkansson 1581—84 och använde senare Måns Larsson (Hjortö-släkten) som substitut.

Som förut omtalats kom Frötuna jämte Bro skeppslag att 1599—1605 under *Henrik Liewe* som häradshövding tillfälligtvis förenas med Frösåkers härad. Men sedan Liewe sistnämnda år avlidit, återfick domsagan ånyo sitt gamla utseende. Häradshövding blev då hovjunkaren, sedermera holmamiralen *Nils Claesson* (Bielkenstierna), som kom att uppbära häradshövdingeämbetet från Frötuna och Bro skeppslag åtminstone till 1617. Efterträdaren riks- och hovrättsrådet *Nils Turesson Bielke* var häradshövding 1619 och behöll ämbetet till sin död 1639, då hans sterbhus disponerade över häradshövdingeämbetet till 1641. Den 30 oktober s. å. förenades Frötuna och Bro skeppslag för en tid av tio år med Lyhundra härad och Väddö skeppslag under sekreteraren i hovkansliet *Anders Gyldenklou* som gemensam häradshövding. Efter 1652 införlivades samma tingslag jämte Häverö i judiciellt avseende med Ortala grevskap (jfr ovan). Och sedan detta reducerats 1674, utnämndes som förut omtalats *Carl Gustaf Gyllencreutz* till häradshövding över samtliga i det forna grevskapet ingående tingslagen.

¹ Vestergötlands fornminnesförenings tidskrift, Bd 2, h. 8—9 (1908), s. 146. I källan står felaktigt Knut Gudersson(!).

² Ang. en presumtiv häradshövding i skeppslaget 1561, se nedan s. 22, not 1. — I Lib. caus. 81: 2 nämnes Per Galle 1559 som tingsförrättare i Frötuna.

Tingsförrättare i Frötuna och Länna skeppslag under tiden 1600—24 hava varit:

Christoffer Tönnesson Skotte	1600
Jöran Larsson	1603—1614
Hans Olofsson	1615—1618
Anders Pedersson Humble	1619—1624

Under åren 1625—80 hava tingsförrättarna varit desamma som i Väddö skeppslag. Jfr ovan, s. 16.

H. Bro [och Vätö] skeppslag.

Det äldsta kända sigillet (1568) visar bokstäverna B och S som monogram. Ett senare sigill från 1573 återger däremot en vänstervänd båt med segel och vimpel. — Ting hava hållits omväxlande i Bro (nuv. Roslags-Bro) och Vätö socknar.

Skeppslaget benämndes under medeltiden Bro skeppslag, som omfattade både Bro och Vätö socknar. Omkring år 1600 kom Rådmansö, som låg inom Frötuna skeppslag, att i judiciellt avseende tillfälligtvis räknas till Vätö. Detta sammanhänge med att såväl Vätö som Rådmansö under perioden 1591—97 förlänats åt drottning Gunilla och därefter 1597—1608 åt hertig Johan av Östergötland.

Från medeltiden äro två häradshövdingar kända, nämligen *Guttorm Turesson* (delad sköld) 1365, vars gård hette Lunda och enligt STYFFE låg i Bro socken, samt riddaren och riksrådet *Erik Otteson* (tre björnramar) 1489, vilken sistnämnde bodde på sin sätesgård Smedby (Åkers skplg). År 1536 finna vi som häradshövding i Bro *Tord Persson* till Eke (Bro skplg),¹ vilken senare utbytte denna befattning mot en motsvarande i Lyhundra härad. Den 5 februari 1538 förändrades tillfälligtvis skeppslaget med Sjuhundra och Frötuna till en domsaga under häradshövdingen *Knut Andersson* (Lillie af Ökna), som förmodligen uppehöll ämbetet till sin död 1546. Efterträdaren *Jöran Hansson* (Stiernsköld) fick emellertid nöja sig med de båda

¹ Under 1520- och 1530-talen hade Bro och Vätö socknar i deras helhet varit förlänta åt Tord Persson.

skeppslagen, som därefter ända till 1598 tillsammans bildade en domsaga för sig.¹ Även i fortsättningen (1599—1680) genomgick Bro och Vätö skeppslag, som det nu började kallas, samma öden som Frötuna och Länna, och det är därför tillräckligt att här hänvisa till framställningen rörande sistnämnda skeppslag. Även tingsförrättarna hava under sådana förhållanden av naturliga skäl varit desamma i båda skeppslagen. Jfr ovan, s. 20—21.

2. Tiden efter 1680.²

Under åren 1680—91 voro Nardinghundra, Frösåker, Häverö, Väddö samt Bro och Vätö förenade till en gemensam domsaga med Oland, Lövsta och Hållnäs samt Dannemora tingslag. Under nämnda decennium tjänstgjorde som häradshövding därstädes

Johan Zachariasson Wattrang, fullm. ¹⁸/₁₂ 1680 1680—1691

Samtidigt bildade Sjuhundra, Lyhundra samt Frötuna och Länna en annan domsaga tillsammans med Långhundra, Seminghundra och Vallentuna härad samt Åkers skeppslag. Häradshövding därstädes blev

Carl Gustaf Gyllencreutz, fullm. ¹⁸/₁₂ 1680 1680—1692

Från och med 1690 verkställdes en omreglering, i det att Frösåker, Nardinghundra, Häverö och Sjuhundra förenades med Oland, Lövsta och Hållnäs samt Dannemora, medan Lyhundra, Frötuna och Länna, Väddö samt Bro och Vätö lades till Långhundra, Seminghundra och Vallentuna. Häradshövdingar i Frösåker m. fl. tingslag efter Wattrang hava varit:³

Nils Markusson Tungelfelt, fullm. ²⁸/₄ 1691 1691—1695†

Petrus Nobelius, fullm. ³⁰/₇ 1695 1695—1707†

Erik Sillnæus (adlad Gyllenecker), fullm. ¹⁸/₁₁ 1707 1707—1714

Häradshövdingar i Lyhundra m. fl. tingslag efter Gyllencreutz hava varit:

Lars Welt (adlad Stierncröna), fullm. ¹⁸/₁ 1692 1692—1707†

Carl Löfgren, fullm. ²⁸/₆ 1707 1707—1714

¹ Jfr ovan s. 20. — *Jöns Ulfsson* (Soop), som 1561 i Lib. caus. 30: 1 omtalas som häradshövding i Bro skplg, var därför förmodligen samtidigt domhavande även i Frötuna.

² Källor för denna tid utgöras huvudsakligen av domböcker, landsböcker, verifikationsböcker, Svea hovrätts skrivelser till Kungl. Maj:t, statskontorets memorialböcker samt de tryckta statskalendrarna. För fullmaktsdata hava anlitats bl. a. riksregistraturet samt inrikes civilexpeditionens, kammarexpeditionens och justitiedepartementets registratur (allt RA).

³ Dessa häradshövdingar hava varit bosatta å det dåvarande häradshövdingebostället *Eke* (1 mtl krono) i Edebo socken av Frösåkers hd. Bostället indrogs till kronan 1715. Några andra häradshövdingeboställen hava ej funnits i Stockholms län med undantag av Södertörn.

Från och med år 1715 förenades samtliga hithörande tingslag från både norra och mellersta Roslagen för första gången till en gemensam domsaga. Häradshövdingar därstädes hava varit:

Carl Löfgren (jfr ovan)	1715—1717†
Johan Linderstedt, fullm. $\frac{22}{4}$ 1719	1719—1735
Carl Dubbe (adlad Dubbenhielm), fullm. $\frac{7}{5}$ 1735	1735—1753
Johan Ehrenhielm, fullm. $\frac{20}{7}$ 1753	1753—1755†
Jonas Aschling, fullm. $\frac{25}{2}$ 1757	1757—1762
Joachim Steen, fullm. $\frac{29}{6}$ 1762	1762—1777

År 1777 skedde en uppdelning i två domsagor. Den ena kom att omfatta Närke, Sjuhundra, Lyhundra samt Frötuna och Länna; den andra Frösåker, Häverö, Väddö samt Bro och Vätö. Häradshövdingar i Närke m. fl. tingslag hava varit:

Ingemar Johan Thingvall, fullm. $\frac{12}{6}$ 1777	1777—1784†
Per Gabriel Rudbeck, fullm. $\frac{12}{12}$ 1784	1784—1826†
Gustaf Adolf Hauffman, fullm. $\frac{4}{5}$ 1827	1827—1836†
Axel Fredrik Gyllenhammar, fullm. $\frac{12}{7}$ 1836	1836—1850
Fredrik Georg Isberg, fullm. $\frac{21}{10}$ 1851	1851—1862

Häradshövdingar i Frösåker m. fl. tingslag hava varit:

Samuel Sebenius, fullm. $\frac{12}{6}$ 1777	1777—1823†
Carl Gustaf Barthelson, fullm. $\frac{3}{2}$ 1824	1824—1862†

År 1863 verkställdes ett utbyte mellan de båda nyssnämnda domsagorna genom att Närke samt Bro och Vätö bytte plats. Åtgärden hade beslutats redan genom kungliga brevet den 21 oktober 1851 men hade uppskjutits i avvaktan på häradshövding Barthelssons avgång. Härigenom kom Närke att förenas med Frösåker, Väddö och Häverö till en gemensam domsaga, som från och med 1870 infördes i statskalendern under den sammanfattande benämningen *Norra Roslags domsaga*. Den utgjordes då av trenne tingslag, nämligen Väddö och Häverö skeppslag med tingsställe i Ortalalund; Frösåkers härad med tingsställe i Östhammar och Närke härad med tingsställe i Gränsta. Sistnämnda tingsplats ändrades 1901 till Knutby järnvägsstation. Genom kungligt beslut den 28 juli 1916 förordnades emellertid, att domsagan från och med den 1 januari 1918 skulle vara indelad i blott två tingslag, nämligen Frösåkers tingslag med tingsställe fortfarande i Östhammar, samt Väddö och Närke tingslag med tingsställe i Häversund (senare Häverödal). Till det sistnämnda tingslaget skulle bl. a. höra ej endast Häverö utan även Edebo socken av Frösåkers härad.¹ Häradshövdingar i *Norra Roslags domsaga* hava hittills varit:

¹ Jfr Svensk Juristtidning 1916, s. 347.

Carl Gustaf Lilliesköld, fullm. $\frac{29}{5}$ 1863	1863—1878
Reinhold Fredrik August von Friesendorff, fullm. $\frac{4}{7}$ 1879 ..	1879—1910
Johan Albert Teodor Ringenson, fullm. $\frac{9}{8}$ 1911	1911—1925
Gustaf Reinhold Åberg, fullm. $\frac{31}{8}$ 1926.....	1926—1945†
Fritjof Sjögren, fullm. $\frac{15}{6}$ 1945.....	1945—

Den andra domsagan erhöll samtidigt (1870) benämningen Mellersta Roslags domsaga. Den bestod då av fyra tingslag, nämligen Sjuhundra härad med tingsställe i Rimbo, Lyhundra härad, Frötuna och Länna skeppslag samt Bro och Vätö skeppslag, av vilka de tre sistnämnda hade sin tingsplats förlagd i Norrtälje. Detta ansågs i längden opraktiskt, varför genom kungliga brevet den 30 december 1899 bestämdes, att de fyra tingslagen skulle sammanslås till ett enda med gemensamt tingsställe i Norrtälje. Häradshövdingar i Mellersta Roslags domsaga hava hittills varit:

Fredrik Georg Isberg (jfr ovan, s. 23).....	1863—1874†
Justus Nathanael Freding, fullm. $\frac{28}{8}$ 1874	1874—1903
Ernst August Löfgren, fullm. $\frac{12}{2}$ 1904	1904—1934
Petrus Grufman, fullm. $\frac{13}{12}$ 1935	1935—

II. Västra delen av Stockholms län jämte södra Roslagen.

1. Tiden före 1680.

A. Långhundra härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1568) visar ett svärd mellan två stjärnor. I ett senare sigill (1596) äro stjärnorna ersatta av två fyrbladiga blommor (med skaft?), ovan åtföljda av två mindre stjärnor. — Tingsstället var åtminstone under 1500- och 1600-talen förlagt till Gottröra.

Långhundra härad, tidigare kallat Langhundare, har beträffande omfattningen alltsedan äldsta tid icke undergått någon större förändring, låt vara att smärre gränsförskjutningar ägt rum i förhållande till Sjuhundra och Åkers skeppslag. Från medeltiden äro ett flertal häradshövdingar i Långhundra kända. Först och främst *Greger Anundsson* (Malsta-ätten) 1383, *Magnus Israelsson* (halvt lejon) 1383—1407 och *Karl Eriksson* (tre björnramar) 1410—36. Som vikarier för Magnus Israelsson uppträda vid tingen Nils i Åby 1383—89 och Anders i Åby 1392, vilken sistnämnde uttryckligen betecknas som »domare». Även Karl Eriksson har åtminstone vid ett tillfälle anlitat vikarie, nämligen Ragvald i Tarv 1422. Såväl Åby som Tarv ligga inom häradet. Om den följande häradshövdingen, väpnaren *Peder Jönsson* (Stiernsköld) 1443, vet man, att han ägt sätesgårdar i Lyhundra härad och på Värmdö. En av dennes efterträdare, väpnaren *Johan Eriksson* (ulvsax) 1481, som uppgives hava varit ärkebiskopen Jakob Ulfssons systerson, var däremot bosatt inom Långhundra på sin sätesgård Hakunge. Väpnaren *Bengt Larsson*, som i diplomten omtalas vara häradshövding i häradet åtminstone 1509—15 och bo »på Leene» (nuv. Länna i Närke) 1509—15, är förmodligen identisk med den person, som hade ett björnlår i vapnet och dog 1516.

Vid Vasatidens början var häradshövdingerräntan från Långhundra ett flertal år kronan behållen. Rättskipningen sköttes under denna tid av borgmästaren i Uppsala Staffan Henriksson 1525—33 å Kungl. Maj:ts vägnar. År 1541 finna vi ståthållaren *Gabriel Christiernsson* (Oxenstierna) som tillfällig innehavare av samma ränta, följd av fogden *Nils Birgersson* 1545, amiralen *Jakob Tordsson Bagge* 1560 och *Erik Tönnesson* [Tott] 1564. Det gemensamma för dessa var, att de aldrig själva uppehållit tjänsten utan nöjt sig med inkomsten. Under åtminstone hela perioden 1545—70 fördes nämligen Långhundra härads äldsta bevarade tingsprotokoll¹ av lagläsaren Måns Persson (Silfversparre), om man bortser från att han under 1553 låtit svågern Kettil Nilsson (Böllja) vikariera för sig. Även i fortsättningen besattes häradshövdingämbetet i Långhundra med personer, som saknade tid eller lust att bestiga domarsätet. Sådana personer voro ståthållaren *Jöran Eriksson* (Ulfsparre) 1572—73, kammarrådet *Gustaf Gabrielsson* (Oxenstierna) 1578—92, kammarjunkaren *Torsten Lenartsson* (Forstena-släkten) 1594—1600, *Bengt Nilsson Ruuth* 1604—08, *Peter livknekt* 1610, kammarjunkaren, sedermera kammarrådet *Per Gustafsson Banér* 1614—20 och ståthållaren *Stellan Mörner* 1621—45. Under perioden 1572—99 hava såsom vikarier i tur och ordning fungerat byggmästaren Frans Mårtensson 1572—73, borgmästaren Christoffer Tönnesson (Skotte) 1579—89, Måns Larsson (Hjortösläkten) 1589—93 och Mats Andersson 1594—97.² För åren 1600 och följande redovisas nedan.

Den 3 januari 1646 utnämndes till häradshövding i Långhundra sekreteraren *Daniel Behm* (adlad *Behmer*), som senare blev assessor i Svea hovrätt. Efterträdare blev den 29 april 1653 en annan assessor i samma hovrätt, nämligen juris doktorn *Carl Carlsson Rosenstielke*, som erhöll räntan som lönetillägg och samtidigt blev häradshövding även i Rasbo, Vaksala och Årlinghundra. Den 26 mars 1659 förordnades revisionssekreteraren *Nicolaus Skunck* till häradshövding i samma härad med undantag av Rasbo, som redan 1656 i judiciellt avseende förenats med Oland. Han behöll denna domsaga till 1671, då han avstod densamma åt sin son *Carl Nilsson Skunck* (fullm. ²¹/₂ s. å.). Denne åter efterträdades 1674 av *Johan Barclay*, som kvarstod ännu 1680.

Tingsförrättare i Långhundra härad under tiden 1600—51 hava varit desamma som i Sjuhundra härad. Jfr ovan, s. 18. Under åren 1654—80 tjänstgjorde i förstnämnda häradet följande personer:

¹ Under utgivning av N. Edling och O. Svenonius.

² Christoffer Tönnessons och Måns Larssons domböcker äro delvis bevarade och i förefintligt skick tryckta av Edling.

Peder Nilsson Raam	1654—1658
Per Olofsson Carling	1659—1663
Andreas Milander, fullm. $\frac{1}{8}$ 1663.....	1663—1672
Johan Filipsson Drabitus, fullm. $\frac{2}{4}$ 1672.....	1672—1679
Johan Barclay, häradshövding i häradet	1680

B. Seminghundra härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1568) visar en skäggyxa av allmogetyp. Ett senare sigill (1590) återger även en dylik yxa ehuru av yngre slag, omgiven av fyra stjärnor. — Tingsstället hette av ålder Folklandsting och låg i Lunda socken. Det anses från början hava varit hela Attundalands gemensamma tingsplats. Mot periodens slut flyttades tingsplatsen till Lilla Söderby i samma socken.

Seminghundra härad, vilket tidigare förekommer under benämningen Sæmingia hundare, hade sedan medeltiden i stort sett samma omfattning som i våra dagar. Den förste häradshövdingen, vars namn är känt, hette *Tideka Späkkin* 1383—85, och som hans medhjälpare på tinget nämnes sistnämnda år Tomas, »domare» i häradet. Nästa kända häradshövding var riksdrotsen *Kristiern Nilsson* (Vasa) 1401—34, vars sätesgård Vasa låg i Seminghundra. Denne häradshövding hade till vikarier Magnus Petersson i Husby (Markims sn) 1411, som uttryckligen kallas »domare», och Esbjörn i Örby (Skepptuna sn) 1433. Efter sistnämnde häradshövdinges död 1442 omtalas som domhavande Paul i Lena (Markims sn) 1455, vilken förmodligen var vikarie. Å vilkens vägnar han utövade tjänsten nämnes dock icke.¹ Under 1460-talet och fram till 1471 var riddaren *Greger Bengtsson* (två snedbjälkar) häradshövding i Seminghundra. Denne bodde till sin död (omkring 1475) på Stora Benhamra i Vallentuna härad och hade tidigare varit domhavande i Vaksala. Han efterföljdes i Seminghundra av *Olof Ingevaldsson* (flygande svärd) 1474—84, som ägde säteriet Måby i Ärlinghundra härad och under samma tid tjänstgjorde även som underlagman i Uppland.

¹ Enligt en delvis förvanskad brevkopia i Årsta-samlingen (RA) skulle riddaren och riksrådet *Magnus Stensson Gren* hava varit häradshövding i Seminghundra omkring år 1445.

Vid nya tidens början uppträda i tur och ordning följande härads-hövdingar i Seminghundra, nämligen fogden *Nils skrivare*, fullmakt ²²/₁₀ 1526, rådmannen, sedermera borgmästaren i Stockholm *Peder Andersson* 1541—43, fogden *Erik Hansson* 1545—47, fogden *Kettil Nilsson* (Böllja), fullmakt ²⁴/₁₀ 1547, *Erik Tönnesson* (Tott) 1566, *Ivar Månsson* 1569 samt hövitsmannen *Jesper Nilsson* (Cruus) 1572 och till sin död 1573. I huru stor utsträckning dessa personer själva uppehållit tjänsten låter sig numera icke avgöra, eftersom alla uppgifter om lagläsare från ifrågavarande tid saknas.

Åren 1578—87 finna vi riksrådet greve *Erik Brahe* som härads-hövding i Seminghundra, vilket härad hans fader tidigare helt eller delvis innehåft i förläning och där f. ö. en av släktens huvudgårdar Lindholmen var belägen. Brahe har troligen hela tiden låtit tjänsten uppehållas av vikarier. Endast en sådan är dock känd, nämligen lagläsaren Rasmus Christiernsson, som fungerade under åren 1584—86. När Brahe på hösten 1587 medföljde konung Sigismund till Polen som dennes överste hovmästare, är det sannolikt, att hans härads-hövdingämbete samtidigt övergick till annan person. Denne torde varit Johan III:s hovjunkare *Lindorm Pedersson Ribbing*, som i varje fall med säkerhet innehade ämbetet 1592—97 och till yttermera visso av konung Sigismund den 14 juli 1594 erhöll bekräftelse å förläningen. Han efterträddes förmodligen i slutet av år 1597 av hov-rådet, sedermera riksrådet *Abraham Brahe*,¹ som behöll ämbetet till sin död 1630. Denne erhöi i början av 1598 härads-hövdingämbetet jämväl från Vallentuna härad och Danderyds skeppslag, vilka områden därigenom tillsammans med Seminghundra kommo att bilda en gemensam domsaga. Vallentuna bortföll dock redan under 1600-talets första decennium. Men Danderyd fortsatte att hava gemensamma härads-hövdingar med Seminghundra ända till 1680.

Brahe efterträddes som härads-hövding av sedermera riksrådet *Erik Gustafsson Stenbock*² och denne i sin tur 1647 av brodern, presidenten i Göta hovrätt *Fredrik Gustafsson Stenbock*, som innehade ämbetet till sin död 1652. Den 29 april 1653 förlänades härads-höv-

¹ Härpå tyder bl. a., att en avskrift av Seminghundra härads dombok med begynnelseåret 1598 efter allt att döma befunnit sig i hans ägo. Domboken ingår numera i Skoklostersamlingen. Visserligen förlorade Abraham Brahe liksom brodern Magnus samtliga sina förlänningar i april 1597 på den grund, att de höllo sig borta från Arboga riksdag, men sedan de på hösten s. å. försonat sig med hertig Carl, återfingo de sina förlänningar, varvid Magnus dessutom gjordes till härads-hövding i Trögd. Det är därför icke omöjligt, att Abraham några månader senare blivit härads-hövding i Seminghundra, ehuru säkra belägg härför ej föreligga förrän från år 1600.

² Härvid bortses ifrån, att Abraham Brahes son *Joachim Brahe* den 14 aug. 1630 erhöi konfirmation å faders hithörande förläning, eftersom denne avled redan inom en månad därefter.

dingröntan från bl. a. Seminghundra och Sjuhundra såsom lönetillägg åt den nyblivne sekreteraren, sedermera assessorn i Svea hovrätt *Nils Bureus* (adlad *Burensköld*). Under åren 1653—74 hade Seminghundra samma häradshövdingar som Sjuhundra (jfr ovan, s. 17—18). Men medan *Gustaf Rosenhane* i det sistnämnda häradet 1674 efterträdde av Carl Gustaf Gyllencreutz, kom den förre att i Seminghundra behålla ämbetet ända till periodens slut.

Tingsförrättare i Seminghundra härad under tiden 1597—1631 hava varit:

Mats Andersson	1597—1600
Joen Nilsson	1601—1621
Erik Olofsson	1622—1625
Johan Olsson	1625
Johannes Hansson	1626—1630

Under åren 1631—80 hava tingsförrättarna varit desamma som i Sjuhundra härad. Jfr ovan, s. 18. Dock märkes, att Svea hovrätt den 7 april 1652 utfärdat konstitutorial för Elias Olsson Enhorn att tills vidare hålla ting i Seminghundra, Vallentuna och Sollentuna härad samt Åkers och Danderyds skeppslag efter Jakob Abrahamsson Ruuth, som inträtt i hertig Carl Gustafs tjänst.¹

C. Vallentuna härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1568) visar i en sköld en vänstervänd örn, sittande på en blykt. — Tingsplatsen låg sedan gammalt i Vallentuna socken vid Vallentunasjöns östra strand, där en runsten ännu utvisar platsen. Senare höllos tingen invid sockenkyrkan.

Vallentuna härad eller, som det tidigare hette, Valenda hundare var i äldre tid något större än för närvarande, i det att det omfattade även mindre delar av vissa socknar, som numera i deras helhet räknas till Sollentuna och Seminghundra härad samt Danderyds skeppslag. Den förste häradshövding, som med full visshet är känd,² var väpnaren *Lydeke van* (den) *Bergen* 1431—32. Han hade tidigare (före 1424) varit bosatt på sätesgården Berga i Nardinghundra härad, men hans senare boningsort är obekant. Vid mitten av århundradet var riddaren och riksrådet *Jesper Gördze* (Görtz) häradshövding i Vallentuna (1450—61). Han bodde inom häradet på sin

¹ Jfr Svea hovrätts registratur (RA) 1651 ²/₁₂.

² Paul i Rävsta, vilken 1396 omtalas som domhavande i Vallentuna härad, var sålunda blott underhäradshövding eller s. k. domare. Rävsta, som tidigare skrevs Rifsta, är beläget inom häradet.

sätessgård Benhammar (nuv. Stora Benhamra), som ligger vid Närtunaån. Hans närmaste efterföljare, riddaren och riksrådet *Johan Kristiernsson* (Vasa) 1462—73, var däremot bosatt inom nuvarande Danderyds skeppslag å sätessgården Rydboholm. Möjligen var denne häradshövding till sin död 1477. Han efterträddes i så fall av väpnaren *Olof Andersson* 1479—81, som bodde inom häradet på sätessgården Bällsta vid Vallentunasjön. Även väpnaren, sedermera riddaren och riksrådet *Erik Turesson* (Bielke), som var häradshövding i häradet 1492, bodde inom detta, närmare bestämt å nyssnämnda Stora Benhamra. Av dennes efterföljare var *Bengt Karlsson* 1499, som enligt STYFFE förde ett vapen liknande Forstenasläktens, bosatt på sätessgården Ulvsunda i Sollentuna härad och väpnaren *Johan Larsson* (flygande svärd) 1506 å sätessgården Mällösa i Vallentuna härad. Johan Larsson, som f. ö. tidigare varit häradshövding i Sollentuna, sålde sistnämnda år sin sätessgård till ärkebiskopsstolen, vilket möjligen betydde, att han då upphörde att vara häradshövding i Vallentuna. Den siste i raden av Vallentunas kända medeltida häradshövdingar, riddaren *Erik Nilsson* (Gyllenstierna) 1513, var icke bosatt ens inom lagsagan och utgör därför ett typiskt exempel på den nya praxis, som vid häradshövdingars tillsättande inaugurerats av riksföreståndaren Svante Nilsson i strid mot lagens både anda och mening. Tjänsten sköttes av fogden Hans Åkesson.

Den 19 oktober 1526 förlänade Gustaf Vasa häradshövdingerräntan åt en viss *Nils Eriksson*. Denne är möjligen identisk med fogden Nils skrivare, som samtidigt var häradshövding i Seminghundra. Redan den 30 september påföljande år gavs emellertid räntan åt fogden *Arvid Västgöte*, som dog 1530. Och den 28 maj s. å. erhöll fogden *Nils Hård* samma ränta, vilken förläning av obekant anledning ansågs böra förnyas den 26 augusti 1534. År 1541—45 finna vi rådmannen, sedermera borgmästaren i Stockholm *Peder Andersson* som häradshövding i Vallentuna och Seminghundra. Om denne vet man med säkerhet, att han själv uppehållit tjänsten i båda häraderna. Denna domsaga blev dock endast av kort varaktighet, ty sekreteraren i K. kansliet *Olof Larsson* omtalas 1562 som häradshövding endast i Vallentuna. Och sedermera riksrådet *Gustaf Axelsson Banér* erhöll den 12 oktober 1568 fullmakt som häradshövding i Vallentuna jämte Ryds och Danderyds skeppslag. Denne råkade i onåd hos konung Johan III 1590 och synes då hava gått förlustig ämbetet. Han torde aldrig hava uppehållit tjänsten. Som hans vikarier äro kända lagläsarna Christoffer Tönnesson (Skotte) 1574, Christoffer Larsson 1580—86 och Rasmus

Christiernsson 1586: Ett protokoll från den sistnämndes tingstjänstgöring är bevarat och tryckt av EDLING. Räntan övergick 1591 till *Erik Falk* och den 1 april 1592 till holmamiralen i Stockholm *Johan Mårtensson Holländer de Finne*, vilka båda sistnämnda voro häradshövdingar jämväl i Ryds och Danderyds skeppslag. Sedan hertig Carl kommit till makten, lyckades emellertid Banér hos honom utverka, att hans gamla häradshövdingäranta ånyo ställdes till hans disposition, vilket skedde i form av en kunglig fullmakt den 29 april 1593. Då Banér i mars 1598 lämnade landet för att ansluta sig till konung Sigismund, miste han för andra gången häradshövdingämbetet i Vallentuna med Ryds och Danderyds skeppslag. Som efterträdare fick han *Abraham Brahe*, vilken som redan omtalats efter allt att döma kort förut erhållit häradshövdingärantan från Seminghundra härad. Dessa områden kommo dock ej länge att bilda en gemensam domsaga, ty räntan från Vallentuna indrogs omkring 1608 till kronan. Under åren 1611—18 var den visserligen förlänad åt referendarien i K. kansliet *Hans Olofsson*,¹ men därefter indrogs den på nytt.

Den 12 april 1629 gavs häradshövdingärantan från bl. a. Vallentuna åt assessorn i Svea hovrätt *Olof Nilsson* som lönetillägg i hovrättsstaten, vilken förmån han behöll till och med 1641. Den 31 mars 1642 bestämde emellertid Kungl. Maj:t, att bl. a. samma ränta skulle på liknande grunder anslås åt ämbets- och tjänstemännen i Åbo hovrätt. Till följd härav finna vi sekreteraren i samma hovrätt *Mårten Schilling* som innehavare av räntan under 1640-talet och fram till 1653, vilket år han avgick som sekreterare. Räntan överflyttades då åter till Svea hovrätts stat med stöd av kungliga brevet den 29 april 1653. Häradshövding i Vallentuna jämte Färentuna härad blev då hovrättsnotarien *Henrik Assersson Fondelius* och vid dennes död 1660 förutvarande hovrättsassessorn *Nils Burensköld* (fullm. ²³/₁₂ s. å.) i samma härad. Den senare hade under kriget varit justitiepresident i Trondhjems län och måste efter fredsslutet erhålla tillökning i sina inkomster på ett eller annat sätt. Härigenom kommo Sjuhundra och Seminghundra härad samt Åkers och Danderyds skeppslag, från vilka områden han tidigare erhållit häradshövdingärantor, att judiciellt sett förenas med Vallentuna och Färentuna under Burensköld som gemensam häradshövding. Sedan han 1664 blivit burggreve i Norrköping, avstod han häradshövdingämbetet åt assessorn i kommerskollegium *Erik Pedersson Rosenholm*, som den 11 maj 1665 erhöll fullmakt å samma tingslag. Efter dennes död 1672 blev förutvarande vice presidenten i Svea hov-

¹ Då Hans Olofsson den 29 maj 1612 på grund av tronskiftet erhöll konfirmation å förläningen, kallas denna i riksregistraturet felaktigt »Wändela häradsrätt».

rätt *Gustaf Rosenhane* häradshövding i Vallentuna jämte övriga nyssnämnda tingslag (fullm. $\frac{2}{5}$ s. å.), och han behöll sedermera ämbetet till periodens slut.

Tingsförrättare i Vallentuna härad under tiden 1598—1655 och 1661—80 hava varit desamma som i Seminghundra härad. Under mellanperioden 1656—60 var lagläsaren Per Hansson Zenius tingsförrättare i Vallentuna, medan han förstnämnda år i Seminghundra liksom i Sjuhundra ersattes av lagläsaren Håkan Bengtsson Höök. Jfr ovan s. 29 och 18. År 1660 tjänstgjorde även Per Larsson som tingsförrättare i Vallentuna.

D. Ärlinghundra härad.

Det äldsta kända häradssigillet (från 1568) visar två korslagda nycklar. I ett annat sigill från samma år har en fänika tillkommit i bakgrunden. — Tingsstället var av äldre beläget i Bromsta i Odensala socken. Under 1600-talet nämnes Odensala som tingsplats.

Ärlinghundra härad, tidigare Arlenningia hundare, har under seklernas lopp ändrat omfattning. På 1400-talet bestod det av sju socknar, men antalet nedgick vid slutet av 1500-talet till blott sex, nämligen Alsike, Knivsta, Husby, Norrsunda, Odensala och S:t Olof. År 1714 ökades emellertid området på nytt, i det att då Vassunda, Haga och S:t Pers socknar överflyttades från Håbo till Ärlinghundra. Den äldsta kände häradshövdingen var *Magnus Gregersson* (gren) 1365, som bodde på sin sätesgård Lindholmen i Seminghundra härad. En av hans efterträdare blev *Ketilbjörn Ingvarsson* (två spetsar uppifrån) 1410, vars gård hette Egista och var belägen i Ärlinghundra. Något senare 1420—24 finna vi väpnaren *Knut Eskilsson* (oxpanna med horn) som häradshövding i häradet. Dennes sätesgård Ledinge låg likaledes inom domkretsen vid sjön Valloxen. Även en senare häradshövding i häradet, väpnaren *Bengt Larsson* (björnlår) 1440, var bosatt inom detsamma å sätesgården Steninge vid Sigtunafjärden. Väpnaren *Erik Mikaelsson* (björnlår), som enligt BERCH var domhavande i Ärlinghundra 1499, bodde däremot i Långhundra härad på sätesgården Kasby.

Dittills hade, såvitt man vet, Ärlinghundra ensamt utgjort jurisdiktionsområde, men vid nya tidens början utsåg Gustaf Vasa den 19 maj 1525 fogden *Nils Torstensson* till häradshövding i Ärlinghundra, Håbo och Bro (inkl. Färingön), vilka alltså tillsammans tillfälligtvis kommo att bilda en domsaga. Efterträdaren, väpnaren *Karl Bengtsson* (Månesköld), innehade emellertid att döma av fullmakten den 27 januari 1529 häradshövdingeäntan endast från Ärlinghundra. Dennes efterföljare, fogden *Jakob Västgöte*, erhöll däremot genom olika fullmakter den 19 oktober 1529, den 7 februari 1531 och den 28 oktober 1532 häradshövdingeäntorna från resp. Håbo, Hagunda och Ärlinghundra härad, vilken domsaga han synes hava innehaft åtminstone till 1545. Ståthållaren *Hans Claesson Kyle* 1564—83, friherre *Nils Nilsson Gyllenstierna* 1583 och köksmästaren *Polykarpus Kopp* 1587—88 fingo åter nöja sig med häradshövdingeäntan från Ärlinghundra, låt vara, att de båda förstnämnda tidvis begåvats med motsvarande räntor från andra härad av Stockholms län, vilka dock icke bildade något sammanhängande område med Ärlinghundra och därför här kunna lämnas ur räkningen. Nyssnämnda häradshövdingar hava såsom vikarier anlitat bl. a. Frans Mårtensson 1573—74, Mats Andersson 1586 och Christoffer Tönnesson (Skotte) 1588. När hertig Gustaf av Sachsen den 28 juni 1591 erhöi häradshövdingeäntan från såväl Ärlinghundra som Håbo och Lagunda, sammanhängande detta givetvis med att hans mor, hertiginnan Sofia (Gustaf I:s dotter), som förläning tidigare erhållit större delen av just dessa härad. Vem som uppehållit tjänsten i hans ställe är icke bekant. Sedan hertig Gustaf avlidit i november 1597, är det ävenledes ovisst vem som efter honom uppburit räntan, men sannolikt har denna i stället utgått till modern, vilken i så fall varit den, som förordnat Måns Larsson (Hjortö-släkten) att sköta rättskipningen inom häradet. Denne höll i alla händelser ting därstädes åtminstone under åren 1599—1602. År 1608 finna vi som häradshövding i Ärlinghundra underamiralen *Jakob Gottberg*, som dog 1614. Den 3 februari s. å. blev k. fiskalen *Peder Pedersson*, mera känd under namnet *Petrus Petrejus*, häradshövding i Ärlinghundra, vilket ämbete han behöll ännu 1621.¹ Genom kungliga brevet den 12 april 1629 anvisades häradshövdingeäntan från bl. a. Ärlinghundra som lönetillägg åt Svea hovrätts ordinarie notarie *Måns Olofsson*, vilken likväl redan 1624 synes hava innehaft räntan som sådan. Efter hans avsked 1639 som hovrättsnotarie fick efterträdaren i hovrätten, notarien *Israel Petri Schutz*, uppbära samma ränta till sin

¹ Under tiden 1623—24 var häradshövdingeäntan indragen till kronan.

död, som inträffade redan 1642. Den 31 mars s. å. bestämde Kungl. Maj:t, att häradshövdingerräntan från bl. a. Ärlinghundra skulle på motsvarande sätt tillfalla Åbo hovrätt, och till följd härav blev assessorn därstädes *Magnus Rhalambius* (adlad *Rålambstierna*) innehavare av räntan och därmed häradshövding. Genom kungliga brevet den 29 april 1653 bestämdes emellertid, att räntan åter skulle disponeras av Svea hovrätt. Och från och med nämnda dag har Ärlinghundra haft samma häradshövdingar som bl. a. Långhundra härad ända fram till periodens slut (jfr ovan, s. 26).

Tingsförrättare i Ärlinghundra härad under tiden 1599—1659 hava varit:

Måns Larsson (Hjortö-släkten)	1599—1602
Joen Nilsson	1608—1614
Hans Olofsson	1615—1616
Joen Nilsson	ånyo 1617—1620
Jakob Birgersson Grabb	1620—1628
Anders Pedersson Humble	1629—1630
Olof Olofsson Enæus	1631—1652
Peder Nilsson Raam, SHKonst. $\frac{1}{2}$ 1653	1653—1657

Under åren 1659—80 hava tingsförrättarna varit desamma som i Långhundra härad. Jfr ovan, s. 27.

E. Åkers skeppslag.

Det äldsta kända sigillet (från 1560) visar en vänstervänd, bjälkvis ställd fisk med bokstäverna AN (anno) över och årtalet 1560 under densamma. — Tingsstället låg under 1600-talet vid kyrkan i nuv. Öster-Åkers socken.

Åkers skeppslag har sin upprinnelse i två olika skeppslag, Åkerbo och Lo, av vilka det ena omfattade nuvarande Öster-Åkers och det andra Riala socken. Redan på 1420-talet omtalas de dock som förenade under det gemensamma namnet Åkerbo skeppslag. Under 1500-talet var Riala socken uppdelad mellan skeppslaget samt Långhundra och Sjuhundra härad med en tredjedel i vartdera, men 1599 bestämdes, att hela socknen ånyo skulle tillföras skeppslaget.¹ Annexförsamlingen Kulla utbröts som katedral enhet först på 1800-talet. En del av det område, som bildar den nuvarande Ljusterö socken, räknades sedan 1500-talet till Åker, men största delen hörde till Värmdö tingslag och överfördes till Åker först från och med 1889.

¹ Under 1600-talet och även senare kallas tingslaget därför oegentligt nog för Åkers och Riala skeppslag.

Från medeltiden äro endast två häradshövdingar i Åker kända, nämligen väpnaren *Jöns Fleming*, som den 14 april 1383 fungerade som sigillvittne, och *Holger Pedersson*, som omtalas i Upplands lagmansdombok 1492.

Under 1560-talet var Åker förenat med Värmdö skeppslag till en domsaga. Huruvida denna kombination ägt bestånd redan tidigare, kan icke numera avgöras till följd av bristen på källor, men den visade sig i fortsättningen ovanligt konstant så till vida, att den utan avbrott fortsatte under loppet av ej mindre än 90 år. Den äldsta kända häradshövdingen i denna domsaga var amiralen *Jakob Tordsson Bagge*, som innehade densamma till sin död 1577. Han efterträddes av borgmästaren i Stockholm, sedermera sekreteraren i K. kansliet *Nils Hansson Brask*, som var häradshövding därstädes åtminstone ett decennium. Möjligen uppbar han häradshövdingeräntan ända till sin död, som inträffade 1590. Tidvis synes han själv hava uppehållit tjänsten. År 1582 uppträder emellertid Per Galle vid ett tillfälle som hans vikarie. Brask efterträddes i sin tur av *Jöran Ulfsson Snakenborg* (Bååt), som till en början lät stadsskrivaren i Stockholm Hans Hansson Bilefelt sköta tjänsten. Sedan denne 1598 rymt utomlands, förordnade Jöran Ulfsson i hans ställe myntskrivaren Mats Andersson, sedermera bekant som medlem av 1604 års lagkommission.

I november 1606 utnämnde Kungl. Maj:t fogden *Sven Månsson* (adlad *Eketrä*) till häradshövding i Åker och Värmdö, vilken befattning han synes hava behållit till sin död i januari 1626. Fullmakten förnyades den 11 juni 1613 i anledning av tronskiftet. Han tjänstgjorde samtidigt som ståthållare i olika län, senast i Finland och saknade därför i likhet med efterträdarna möjlighet att själv uppehålla häradshövdingämbetet. Närmast efter honom följde rikskammarrådet, sedermera landshövdingen i Södermanlands län *Peder Erlandsson Bååt* 1626—52.

Den 29 april 1653 upplöstes det tidigare sambandet mellan Åker och Värmdö, i det att det förstnämnda skeppslaget i stället förenades med Danderyds skeppslag. Häradshövdingeräntan från denna nyblivna domsaga gavs såsom lönetillägg åt sekreteraren, sedermera assessorn i Svea hovrätt *Nils Bureus* (adlad *Burensköld*), som samtidigt förlänats motsvarande räntor från Sjuhundra och Seminghundra. Under perioden 1653—80 kom Åkers skeppslag att hava samma häradshövdingar som det sistnämnda häradet. (Jfr ovan, s. 29.)

Tingsförrättare i Åkers skeppslag under tiden 1599—1630 hava varit:

Mats Andersson	1599—1607
Joen Nilsson	1608—1612
Hans Olofsson	1614—1618
Erik Olofsson	1619—1624
Jakob Birgersson Grabb	1624—1626
Erik Olofsson	ånyo 1627—1631

Under åren 1631—80 hava tingsförrättarne varit desamma som i Seminghundra härad. Jfr ovan, s. 29.

F. Värmdö skeppslag.

Det äldsta kända sigillet (1590) visar tre bjälkvis ställda, stolpvis ordnade fiskar. — Tingsplatsen låg av ålder vid Värmdö sockens kyrka.

Värmdö skeppslag omfattade ännu under 1800-talet blott en enda socken med samma namn, ursprungligen indelad i fjärdingar. Av de senare tillhöra numera (sedan 1889) såväl norra som södra Ljusterö Åkers tingslag, under det att endast den förra sedan 1500-talet räknades dit. Värmdö har därför med tiden kommit att minska till omfattningen, och de fem övriga socknar, vilka numera räknas till Värmdön äro icke ägnade att jäva detta om-döme, eftersom de alla uppkommit efter 1889 genom utbrytningar från modersocknen.

Som redan tidigare nämnts bildade Värmdö tillsammans med Åkers skeppslag en gemensam domsaga åtminstone under perioden 1563—1653, varunder de alltså hade gemensamma häradshövdingar. Jfr ovan, s. 35. Men den 29 april sistnämnda år gavs häradshövdinge-räntan från Värmdö åt assessorn i Svea hovrätt *Erik Rosenhielm* som lönetillägg i hovrättsstaten. Härigenom kom Värmdö att i stället förenas med Sotholm, Svartlösa och Öknebo. Rosenhielm fick upp-bära samtliga häradshövdinge-räntor under åtminstone elva år, sedan han 1660 lämnat hovrätten. Som efterträdare i samma dom-saga nämnes 1673 vice presidenten i Svea hovrätt *Arvid Ivarsson* (Natt och Dag), som innehade ämbetet till periodens slut.

Tingsförrättare i Värmdö skeppslag under tiden 1600—51 hava varit desamma som i Åkers skeppslag (jfr ovan, s. 36). Under åren 1653—80 fungerade som tingsförrättare i Värmdö:

Erik Rosenhielm, häradshövding i skeppslaget ¹	1653—1671
Samuel Furubom	1672—1674
Abraham Månsson Knoop	1675—1676
Samuel Furubom	ånyo 1677—1680

¹ Under åren 1655—56 tjänstgjorde lagläsaren Johannes Lyding och 1657—58 Gabriel Chronander tidvis i häradshövdingens ställe.

G. Danderyds skeppslag.

Det äldsta kända sigillet (från 1563) visar en vänstervänd, bjälkvis ställd fisk. Ett yngre sigill (1604) avviker i detaljerna. — Tingsstället låg under nya tiden vid Danderyds kyrka.

Det nuvarande Danderyds skeppslag bestod under unionstiden och ännu på 1500-talet av två skeppslag, Danarö och Rydbo (senare kallade Danderyd och Ryd). Det sistnämnda bestod av Östra Ryd samt en mindre del av Täby socken. Det forna Danderyd omfattade socknen med samma namn jämte Solna¹ samt delar av Täby socken. Lidingö, som senare blev särskild socken, har uppkommit genom utbrytning av områden, som tidigare hörde till Danderyd och Solna.

Danarö och Rydbo voro förmodligen redan under unionstiden förenade i judiciellt avseende. Ett belägg härför utgör förhållandet, att *Olof Jönsson*, som den 4 november 1444 i ett pergamentsbrev nämnes som häradshövdning i Rydbo, som sådan visar sig hava kunnat utfärda fastebrev å jord inom Solna socken. Olof Jönsson bodde på sin sätesgård Stava i Åkers skeppslag. Bland hans efterträdare under medeltiden märkes riddaren och riksrådet *Erik Johansson* (Vasa) 1493, som bodde på sätesgården Rydboholm inom Ryds skeppslag och själv fungerat som tingsförrättare.

Danderyds och Ryds skeppslag bildade åtminstone vid nya tidens början en gemensam domsaga med Sollentuna härad. Häradshövdingar i denna domsaga hava varit fogden *Gudmund Pedersson* (Slatte), fullmakt ²²/₁₀ 1526,² väpnaren och riksrådet *Peder Erlandsson* (Bååt) d. ä., fullmakt ²⁴/₈ 1530, fogden *Staffan Sasse* d. ä., fullmakt ²⁴/₈ 1532³ och *Björn Pedersson* (Bååt), fullmakt ²⁶/₈ 1534. Hur länge den sistnämndes ämbetstid räckte är icke bekant. Ej heller vet man exakt, när det judiciella sambandet mellan Sollentuna och skeppslagen avklippes. Sannolikt har dock domsagan ägt bestånd fram

¹ År 1384 omtalas Solna som särskilt skeppslag.

² I fullmakten nämnes blott Sollentuna härad, men troligen har däri inbegripits även Danderyds och Ryds skeppslag. Jfr Konung Gustaf den förstes registratur, bd 7, s. 174.

till år 1568, vilket indirekt framgår därav, att samme person kan påvisas hava fungerat som domhavande i såväl häradet som skeppslagen resp. 1562 och 1567, nämligen *Peder Andersson*. Denne, som kallar sig borgare i Stockholm, är säkerligen identisk med förutvarande borgmästaren därstädes.¹ Under åren 1568—1607 befinnes emellertid, att Danderyd och Ryd varit förenade med Vallentuna härad (jfr ovan, s. 30). Men den följande tiden ända fram till 1680 hade Danderyd, i vilket Ryds socken dåmera uppgått, i stället gemensamma häradshövdingar med Seminghundra härad (jfr ovan, s. 28).

Tingsförrättarna i Danderyds skeppslag hava under hela tiden 1600—80 varit desamma som i Seminghundra härad (jfr ovan s. 29).

H. Sollentuna härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1568) visar ett lamm, som bär ett patriarkalkors. Ett senare sigill (1590) återger ett med gloria försett lamm, som bär ett banér. — Tingsstället låg sedan gammalt i Granby, Spånga socken. År 1672 omtalas, att tingen brukade hållas å Barkare krog i samma socken.

Sollentuna härad eller, som det tidigare hette, Sollenda hundare hade under medeltiden i stort sett samma omfattning som i våra dagar. Under 1400-talets förra hälft fungerade två medlemmar av samma släkt, far och son, som häradshövdingar i häradet,² nämligen väpnarna *Birger Olofsson* (Soop) 1418—19 och *Harald Birgersson* (Soop) 1440—45. Enär den förre dog först på 1440-talet, är det intet som hindrar, att sonen omedelbart efterträtt fadern. Av senare medeltida häradshövdingar i Sollentuna äro kända blott tvenne, nämligen *Björn Jönsson* (Pukehorn) 1470—73, som bodde på sätesgården Ulvsunda inom häradet, och väpnaren *Johan Larsson* (flygande svärd) 1492, som senare blev häradshövding i Vallentuna härad.

¹ Huruvida Peder Andersson varit häradshövding eller blott lagläsare i hithörande tingslag kan ej med bestämdhet avgöras. Sannolikheten talar dock för det förra alternativet, enär han tidigare varit häradshövding i såväl Vallentuna och Seminghundra som i Svartlösa härad och därvid själv tjänstgjort som tingsförrättare.

² Kettilbjörn i Vällingby, vilken omtalas som domhavande i Sollentuna 1375, var blott underhäradshövding. Vällingby ligger i Spånga socken och alltså inom häradet.

Under åtminstone åren 1526—34 var Sollentuna förenat med Danderyds och Ryds skeppslag till en gemensam domsaga (jfr ovan, s. 37). Om det är riktigt, att denna domsaga i själva verket ägt bestånd ända till 1568, har den siste häradshövdingen därstädes i Sollentuna efterträtts av sekreteraren i K. kansliet *Olof Larsson*, som tidigare varit häradshövding i Vallentuna. Denne efterföljdes i sin tur av *Erik Jöransson* 1574 och fogden på Stockholms slott *Erik Björnsson* (Katt) 1576—88. Den sistnämnde lät tjänsten skötas av lagläsare, bland vilka märkas *Mats Persson* 1579—80 och *Mats Andersson* 1582 och följande år.

Den 25 januari 1593 utnämndes *Erland Johansson* (Bååt) till häradshövding i Sollentuna, men redan påföljande år finna vi i hans ställe sedermera ståthållaren på Uppsala slott *Christoffer Wernstedt*, som uppbar häradshövdingeämbetet från häradet till 1607, då han blev häradshövding i Norunda härad. Påföljande år och möjligen någon tid framåt var samma ränta indragen till kronan.¹ Under 1615—17 uppbars den visserligen av ryttmästaren *Henrik Claesson Fleming*, som sistnämnda år var svenskt ombud vid fredsslutet i Stolbova, men åtminstone 1619 disponerades den ånyo av kronan för annat ändamål. Åren 1623—27 omtalas kamreraren i K. kammaren *Jöran Hansson* som häradshövding i häradet, och den 7 juni 1628 inställde sig assessorn i Svea hovrätt *Isak Henriksson Silfverhielm* på tinget i Spånga sockenstuga och uppläste sin »fullmakt på häradshövdingedömet» i Sollentuna. Trots att Silfverhielm sålunda redan var häradshövding i häradet, bestämde Kungl. Maj:t den 12 april 1629, att häradshövdingeämbetet från detta jämte fem andra västgötska, östgötska, resp. småländska härad skulle tilldelas honom som lönetillägg i hovrättsstaten. En ny uppdelning av räntorna synes hava ägt rum före 1636, ty vid denna tid innehades åtminstone räntan från Sollentuna av hans kollega, hovrättsassessorn *Ivar Nilsson* (Natt och Dag), som behöll densamma till 1639, då han lämnade hovrätten. Den hovrättsassessor, som efterträtt honom i häradshövdingeämbetet, kan icke med visshet namngivas.²

Den 31 mars 1642 bestämde emellertid Kungl. Maj:t, att häradshövdingeämbetet från bl. a. Sollentuna skulle ingå i Åbo hovrätts stat för att tillgodose dess ämbets- och tjänstemän. Och till följd härav

¹ Enligt ett dombrev 1611 4/8 i Lib. caus. 20: 8 skulle Wernstedt nämnda tid hava återfått häradshövdingeämbetet från Sollentuna.

² 1643 års landsbok (KA) upptager hovrättsassessorn Erik Eriksson Geete som häradshövding i Sollentuna, men detta måste bero på ett förbiseende av 1642 års kungliga brev i ämnet. Geete hade f. ö. under mellantiden (1640) blivit vice president i Åbo hovrätt, och som sådan tilldelades han 1642 i lönetillägg motsvarande ränta från Hattula härad i Tavastehus' län.

tilldelades hithörande ränta till en början hovrättsassessorn därstädes *Hans Bengtsson Gyllenlood*, som uppbar densamma till sin död 1646. Hans efterträdare inom Åbo hovrätt såsom innehavare av samma ränta blev hovrättsassessorn *Sven Svensson Svart* 1647—52. Med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 29 april 1653 överfördes härads-hövdingeräntan från bl. a. Sollentuna därefter ånyo till Svea hovrätts stat. Under åren 1653—80 kom Sollentuna härigenom att få gemensamma häradshövdingar med bl. a. Nordinghundra (jfr ovan s. 10).

Tingsförrättare i Sollentuna härad under tiden 1582—1680 hava varit:

Mats Andersson	1582—1603
Joel Nilsson	1605—1613
Hans Olofsson	1614—1618
Erik Olofsson	1619—1623
Jakob Birgersson Grabb	1624—1630
Olof Olofsson Enæus	1631
Per Larsson	1631—1637
Johan Larsson Laurinus, SHProm. $\frac{4}{12}$ 1637	1638—1640
Jakob Abrahamsson Ruuth, SHProm. $\frac{28}{11}$ 1640	1641—1651
Elias Olsson Enhorn (Enhörning), SHKonst. $\frac{7}{4}$ 1652	1652—1653
Per Hansson Zenius	1655—1659
Per Larsson	1660
Per Olofsson Carling	1660—1666
Andreas Milander, fullm. $\frac{12}{2}$ 1666	1666—1680

I. Färentuna härad.

Det äldsta kända häradsigillet (från 1560) är svårbestämt. Möjligen kan det anknyta till motivet i ett senare sigill (1595), vilket visar ett träd i en sköld. — Ting hava under nya tiden hållits i närheten av Färentuna sockens kyrka.

Under medeltiden bestod det nuvarande Färentuna härad av flera skeppslag, vilka småningom förenades. Från början hörde förutom det egentliga Svartsjölandet dit blott Munsö socken, medan Adelsö hörde till Trögds och Ekerö till Svartlösa härad. Vid mitten

av 1500-talet hade emellertid Färingö tingslag, som det tidigare kallats, fått ungefär samma omfattning som Färentuna härad i våra dagar, och det fick då också sin nuvarande benämning.

I judiciellt avseende var Färingön sedan gammalt och fram mot mitten av 1530-talet förenad med Bro härad under gemensamma häradshövdingar. Som sådana uppträda under medeltiden väpnaren *Olof Jönsson* (Stenstada-släkten) 1382—1404, som bodde på sin sätesgård Söderby på Munsö, *Harald Olofsson* (Soop) 1410—38, som var bosatt på sätesgården Lossa i Bro härad, *Olof Ingevaldsson* (flygande svärd) 1450—55, som bodde på sätesgården Måby i Ärlinghundra härad, samt *Klaus Staffansson* (två sparrar) 1489—95. Harald Olofsson hade åtminstone i slutet av sin ämbets-tid funnit lämpligt att låta en underhäradshövding sköta tjänsten. År 1438 omtalas sålunda Torsten i Sundby som domare. Sundby är beläget på Svartsjölandet.

Bland de personer, som vid nya tidens början äro kända som häradshövdingar i Bro härad inklusive Färingön, märkes först och främst fogden *Nils Torstensson*, som utnämndes den 19 maj 1525. Fullmakten omfattade även Håbo och Ärlinghundra härad. Denna kombination blev dock ej långvarig, ty den närmaste efterträdaren, väpnaren och riksrådet *Claes Pávelsson Kyle*, hade 1532 endast Bro jämte Färingön i förläning.¹

Genom den fullmakt, som den 6 oktober 1536 utfärdades för väpnaren och förutvarande riksrådet *Peder Erlandsson* (Bååt) d. ä., bröts tills vidare det gamla sambandet med Bro, ty förläningen omfattade vid detta tillfälle Svartlösa härad jämte Färingön. Även sonen, kammarrådet *Björn Pedersson* (Bååt), som vid faderns död 1540 övertog hans förläning, nämnes som häradshövding jämväl på Färingön. Hur länge sambandet med Svartlösa ägde bestånd kan ej exakt fixeras med hänsyn till källornas torftighet. Säkert är blott, att Färentuna härad framträder som särskild domsaga i och med fullmakten den 1 januari 1560 för f. d. fogden *Anders Sigfridsson* (Rålamb).² Denne efterträddes som häradshövding i Färentuna av sekreteraren i K. kansliet *Peder Eriksson*, fullmakt ⁸/₁₁ 1570, och denne i sin tur 1587 av kammarjunkaren och hovmarskalken *Olof Nilsson Ryning*. Hans änka *Karin Axelsdotter Bielke* fick mot van-

¹ Enligt SRPerg. 1532 ²⁵/₈ har Klas Kyle nämnda dag utfärdat fastebrev å jord, liggande »på Färingön i Bro härad». Det är under sådana förhållanden sannolikt, att mågen *Arent Persson* (Örnflycht), som den 10 nov. 1534 utnämndes till häradshövding i Bro härad, haft även Färingön under sin domvärjo, ehuru det icke direkt omnämnes i fullmakten.

² Då f. d. borgmästaren Per Andersson den 21 sept. 1558 utnämndes till häradshövding i Svartlösa nämnes ej heller Färingön i fullmakten.

ligheten behålla häradshövdingerräntan under ej mindre än fem år med stöd av kungliga breven den 12 september 1589 och den 8 februari 1592. Som substitut använde hon stadsskrivaren i Stockholm Hans Hansson Bilefelt.

Även den följande tiden var Färentuna särskild domsaga under häradshövdingarna *Erland Johansson* (Bååt), fullmakt ^{31/12} 1594, och underamiralen *Hans Claesson* (Bielkenstierna) 1599—1612. Från deras tid härstammar den äldsta bevarade domboken för Färentuna, som är förd av dåvarande lagläsaren Mats Andersson.¹ Den är delvis utgiven av EDLING.

Häradshövdingelängden 1613—18 lider i fråga om Färentuna av vissa bristfälligheter, som till följd av motstridiga källor ej utan vidare låta sig bemästras. Enligt samtida årliga register² skulle dåv. häradshövdingen i Svartlösa Erik Bengtsson Krabbe under åren 1613—14 hava innehaft även Färentuna, vilket härad emellertid 1615 ånyo skulle hava haft Bielkenstierna som häradshövding. Troligast är dock, att en förväxling ägt rum, och att den sistnämnde varit häradshövding hela tiden. Härpå tyder i någon mån den omständigheten, att 1613—14 års register icke upptager Krabbe som häradshövding i Svartlösa, vars häradshövdingerränta tvärtom förklaras vara oförlänt, ehuru det motsatta förhållandet tydligt framgår av Upplands handlingar (KA) 1613: 2 och 1614: 14. När Bielkenstiernas förläning upphörde kan i varje fall icke exakt bestämmas. Men 1619—20 finna vi i hans ställe hovrättsassessorn *Olof Nilsson*, som påföljande år efterträddes av sekreteraren i K. kammaren *Olof Eriksson*. Åren 1627—28 var slottssekreteraren *Mårten Jakobsson* häradshövding i häradet.

Den 12 april 1629 blev häradshövdingerräntan från bl. a. Färentuna tilldelad Svea hovrätt i form av lönetillägg åt den nyssnämnde hovrättsassessorn *Olof Nilsson*, som således för andra gången blev häradshövding därstädes. Sedan denne 1642 tagit avsked ur hovrätten, gavs ifrågavarande häradshövdingerränta den 11 mars 1643 åt sekreteraren i krigskollegium *Nils Pedersson* (adlad *Silfvergren*), som behöll densamma till sin död i januari 1653. Under den följande perioden 1653—80 hade Färentuna gemensamma häradshövdingar med Vallentuna härad, för vilka ovan s. 31 redovisats i annat sammanhang.

¹ Mats Andersson blev lagläsare i Färentuna i november 1596, då han efterträdde Rasmus Christierson, som tidigare (från början av år 1595) handhaft rättskipningen inom häradet.

² Jfr Sandbergska saml. (KA) Å 7177, 7179, 7181 och 7183.

Tingsförrättare i Färentuna härad under tiden 1596—1631 hava varit:

Mats Andersson	1596—1603
Jöns Jakobsson	1610
Joen Nilsson	1612—1613
Hans Olofsson	1614—1616
Erik Olofsson.....	1621
Jakob Birgersson Grabb.....	1624—1626
Erik Olofsson	1627—1631

Under åren 1631—51 hava tingsförrättarna varit desamma som i Sjuhundra härad (jfr ovan, s. 18) och 1653—80 i stort sett desamma som i Vallentuna härad (jfr ovan, s. 32).¹

2. Tiden efter 1680.

Vid periodens början voro Långhundra, Seminghundra och Vallentuna härad jämte Åkers skeppslag förenade till en gemensam domsaga med Sjuhundra och Lyhundra härad samt Frötuna och Länna skeppslag. Häradshövding därstädes blev

Carl Gustaf Gyllencreutz, fullm. ¹⁸/₁₂ 1680 1680—1692

Samtidigt bildade Sollentuna, Danderyd och Värmdö tillsammans med Sotholms, Svartlösa och Öknebo härad en annan domsaga. Häradshövdingar därstädes hava varit:

Samuel Johansson Furubom, fullm. ¹⁸/₁₂ 1680 1680—1687
 Johan Lilliemarck, fullm. ⁵/₇ 1687 1687—1693

Redan 1681 skedde emellertid till följd av kungl. brevet den 27 april s. å. ett utbyte mellan de båda domsagorna så till vida, att Seminghundra och Vallentuna överflyttades till Furuboms häradshövdingedöme, medan Värmdö i stället tilldelades Gyllencreutz' domsaga.

Färentuna härad, som tills vidare under namn av Svartsjö län ingick i änkedrottning Hedvig Eleonoras livgeding,² bildade en tredje domsaga för sig. Häradshövdingar därstädes hava varit:

¹ Enda skillnaden är, att borgmästaren i Södertälje Elias Olsson Enhörning 1664 fick förordnande att hålla ett tingssammanträde (¹⁴/₆) i Färentuna, samt att Johannes Lyding 1665 tillfälligtvis vikarierade därstädes.

² Ehuru Färentuna redan 1665 kom att ingå i livgedinget, har tydligen häradshövdingeräntan från häradet ej disponerats av änkedrottningen före 1680, då hon tillät den dåvarande häradshövdingen att kvarstå. Samtidigt gick denne förlustig sina övriga häradsrätter, som lydde direkt under kronan.

Gustaf Rosenhane, fullm. $\frac{2}{5}$ 1672 (jfr ovan, s. 31—32)	1680—1684†
Johan Sylvius, fullm. $\frac{21}{5}$ 1684	1684—1685
Jonas Krank (adlad Stiernstolpe), fullm. $\frac{20}{10}$ 1685	1685—1702†
Nils Gavelius (adlad Adelstierna), fullm. $\frac{4}{11}$ 1702	1702—1706
Jakob Gerdes, fullm. $\frac{2}{5}$ 1706	1706—1707
Erik Germund Cederhielm, fullm. $\frac{22}{1}$ 1707	1707—1714
Nils Lundvall, fullm. $\frac{21}{4}$ 1714	1714—1718

En fjärde domsaga utgjorde slutligen Ärlinghundra tillsammans med Bro, Håbo, Trögd, Åsunda och Lagunda härad. Häradshövding därstädes blev

Nils Knutsson Lind, fullm. $\frac{18}{12}$ 1680	1680—1690†
---	------------

Från och med 1690 förenades emellertid Ärlinghundra med Sollentuna, Danderyd, Värmdö och Åker, vilka tillsammans med Bro och Håbo bildade en domsaga. Häradshövdingar därstädes efter Lilliemarck hava varit:

Petter Abrahamsson, fullm. $\frac{22}{6}$ 1693	1693—1694
Johan Kock, fullm. $\frac{8}{11}$ 1694	1694—1698†
Petter Dijkman, fullm. $\frac{8}{3}$ 1698	1698—1703
Petter Abrahamsson, fullm. $\frac{9}{1}$ 1704	1704—1718

Samtidigt eller år 1690 återbördades Seminghundra och Vallentuna till Gyllencreutz' domsaga, som därefter förutom nämnda härad bestod av Långhundra, Lyhundra, Frötuna och Länna, Väddö samt Bro och Vätö. De båda sistnämnda skeppslagen hade samma år tillförts domsagan. Efter Gyllencreutz, som den 14 januari 1692 utnämnts till lagman i Uppland, hava i domsagan följande personer varit häradshövdingar, nämligen

Lars Welt (adlad Stierncrona), fullm. $\frac{10}{1}$ 1692	1692—1707†
Carl Löfgren, fullm. $\frac{28}{6}$ 1707	1707—1717†

År 1714 skedde en förändring i länsindelningen, som kom att medföra konsekvenser för vissa av de uppländska domsagornas omfattning. Upplands län uppdelades nämligen då på nytt i Stockholms och Uppsala län, och det ansågs i samband därmed lämpligt, att en domsaga icke var förlagd på ömse sidor om den nya länsgränsen. En följd av den domsagoreglering, som på denna grund kom till stånd, blev att Petter Abrahamsson från Carl Löfgrens domsaga från och med 1715 fick övertaga Långhundra, Seminghundra och Vallentuna härad mot avstående av Bro och Håbo. Sedan dåvarande häradshövdingen i Färentuna Nils Lundvall 1719 tillika fått övertaga Petter Abrahamssons domsaga, kom västra delen av Stockholms län att jämte södra Roslagen för första gången bilda en gemensam domsaga och

kom således m. a. o. att omfatta samtliga nio hithörande tingslag. Denna kombination ägde bestånd till 1771. Häradshövdingar i denna domsaga hava varit följande:

Nils Lundvall, fullm. $\frac{22}{4}$ 1719	1719—1728†
Herman Malmin, fullm. $\frac{22}{3}$ 1728	1728—1735
Johan Anders Wefverstedt, fullm. $\frac{16}{12}$ 1735	1735—1741
Carl von Brehmer, fullm. $\frac{18}{1}$ 1742	1742†
Johan Lostierna, fullm. $\frac{7}{1}$ 1743	1743
Gillis Åkerhielm, fullm. $\frac{1}{10}$ 1743	1743—1747
Jonas Odhelius, fullm. $\frac{15}{5}$ 1747	1747—1763
Johan Casimir de la Chapelle, fullm. $\frac{7}{6}$ 1763	1763—1773

År 1771 skedde en uppdelning på sådant sätt, att Seminghundra, Ärlinghundra, Långhundra och Färentuna kommo att bilda en domsaga, medan Sollentuna, Vallentuna, Värmdö, Danderyd och Åker utgjorde en annan. Häradshövdingar i Seminghundra m. fl. härad efter de la Chapelle hava varit:

Jonas Carlsson Bodin, fullm. $\frac{31}{3}$ 1773	1773—1798†
Carl Fredrik Johan Grooth, fullm. $\frac{22}{1}$ 1799	1799—1800†
Gustaf Carlsson, fullm. $\frac{19}{5}$ 1801	1801—1813†
Anders Gustaf Fröberger, fullm. $\frac{11}{1}$ 1814	1814
Per Arell, fullm. $\frac{8}{2}$ 1814	1814—1819
Johan Ekeroth, fullm. $\frac{28}{4}$ 1819	1819—1844†

Häradshövdingar i Sollentuna m. fl. tingslag hava varit:

Magnus Blix, fullm. $\frac{3}{7}$ 1771	1771—1779
Anders Lorentz Nordell, fullm. $\frac{23}{4}$ 1779	1779—1794
Per Arell, fullm. $\frac{4}{9}$ 1794	1794—1814
Anders Gustaf Fröberger, fullm. $\frac{8}{2}$ 1814	1814—1833
Erik Samuel Boström, fullm. $\frac{7}{6}$ 1834	1834—1844

År 1844 verkställdes ett utbyte mellan de båda nyssnämnda domsagorna genom att Vallentuna och Färentuna bytte plats.¹ Härigenom kom Vallentuna att förenas med Seminghundra, Ärlinghundra och Långhundra till en gemensam domsaga, som från och med 1870 infördes i statskalendern under den sammanfattande benämningen Stockholms läns västra domsaga. Enligt kungliga breven den 20 juli 1883 och den 27 juni 1884 bestämdes, att domsagan med 1885 års ingång skulle förenas till ett tingslag med gemensamt tingsställe i Kimsta. År 1914 flyttades tingsstället till Åshusby gästgivargård och 1921 till Stockholm. Häradshövdingar i Stockholms läns västra domsaga hava hittills varit:

¹ Atgården hade beslutats redan genom kungl. brevet $\frac{8}{6}$ 1836. Jfr kungl. brevet $\frac{7}{6}$ 1834.

Fredrik Böök, fullm. $\frac{17}{7}$ 1844	1844—1846
Carl Ludvig Molin, fullm. $\frac{23}{1}$ 1846	1846—1876†
Sven Peter Walberg, fullm. $\frac{26}{1}$ 1877	1877—1892†
Bernhard Herman Rohtlieb, fullm. $\frac{3}{6}$ 1892	1892—1916
Karl Gustaf Theodor Borell, fullm. $\frac{1}{12}$ 1916	1916—1939
Johan Oscar Hagander, fullm. $\frac{19}{7}$ 1941	1941—1943
Ove Gustaf Gabriel Hesselgren, fullm. $\frac{30}{8}$ 1943	1943—

Den andra domsagan erhöll samtidigt (1870) officiellt benämningen Södra Roslags domsaga. Den bestod då av fem tingslag, nämligen Sollentuna härad med tingsställe i Barkarby, Färentuna härad med tingsställe i Svartsjö, Värmdö skeppslag med tingsställe vid Värmdö kyrka, Danderyds skeppslag med tingsställe å Stallmästargården och Åkers skeppslag med tingsställe vid Vira bruk. Först den 21 september 1906 bestämde Kungl. Maj:t, att nyssnämnda härad och skeppslag skulle för framtiden förenas till ett tingslag med tingsplats i Haga. Häradshövdingar i Södra Roslags domsaga hava hittills varit:

Frans Jonas Gustaf Centerwall, fullm. $\frac{11}{6}$ 1845	1845—1860
Carl Fredrik Abenius, fullm. $\frac{15}{1}$ 1861	1861—1867
Richard Theodor Carlén, fullm. $\frac{30}{3}$ 1867	1867—1873†
Bror Wilhelm Hernblom, fullm. $\frac{28}{8}$ 1874	1874—1894
Rudolf Emil Eckerström, fullm. $\frac{10}{6}$ 1895	1895—1902†
Carl Fredrik Miles Fleetwood, fullm. $\frac{31}{12}$ 1903	1903—1921†
Yngve Georg Wisén, fullm. $\frac{24}{11}$ 1922	1923—1939†
Erik Gösta Herman Siljeström, fullm. $\frac{24}{4}$ 1940	1940—

Södra Roslags domsaga var länge med hänsyn till domhavandens arbetsbörda en av rikets mest betungande. För att i någon mån avhjälpa detta missförhållande förordnade Kungl. Maj:t den 28 maj 1915, att Sollentuna och Färentuna från och med den 1 januari 1916 skulle utbrytas för att bilda en självständig jurisdiktion under benämningen Sollentuna och Färentuna härads domsaga med tingsplats i Haga. Häradshövdingar därstädes hava hittills varit:

John Axel Josef Österlöf, fullm. $\frac{28}{5}$ 1915	1916—1921
Knut Dahlberg, fullm. $\frac{3}{12}$ 1921	1921—1922
Carl Soldan Ridderstad, fullm. $\frac{28}{8}$ 1922	1922—1926†
Algot Johan Fredrik Bagge, fullm. $\frac{11}{1}$ 1927	1927—1930
Alfred Emil Fredrik Sandström, fullm. $\frac{21}{11}$ 1930	1930—1931
Karl Johan Stenström, fullm. $\frac{11}{6}$ 1931	1931—1933†
Seve Ellenis Ekberg, fullm. $\frac{18}{9}$ 1933	1933—1936
Gustaf Vilhelm Masreliez, fullm. $\frac{7}{2}$ 1936	1936—

III. Södertörn.

I. Tiden före 1680.

A. Sotholms härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1571) utvisar tre förbrända träd på en holme. Ett senare sigill återger tre grönskande träd på en holme. — Tingsstället torde enligt *STYFFE*¹ hava hetat Sotholm och legat vid Häringe, där Sotholms kvarn ännu finnes. Under 1600-talet höllos tingen i Västerhaninge sockenstuga.

Sotholms härad eller, som det länge kallades, Yttre Tör bestod ännu på 1600-talet blott av fyra socknar, nämligen Sorunda, Ösmo samt Väster- och Österhaninge. Övriga nuvarande socknar utgöra dock huvudsakligen endast utbrytningar ur de förstnämnda, och häradet har därför i stort sett icke förändrats beträffande omfattningen i dess helhet. Från medeltiden äro blott ett fåtal domhavande kända. Den äldste är en viss Kettilvast Kroker 1383—85, vilken sannolikt varit underhäradshövding. Hans sigill, som förekommer under ett fastebrev, visar en pil på en pilbåge inom cirkel. En annan, som hette Erik i Fors (Ösmo sn), kallar sig 1428 uttryckligen »domare» i Yttre Tör.² Riddaren och riksrådet *Erengisle Nilsson* d. y. (Hammersta-ätten), som omtalas i ett fastebrev den 22 januari 1458, var däremot säkert häradshövding i häradet, inom vilket hans sätesgård Hammarstad också var belägen. Sagda dag uppehölls emellertid tjänsten av en vikarie, nämligen väpnaren Ingemund Arvidsson (två vinkelhakar),³ som tillsammans med Lars Andersson, »domare

¹ Jfr även C. I. Ståhle i *Namn och bygd* 1945, s. 22 ff.

² Till samma kategori kan hänföras den Nils domare, som 1397 utfärdat fastebrev å jord inom häradet. Jfr PHT 1934, s. 17.

³ Denne bodde på sätesgården Valsjö inom häradet, vilken gård han 1450 köpt av Erengisle Nilsson.

i förenämnda härad», utfärdade själva fastebrevet. Huruvida denne domare varit häradshövdingens ordinarie vikarie i enlighet med terminologien i den yngre landslagen eller blott ett språkrör för häradsnämnden såsom senare blev fallet¹ låter sig ej utan vidare avgöra. Det troligaste är dock, att Lars Andersson varit stadigvarande anställd som skrivare på tinget. Och då riksrådet var förhindrat att själv infinna sig, har han funnit lämpligt att hellre låta sig representeras av en frälseman, vilken intagit hans vanliga plats som ordförande å tinget. Riksrådet har i egenskap av häradshövding själv beseglat dombrevet.

Under Gustaf Vasas senare regeringstid var sedermera riksrådet *Johan Pedersson* (Bååt) åtminstone 1540—60 häradshövding i Sotholm, inom vilket härad han ägde flera sätesgårdar. Sistnämnda år uppehölls tjänsten av f. d. borgmästaren i Stockholm *Peder Andersson*, som kort förut utnämnts till häradshövding i det närbelägna Svartlösa härad. Omkring 1570 innehades häradshövdingerräntan från såväl Sotholms som Svartlösa härad av underamiralen, sedermera ståthållaren på Stockholms slott *Hans Claesson Kyle*, vilken som substitut i båda häraderna anlitate byggmästaren *Frans Mårtensson*. Kombinationen med Svartlösa blev dock ej långvarig, och Kyles närmaste efterträdare *Erik Nilsson Rynning* 1578—83 och sekreteraren i K. kansliet *Nils Rask* 1585—94 fingo nöja sig med inkomsterna från Sotholm. Som lagläsare i häradet hava under deras tid fungerat bl. a. *Hans Jönsson* 1582 och stadsskrivaren i Stockholm *Hans Hansson Bilefelt* 1586—91.²

Sedan häradshövdingerräntan från Sotholm ett flertal år varit indragen till kronan,³ finna vi 1607 som häradshövding därstädes underamiralen, sedermera riksrådet *Hans Claesson* (Bielkenstierna), som behöll ämbetet till sin död 1620. Under hans tid skedde det märkliga, att Sotholms härad, som tidigare alltid räknats till Södermanlands lagsaga, från och med år 1616 (till 1689) övergick till Upplands.⁴ Hans Claesson efterträddes av underamiralen, friherre *Nils Nilsson Gyllenstierna* (af Lundholm), som dock avled redan 1622, men vars sterbhus fick uppbara räntan ännu ett år. Häradshövding blev

¹ Se härom närmare J. E. Almqvist, Häradshövdingen (Svensk Juristtidning 1945), s. 695 ff. Det sagda gäller dock blott för lagsagorna kring Mälaren. S. Petré, som i samma årgång av tidskriften förfäktat en motsatt uppfattning, har där gjort sig skyldig till en feltolkning av sina källor, vilket lätt kan påvisas med stöd av domboksmaterialet.

² Sistnämnda år synes av Bilefelts dombrev (14/10) att döma riksrådet *Claes Bielke* tillfälligtvis fått uppbara häradshövdingerräntan från Sotholm. (Strödda dombrev och tingsbevis, RA.)

³ Enligt en obestyrt och förmodligen felaktig uppgift hos *Elgenstierna* (VI: 631) skulle ståthållaren *Axel Nilsson Rynning* hava varit häradshövding 1600 i både Sotholm och Svartlösa.

⁴ Jfr Upplands handl. (KA) 1614: 14 och 1616: 18.

därefter (1624) sekreteraren i K. kansliet *Johan Fegraeus* (adlad *Strömfelt*), vilken ännu 1642 omtalas som innehavare av ämbetet. Förmodligen avgick han först 1643, då kommissarien, sedermera kammarrådet *Johan Eriksson Appelgren* (fullm. ^{29/11}) erhöll häradshövdingeäntan från Sotholm i förläning.

Alltifrån 1570-talet och fram till 1653 hade Sotholm utgjort ett särskilt häradshövdingedöme. Men i och med att Appelgrens efterträdare, assessorn i Svea hovrätt *Erik Rosenhielm*, den 29 april sistnämnda år erhöll häradshövdingeäntan som lönetillägg i hovrättsstaten, kom häradet att förenas med Värmdö, Svartlösa och Öknebo, vilka tillsammans bildade ett sammanhängande område och därmed också en gemensam domsaga. Denna ägde bestånd till 1680, och under nämnda tid hade Sotholm alltså samma häradshövdingar som bl. a. Värmdö skeppslag, för vilka ovan s. 36 redovisats.

Tingsförrättare i Sotholms härad under tiden 1595—1618 hava varit:

Mats Andersson	1595—1603
Jöns Jakobsson	1605—1610
Joen Nilsson	1611—1612
Hans Olofsson	1613—1618

Under perioden 1619—80 hava tingsförrättarna varit desamma som i Värmdö skeppslag (jfr ovan, s. 36).

B. Svartlösa härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1571) utvisar en vänstervänd, bjälkvis ställd fisk. Ett yngre sigill avviker i detaljerna. — Tingsstället benämndes under medeltiden (1442) Svartalöt. Senare höllos ting vid Botkyrka och mot periodens slut å Fittja krog.

Svartlösa härad hette ursprungligen Övre Tör, men kallades senare efter tingsstället Svartalöts, Svartalödse och slutligen Svartlösa härad. Under medeltiden räknades till häradet Ekerö, som numera ingår i Färentuna härad. Utom de nuvarande fem socknarna dithörde

ännu på 1600-talet Öster-Tälje socken, som enligt anteckning i 1636 års jordebok då överflyttades till Öknebo härad. De äldsta kända häradshövdingarna i Svartlösa voro väpnarna *Karl Nilsson Gådda*¹ 1423—33 och *Erland Matsson Kagge* 1437—62.² Enligt PERINGSKIÖLD skulle riksrådet, sedermera lagmannen i Södermanland *Peder Ragvaldsson* (fargalt) förmodligen under 1470-talet hava varit häradshövding i Svartlösa, vilket även förefaller sannolikt med hänsyn till att denne under nämnda tid var bosatt å sätesgården Erstavik inom häradet. Säkrare belägg finnas för den sista kända medeltida häradshövdingen i Svartlösa, nämligen väpnaren och riksrådet *Johan Jönsson* (halvt djur) 1507—14, som bodde på sin sätesgård Gladö inom häradet och själv fungerade som tingsförrättare.

Den 6 oktober 1536 utnämndes riksrådet *Peder Erlandsson* (Bååt) till häradshövding i Svartlösa jämte Färingön. Vid hans död 1540 efterträddes han av sonen, kammarrådet *Björn Pedersson* (Bååt). Hur länge denne innehade ämbetet är icke bekant, men den 21 september 1558 förlänades i varje fall häradshövdingerräntan i Svartlösa åt f. d. borgmästaren i Stockholm *Peder Andersson*. Omkring 1570 var Svartlösa en kort tid förenat med Sotholm under *Hans Claesson Kyle* 1569—73 som gemensam häradshövding. Denne lät tjänsten skötas av byggmästaren Frans Mårtensson. Även sonen Claes Hansson Kyle förekommer vid ett tillfälle 1578 såsom tingsförrättare i Svartlösa. Om detta skett å faderns vägnar må vara osagt. Sistnämnda år övergick i alla händelser häradshövdingerräntan till sekreteraren i K. kansliet *Per Rasmusson* 1578—94, som åtminstone under åren 1589—90 anlätade stadsskrivaren i Stockholm Hans Hansson Bilefelt som substitut. Sedan räntan några år varit indragen till kronan,³ finna vi jägmästaren *Erik Bengtsson Krabbe* 1612—15 som häradshövding i häradet. Denne efterträddes 1616 av hovrättsassessorn *Hans Hansson Dober* samtidigt som Svartlösa i likhet med Sotholm⁴ överflyttades från Södermanlands till Upplands lagsaga. Till efterföljare fick Dober hovrättssekreteraren *Erik Eriksson Tranevardus* (adlad *Geete*) 1621—28, vilken icke själv uppehöll häradshövdingetjänsten men

¹ För denne vikarierade den 29 maj 1423 Peter Finvidsson.

² För den sistnämnda tjänstgjorde 1443 »domaren» Olof i Glömsta (Huddinge sn).

³ Ang. uppgiften att Axel Nilsson Ryning år 1600 skulle varit häradshövding i häradet jfr ovan, s. 48 not 3. — Enligt ett dombrev 1608 18/1 (avskrift i Årsta-saml., RA) har tingsförrättaren i Svartlösa uppgivit, att han vikarierat å Hans Claessons (Bielkenstierna) vägnar. Detta kan emellertid vara en i dylikt fall ej ovanligt förekommande felskrivning av tingsförrättaren, beroende på att denne samtidigt tjänstgjorde i Sotholm, där Hans Claesson var häradshövding.

⁴ Jfr ovan, s. 48. Öknebo härad, som även ligger i Södertörn, kom däremot fortfarande att räknas till Södermanlands lagsaga.

i stället fann med sin fördel förenligt att fungera som underlagman i Uppland.

Den 19 maj 1628 utnämndes notarien i Svea hovrätt *Måns Olofsson* till häradshövding i Svartlösa, vilket icke hindrade, att han genom kungliga brevet den 12 april 1629 erhöll häradshövdingeämbetet från detta och en rad andra härad i form av lönetillägg i hovrättsstaten. Sedan denne den 25 juni 1639 erhållit avsked från notariatjänsten på grund av ålderdomsskröplighet, inträdde från och med samma dag automatiskt hans efterträdare i hovrätten notarien *Israel Petri Schutz* som innehavare av ifrågavarande häradshövdingeämbeten. Den 31 mars 1642 bestämde emellertid Kungl. Maj:t, att häradshövdingeämbetet från bl. a. Svartlösa skulle för framtiden disponeras av Åbo hovrätt såsom lönetillägg åt dess ämbets- och tjänstemän. Och med stöd av denna resolution blev assessorn därstädes *Johan Olofsson* (adlad *Stiernhöök*) utnämnd till häradshövding i Svartlösa. I allmänhet hava Åbo hovrätts assessorer på grund av det långa avståndet ej haft någon möjlighet att träda i kontakt med sina domsagor på andra sidan Östersjön, och detta har väl ej heller varit meningen. Men Johan Olofsson, som samtidigt var juris professor vid Åbo akademi, hade under 1640-talet fått åtminstone partiell tjänstledighet från sina befattningar i Finland och vistades till följd härav mestadels i Stockholm, där han utförde skilda juridiska uppdrag på anmodan av riksdrotsen. Han besökte därunder Svartlösa upprepade gånger och höll t. o. m. ting därstädes vid några enstaka tillfällen (t. ex. 16/2 och 23/9, 1647). Anmärkningsvärt nog fick han behålla ämbetet flera år sedan han den 31 maj 1647 utnämns till ordinarie revisionssekreterare i huvudstaden. Först 1652 efterträddes han som häradshövding i Svartlösa av assessorn i Åbo hovrätt juris doktorn *Per Ekenberg*. Denne fick dock ej länge innehava ämbetet, ty redan den 29 april 1653 bestämde Kungl. Maj:t, att häradshövdingeämbetet från Svartlösa skulle ånyo ställas till Svea hovrätts disposition. Och till följd härav kom Svartlösa såsom tidigare redan omtalats att förenas med Värmdö, Sotholm och Öknebo till en domsaga under hovrättsassessorn *Erik Rosenhielm* som gemensam häradshövding. Denna kombination ägde bestånd till 1680, under vilken period Svartlösa alltså hade samma häradshövdingar, som ovan redovisats under Värmdö (jfr ovan, s. 36). Tingsförrättarna i Svartlösa härad hava under tiden 1595—1680 i stort sett varit desamma som i Sotholm (jfr ovan, s. 49).

C. Öknebo härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1638) visar en trädbevuxen slänt. — Tingsstället, som under medeltiden kallades Ynggiaasa eller Ingeåsa, låg troligen vid den nuvarande gården Tingstaden mellan sjöarna Yngen och Vålingen. Senare höllos tingen i Turinge sockenstuga och mot periodens slut i Södertälje rådstuga.

Till Öknebo härad, tidigare Öknabo hundare, hörde förutom det nuvarande området under medeltiden och ännu 1646 dels Taxinge, dels Över- och Ytter-Enhörna socknar, vilka numera räknas till Selebo härad. En del av Tälbo. (Öster-Tälje) socken låg å andra sidan ännu 1636 inom Svartlösa härad. Den äldsta kända domhavanden i Öknebo var Finvid Ragvaldsson 1371—1400, vars sigill visar ett F inom en cirkel. Denne var dock förmodligen blott underhäradshövding, vilket delvis framgår därav, att han år 1400 tjänstgjorde alternativt med den dåvarande häradshövdingen, väpnaren *Knut Bengtsson* (Blå-ätten) 1400—07, som bodde på sätesgården Sundby i Selebo härad. Efter allt att döma efterträddes denne av sedermera ridaren och riksrådet *Johan Karlsson* (Färla), som i varje fall under hela 1420-talet var häradshövding i häradet. År 1420 tjänstgjorde Michel i Al som hans vikarie. Al ligger inom Ytter-Enhörna socken, vilken som nämnts under medeltiden räknades till Öknebo härad. Bland Johan Karlssons närmaste efterträdare äro kända väpnaren *Mats Pedersson Körning* 1444—47, som åtminstone tidigare (1419) bott på sätesgården Stensta i Lyhundra härad, och väpnaren *Ragvald Jonsson* 1448—50, som senare (1455—63) uppträder som häradshövding i Jönåkers härad, där hans sätesgård Bene var belägen. Den sistnämnde anlätade som substitut Olof Pedersson 1449, som då kallas »domare» i Öknebo. Ragvald Jonsson efterföljdes förmodligen av *Nils Finkenow*, vilken 1456—66 omtalas som häradshövding i häradet. Samma ställning torde under åren 1482—96 *Filip Karlsson* (trana) hava innehaft, låt vara, att han vid ett tillfälle 1488 säger sig hålla ting å riksföreståndaren Sten Stures vägnar. Han bodde då på sin sätesgård Målsåker, som låg i Selebo härad, där han f. ö. några decennier tidigare varit häradshövding.

År 1540 befinnes riksrådet *Johan Pedersson* (Bååt) vara häradshövding i Öknebo. Hur länge han innehaft ämbetet är icke känt, men 1549 omtalas i Gustaf den förstes registratur, att fogden *Nils Birgersson* (Tune) nämnda år fått uppbara häradshövdingärantan från Öknebo under motivering, att denne under samma tid uppehållit tjänsten. Samtidigt omtalas likväl, att *Olof Skogård*, i registraturet

felaktigt kallad Olof Stågad, egentligen skulle hava haft denna förman, eftersom han tidigare erhållit samma ränta i förläning.

I olikhet med övriga härad inom Södertörn kom Öknebo att jämlikt Gustaf Vasas testamente tilldelas hertig Carls furstendöme. Detta betydde, att hertigen efter tillträdet 1568 hade att utnämna bl. a. häradshövdingar i häradet. Några av dessa äro kända, nämligen hertigens kammarjunkare *Olof Larsson Hård (af Segerstad)* 1584—88 och hans stallmästare *Anders Nilsson* (häst) 1589—1602. Den sistnämnde avstod sedermera häradshövdingerräntan åt sin måg stallmästaren *Joen Andersson* 1605—19, som blev stamfader för adliga ätten Rossfelt. De båda stallmästarna läto i tur och ordning tjänsten skötas av lagläsaren Hans Jönsson, som avfattat Öknebo härads äldsta bevarade tingsprotokoll från 1596 och följande år. Joen Andersson efterträddes 1620 som häradshövding av kaptenen, sedermera översten *Mats Nilsson Kagg d. y.*, som kvarstod i detta ämbete till sin död 1629. Åren 1635—43 befinnes häradshövdingerräntan i Öknebo vara förlänad åt referendarien i kammarkollegium *Salomon Persson Blix* (fullm. ²⁵/₁₁ 1635). Och den 7 februari 1645 efterträddes denne av slottsfogden och stadskaptenen *Anders Scheder*, som innehade samma ränta ännu 1652.

Den 29 april 1653 sammanslogos som redan nämnt Öknebo, Svartlösa, Sotholm och Värmdö till en gemensam domsaga. För häradshövdingarna därstädes fram till 1680 har ovan s. 36 redovisats.

Av tingsförrättare i Öknebo härad under tiden 1596—1630 äro följande kända:

Hans Jönsson	1596—1609
Christoffer Persson	1613—1619

Under åren 1631—80 hava tingsförrättarna varit desamma som i Värmdö skeppslag (jfr ovan, s. 36).

2. Tiden efter 1680.

Vid periodens början voro Sotholm, Svartlösa och Öknebo tillsammans med Sollentuna, Danderyd och Värmdö förenade till en domsaga. Häradshövdingar därstädes hava varit:

Samuel Johansson Furubom, fullm. ¹⁸ / ₁₂ 1680	1680—1687
Johan Lilliemarck, fullm. ⁵ / ₇ 1687	1687—1689

Som tidigare redan omtalats, undergick emellertid domsagan på grund av kungliga brevet den 27 april 1681 den förändringen, att Värmdö utbyttes mot Seminghundra och Vallentuna, vilka härad alltså härigenom kommo att tillföras domsagan.

År 1689 är ett viktigt årtal i Södertörns historia, ty då bortföllö definitivt Seminghundra, Sollentuna, Vallentuna och Danderyd, och

kvar stodo endast Sotholm, Svartlösa och Öknebo, vilka härad alltsedan den tiden och ännu fram till våra dagar bildat ett särskilt juridiktionsområde under benämningen Södertörns distrikt eller domsaga. Anledningen till åtgärden var närmast den, att Kungl. Maj:t den 10 mars 1689 beslutat överföra Södertörn till Nyköpings län. Den administrativa indelningen kom alltså även här att påverka den judiciella. I statskalendern kom dock den nya benämningen anmärkningsvärt nog till synes först 1861. Den 20 april 1697 erhöll häradshövdingen i Södertörn såsom boställe gården Lindhov i Botkyrka socken, Svartlösa härad, och denna gård beboddes och brukades ännu på 1870-talet av hans efterträdare i ämbetet. Före 1916 bestod domsagan allt fortfarande av tre tingslag, nämligen Sotholms härad med tingsställe vid Västerhaninge kyrka, Svartlösa härad med tingsställe i Fittja och Öknebo härad med tingsställe i Södertälje. Den 29 februari s. å. förordnade emellertid Kungl. Maj:t,¹ att Södertörns domsaga från och med den 25 augusti 1916 skulle vara indelad i blott två tingslag, så att Svartlösa och Öknebo bildade ett tingslag och Sotholm bibehölls som ett tingslag, varjämte båda tingslagen skulle hava gemensam tingsplats i Stockholm. Slutligen bestämdes genom kungliga brevet den 12 april 1929, att domsagens dåvarande två tingslag skulle från och med den 1 januari 1930 förenas till ett tingslag med tingsställe i Stockholm. Häradshövdingar i Södertörns domsaga hava hittills varit:

Magnus Laurin (adlad Lagerström), fullm. $\frac{22}{6}$ 1689	1689—1693
Tomas Andersén (adlad Blixenstierna), fullm. $\frac{5}{4}$ 1693	1693—1696
Gabriel Welt (adlad Stierncrona), fullm. $\frac{18}{4}$ 1696	1696—1701
Jöns Andersson Nordenhielm, fullm. $\frac{14}{3}$ 1701	1701—1702
Johan Svanström, fullm. $\frac{22}{1}$ 1702	1702—1707†
Johan Celsius	1708—1710†
Erik Ehrenhielm, fullm. $(\frac{11}{1}) \frac{6}{6}$ 1711	1711—1724
Carl Johansson Stierneroos, fullm. $\frac{11}{4}$ 1724	1724—1746†
Mågen Anders Lundborg uppehöll tjänsten 1741—49.	
Johan Gabriel Anrep, fullm. $\frac{27}{6}$ 1749	1749—1762
Olof Malmerfelt, fullm. $\frac{29}{6}$ 1762	1762—1774
Carl Johan Ahnger, fullm. $\frac{18}{12}$ 1774	1774—1791†
Anders Björk, fullm. $\frac{9}{5}$ 1791	1791—1793
Erland Junbeck, fullm. $\frac{12}{3}$ 1793	1793—1815
Axel Magnus Rönqvist, fullm. $\frac{7}{11}$ 1815	1815—1843†
Nils Christian Claëson, fullm. $\frac{18}{12}$ 1843	1843—1880
Hugo Fähræus, fullm. $\frac{6}{8}$ 1880	1880—1887†
Anders Erik Wilhelm Uppström, fullm. $\frac{3}{2}$ 1888	1888—1910
Einar Per Mauritz Bergelmer, fullm. $\frac{19}{5}$ 1911	1911—1936†
Åke Hartelius, fullm. $\frac{16}{10}$ 1936	1936—

¹ Se härom utförligare Svensk Juristtidning 1916, s. 108—09.

IV. Södra delen av Uppsala län.

1. Tiden före 1680.

A. Bro härad.

Det äldsta kända häradssigillet (från 1560) utvisar ett vänstervänt hjortdjur. I ett yngre sigill (1594) är bilden något annorlunda tecknad. — Tingsstället låg sedan gammalt vid Bro sockens kyrka; under senare hälften av 1600-talet flyttades tingsplatsen till Stockholms-Näs.

Bro härad, tidigare hundare, hade under medeltiden samma omfattning som nu. Häradet var sedan gammalt i judiciellt avseende förenat med Färingön, med vilken det hade gemensamma häradshövdingar från äldsta tid (1382) och fram till 1536. Se härom ovan, s. 41. Den siste, som med säkerhet varit häradshövding i Bro och Färingön, var *Claes Pávelsson Kyle* 1532. Men av vissa skäl är det troligt, att även efterträdaren väpnaren *Arent Persson* (Örnflycht), som den 10 november 1534 utnämndes till häradshövding i Bro, fått Färingön under sin domvärjo, ehuru det icke ansetts behöva särskilt omtalas i fullmakten. Om detta är riktigt, fick han likväl redan inom två år därefter avstå Färingön åt häradshövdingen i Svartlösa *Peder Erlandsson* (Bååt), i vars fullmakt, daterad den 6 oktober 1536, Färingön medräknas. *Arent Persson* innehade sedermera Bro härad till sin död, som inträffade före 1547. Han var bosatt på sin sätesgård *Granhammar*, som låg inom häradet. Efterträdare blev fogden på Stockholms slott *Botvid Larsson* (Anckar) d. ä., som tidigare varit häradshövding i Lagunda härad. Sedan denne avlidit 1550, uppehölls tjänsten av fogden *Bengt Nilsson* (Schack), som småningom den 9 februari 1552 lyckades erhålla fullmakt å ämbetet. Åren 1561—63 finna vi f. d. borgmästaren i Stockholm *Peder Andersson* och omkring 1570 fogden *Måns Persson* som häradshövdingar i Bro. Efter den sistnämndes frånfälle 1573 nämnas som hans efterträdare ståthållaren *Anders*

Sigfridsson (Rålamb) 1577—79, som tidigare varit häradshövding i Färentuna, samt kansliskrivaren *Claes Filipsson* 1581—94. Den senare lät tjänsten skötas av myntskrivaren Mats Andersson 1583—86. Häradshövdingelängden företer därefter en lucka till 1612, då holmamiralen *Nils Claesson* (Bielkenstierna) omtalas som häradshövding i Bro. Redan påföljande år efterträdde denne av hovmarskalcken *Wolmar Yxkull*, som innehade ämbetet till sin död 1627.

Den 12 april 1629 bestämde Kungl. Maj:t, att häradshövdinge-räntan från bl. a. Bro härad skulle disponeras av Svea hovrätt som lönetillägg åt dess ämbets- och tjänstemän. På grund härav gavs nämnda ränta till assessorn därstädes *Olof Nilsson*. Sedan denne 1642 tagit avsked från hovrätten, förordnade Kungl. Maj:t den 31 mars s. å., att bl. a. häradshövdinge-räntan från Bro härad för framtiden skulle anslås till Åbo hovrätts ämbets- och tjänstemän. Med stöd av denna resolution förlänades hithörande ränta åt advokatfiskalen i Åbo hovrätt *Anders Israelsson Svart*, som behöll den till 1647 och som förmodligen sedermera efterträdde i tur och ordning av de närmast följande advokatfiskalerna därstädes *Petter Theslef* 1648—50 och *Johan Wassenius* (1688 adlad Lagermarck) 1650—52. Med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 29 april 1653 överfördes häradshövdinge-räntan från bl. a. Bro därefter ånyo till Svea hovrätts stat. Under åren 1653—80 kom Bro härigenom att få gemensamma häradshövdingar med Närke och Sollentuna (jfr ovan s. 10 och 40).

Tingsförrättare i Bro härad under tiden 1600—30 och 1656—80 hava varit desamma som i Sollentuna härad (jfr ovan, s. 40). Under mellantiden tjänstgjorde följande lagläsare i Bro, nämligen

Olof Olofsson Enæus	1631—1652
Peder Nilsson Raam, SHKonst. $\frac{1}{2}$ 1653	1653—1655

B. Håbo härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1568) utvisar ett vänstervänt lamm med ett korsbanér. — Tingsstället låg av ålder vid Håtuna. Mot periodens slut höllos tingen förutom vid Håtuna kyrka även i Övergran.

Håbo härad eller, som det tidigare hette, Habo hundare var under medeltiden och ända fram till 1714 betydligt större än i våra dagar. Sistnämnda år överflyttades nämligen Vassunda, Haga och S:t Pers socknar till Ärlinghundra härad. Den äldste kände häradshövdingen var väpnaren *Björn Nilsson* (åttauddig stjärna) 1358,

som bodde på sin sätesgård Vångarn inom häradet. Möjligen efterträdde han av väpnaren *Finvid Ragvaldsson* (sjuuddig stjärna), som i varje fall under tiden 1379—1401 var häradshövding i Håbo. Vid ett tillfälle 1396 vikarierade i stället för honom en domare vid namn Harald. Närmast efter Finvid Ragvaldsson följde väpnaren *Nils Matsson* (tre horn) 1404—30, som bodde på sätesgården Nyborg inom häradet, samt dennes son väpnaren *Mats Nilsson* (tre horn) 1436—44. Den senare var bosatt på sätesgården Ådö i Bro härad och lät tjänsten åtminstone tidvis skötas av domaren Anders Ragvaldsson i Brunsta (Övergrans sn). Även en senare ägare av Ådö har varit häradshövding i Håbo, nämligen *Olof Pedersson* 1481. Av dennes närmaste efterträdare har väpnaren och riksrådet *Peder Eriksson* (Örnflycht) 1487—97 varit bosatt å sätesgården Granhammar i Bro härad och *Jöns Ingemundsson* (lansettformigt blad) 1501 å sätesgården Sättuna i Ärlinghundra härad.

Under medeltiden hade Håbo utgjort en domsaga för sig, men vid början av nya tiden sammanslogs häradet tillfälligtvis med Ärlinghundra och Bro jämte Färingön under den gemensamma häradshövdingen fogden *Nils Torstensson* (fullm. 19/8 1525). Denna kombination synes dock tämligen hastigt hava upplösts, ty redan 1528 omtalas annan person som häradshövding i Ärlinghundra, och den 19 oktober 1529 utnämndes fogden *Jakob Västgöte* till häradshövding endast i Håbo. Under de närmast följande åren blev denne visserligen häradshövding även i Hagunda (1531) och Ärlinghundra (1532), men det är osäkert, om detta betydde, att nämnda härad därigenom kommo att bilda en domsaga. Omöjligt är det dock icke, ty under de närmaste decennierna saknas alla upplysningar från Håbo och Hagunda, medan man däremot vet, att Jakob Västgöte ännu 1545 suttit kvar som häradshövding i Ärlinghundra. År 1550 var i varje fall sambandet brutet, och de närmast efterföljande häradshövdingarna i Håbo fingo nöja sig med detta enda härad. Sådana voro fogden *Nils Ottesson* (Hästhufvud) 1555, fogden *Per Galle* 1559—62, kansliförvanten i K. kansliet *Måns Persson* 1567—73 och sekreteraren darsammastädes *Hans Kranck* 1578—88. Från Per Galles tid är bevarat ett fragment av det äldsta kända tingsprotokollet för Håbo, daterat den 5 maj 1560. Måns Persson lät tjänsten skötas av byggmästaren Frans Mårtensson 1571 och myntskrivaren Mats Andersson 1572. Hans Kranck anlätade för sin del fogden Melcher Jönsson. Även från den sistnämndes tid är bevarat ett kort utdrag ur domboken. Det är daterat den 13 oktober 1586 och finnes tryckt av EDLING. I början av 1591 tjänstgjorde stadsskrivaren i Stockholm Hans Hansson Bilefelt som lagläsare i häradet.

Den 28 juni 1591 erhöill hertig Gustaf av Sachsen häradshövdinge-räntorna från Håbo, Ärlinghundra och Lagunda i förläning. Såsom utlänning fick han förbinda sig att begagna substitut, och tjänsten sköttes därför åtminstone i Håbo av Mats Andersson. Efter hertigens död 1597 har förmodligen hans moder, hertiginnan Sofia, under ett flertal år uppburit häradshövdinge-räntorna från samma härad, vilka även i fortsättningen bildade ett slags domsaga med lagläsaren Måns Larsson (Hjortö-släkten) som gemensam tingsförrättare. Från och med 1603 utgjorde emellertid Håbo ånyo särskild domsaga. Den 30 januari s. å. utnämndes amiralen *Hans Nilsson* (adlad *Rosenbaner*) till häradshövding därstädes. Efter hans död 1612 förordnades till efterträdare ryttmästaren *Bengt Erlandsson Kasle*, som i sin tur den 23 mars 1619 efterföljdes av kaptenen, sedermera landshövdingen *Hans Drake*. Denne innehade ämbetet till 1652.

Den 29 april 1653 bestämde Kungl. Maj:t, att häradshövdinge-räntan från bl. a. Håbo härad skulle disponeras av Svea hovrätt såsom lönetillägg åt dess ämbets- och tjänstemän. På grund härav gavs nämnda ränta åt assessorn därstädes *Johan Johansson Wattrang*, som samtidigt blev häradshövding i Trögds och Lagunda härad. Denne tog emellertid avsked från hovrätten redan 1655 men fick icke desto mindre behålla räntorna till sin död, som inträffade den 11 januari 1680. Tre dagar senare utnämndes kanslirådet *Frans Joel Örnstedt* till häradshövding i samma tre härad, men till följd av det kort därefter resta kravet på att häradshövdingarna i gemen skulle bo inom domsagan och själva uppehålla tjänsten, måste han samma år avstå från häradshövdingämbetet.

Tingsförrättare i Håbo härad under tiden 1600—80 hava varit:

Måns Larsson (Hjortö-släkten)	1600—1602
Christoffer Tønnesson Skotte	1602—1604
Joen Nilsson	1605—1622
Jakob Birgersson Grabb	1623—1631
Olof Olofsson Enæus	1631—1652
Peder Nilsson Raam, SHKonst. $\frac{1}{2}$ 1653	1653—1656
Per Hansson Zenius	1656
Olof Olofsson Enæus	ånyo 1657
Bengt Jönsson Arhus	1659—1665
Johan Johansson Wattrang, häradshövding i häradet	1666—1679
Nils Knutsson Lind	1680

C. Trögds härad.

Det äldsta kända häradssigillet (från 1560) visar liksom senare sigill (1590 och 1647) som huvudmotiv tre ax. — Tingsstället låg av ålder i Enhälja, Villberga socken. Under 1600-talet omväxla Villberga och Boglösa som tingsplatser.

Trögds härad eller, som det tidigare hette, Trögdbo hundare hade under medeltiden ungefär samma omfattning som nu. Det var sedan gammalt indelat i tredingar. Av dessa äro Hammars och mel-lersta tredingen bekanta genom den skogsordning, som blivit för desamma utfärdad av konung Magnus Eriksson och stadfäst av konungarna Albrekt och Gustaf Vasa. Huruvida tredingsindelningen ursprungligen haft judiciell betydelse kan ej med säkerhet fastställas, men sannolikheten talar härför.

Den äldsta kända häradshövdingen var riddaren och riksmarsken *Karl Ulfsson* (sparre) 1354—92, som till en början bodde å säteriet Tofta på Alsnön men som från 1371 flyttade över till sin andra sätesgård Ekholmen i Veckholms socken. Båda gårdarna lågo inom häradet. Han var samtidigt lagman i Uppland (1360—1407) och här som häradshövding i Trögd låtit andra personer sköta tjänsten. Som hans vikarier uppträda Johan i Hällby (Litslena sn) 1359, Holger Tomasson (sparre) 1379—81, Johan i Krokaby (nuv. Kroby i Vallby sn) 1382—90 och Martin i Basta (Veckholms sn) 1392. Möjligen var Karl Ulfsson häradshövding till sin död 1407, ty först 1409 omtalas efterträdaren *Knut Gislason* (tre rosor), som likväl redan påföljande år ersattes av väpnaren *Greger Magnusson* (Eka-ätten) 1410—40. Denne bodde på sätesgården Eka inom häradet, men begagnade icke förty som regel substitut.¹ Som hans vikarier hava följande personer tjänstgjort, nämligen Olof i Ännesta (Hacksta sn) 1410, Ingemar i Sneby (Litslena sn) 1411—15, Björn Johansson i Sundby (Veckholms sn) 1419—31 och Eskil i Myrby (Husby-Sjutolfts sn) 1438. När Greger Magnusson avgick som häradshövding är icke bekant. Åren 1453—56 finna vi i varje fall riksrådet *Kristiern Bengtsson* (Oxenstierna) som häradshövding i Trögds härad. Han bodde på sätesgården Salsta i Norunda

¹ Han omtalas som riksråd under tiden 1434—51.

härad och lät tjänsten skötas av Olof Persson i Hällby¹ (Litslena sn) 1453 och Anders Pedersson i Tibble (Litslena sn) 1456. Möjligt är, att Christiern Bengtsson innehåft häradshövdingämbetet även efter 1456, ehuru belägg härför saknas. Härpå tyder i någon mån, att han 1465 köpte gården Grönsö, som ligger inom Trögds härad. Före sin död, som inträffade efter 1473, hade han i varje fall fått avstå ämbetet åt riddaren *Gustaf Karlsson* (gumsehuvud) 1472—86, som samtidigt var lagman i Uppland och ägde sätesgården Ekholmen inom häradet. Tjänsten i Trögd uppehölls under hans tid av Olof Pedersson i Lundby (Litslena sn) 1475—81 och Peder Olofsson 1481—86. Efter Gustaf Karlssons död sistnämnda år uppträdde under perioden 1492—1513 som häradshövding i Trögd väpnaren och riksrådet *Erik Arvidsson Trolle*. Genom giftermål med företrädarens änka kom även denne i besittning av sätesgården Ekholmen.

Den förste häradshövding, som möter vid nya tidens början, är väpnaren och riksrådet *Johan Olofsson* (Gyllenhorn) 1524—52, som även var lagman i Västmanland och Dalarna. Tjänsten i Trögd sköttes tidvis av olika lagläsare, såsom borgmästaren i Enköping *Jon Jonsson* 1537 och *Mats skrivare* 1544, men anmärkningsvärt ofta har riksrådet givit sig tid att själv fungera som tingsförrättare. Detsamma kan icke sägas om efterträdaren, den bekante prokuratorn *Jöran Persson* (Tegel), som uppbar häradshövdingämbetet under större delen av Erik XIV:s regering. Denne synes hava föga bekymrat sig om ämbetet, och då efter hans fängslande 1567 konungen (i dec.) förordnade stadsskrivaren i Stockholm *Blasius Olsson* att hålla ting i häradet, framhölls det, att »där icke på några år någon häradshövding (d. v. s. tingsförrättare) lär hava funnits». Under åren 1569—70 var häradshövdingämbetet från Trögd förlänad åt sekreteraren i K. kansliet *Måns Jönsson* men indrogs till kronan påföljande år, då borgmästaren i Uppsala *Erik Henriksson* fick uppehålla tjänsten å Kungl. Maj:ts vägnar. År 1573 finna vi riddaren och riksrådet *Åke Bengtsson* (Färila) som häradshövding i häradet, vilket ämbete han förmodligen innehade till sin död 1578 med byggmästaren *Frans Mårtensson* som substitut. Han efterträddes av *Arvid Gabrielsson* (Oxenstierna) 1579—80², åt vilken *Anders Larsson* (Cruus) skötte tjänsten. Även de närmast följande häradshövdingarna, nämligen riksrådet *Erik Brahe* 1581—95, hovmarskalken *Hans Åkesson Soop*, fullmakt ²⁷/₁₀ 1595, riksrådet *Magnus Brahe*, fullmakt ²/₉ 1597, och ståthållaren *Peder Nils-*

¹ Huruvida denne är identisk med den Olof domare, som enligt SRPerg. 1444 ⁸/₁₀ då var tingsförrättare i Trögd, synes oviss.

² Fullmakten är daterad den 23 januari 1579.

son *Ryning*, fullmakt $\frac{20}{7}$ 1599, hava efter allt att döma hela tiden anlitat vikarier, bland vilka märkas lagläsarna Olof Andersson 1581—82, Rasmus Christiernsson 1585—96, Michel Christersson 1596—97 samt Johan Ottesson (Klöfverblad) 1599 och följande år. Från den sistnämndes tid härstamma Trögds härads äldsta bevarade tingsprotokoll ($\frac{7}{5}$ — $\frac{25}{11}$ 1599), vilka äro tryckta av EDLING.

Den 24 september 1603 förlänades häradshövdingerräntan åt *Ake Eriksson Oxenstierna*, som 1609 fick avstå den åt dåvarande riksrådet *Hans Åkesson Soop*. Denne, som då för andra gången blev häradshövding i Trögd, avled 1619, varpå hans sterbhus uppbar räntan under fyra år. Han efterträddes av *Nils Brahe* 1624—30, riksrådet *Nils Bielke* 1631—34 och sekreteraren i K. kansliet *Johan Månsson* (adlad *Silfverstierna*) 1634 (fullm. $\frac{4}{3}$) och till 1652. Den 29 april 1653 bestämde Kungl. Maj:t, att häradshövdingerräntan från bl. a. Trögds härad skulle disponeras av Svea hovrätt som lönetillägg åt dess ämbets- och tjänstemän, och på grund härav tilldelades samma ränta assessorn därstädes *Johan Johansson Wattrang*. Trögd kom härigenom att förenas med Håbo och Lagunda härad, med vilka det som redan nämnts fick gemensamma häradshövdingar fram till utgången av år 1680 (jfr ovan, s. 58).

Tingsförrättare i Trögds härad under tiden 1599—1630 hava varit:

Johan Ottesson (Klöfverblad)	1599—1604
Måns Persson Ålänning	1609
Hans Hansson Dober	1611—1627†
Johannes Hansson	1627—1630

Under åren 1631—80 hava tingsförrättarna varit desamma som i Håbo härad (jfr ovan, s. 58).

D. Åsunda härad.

Det äldsta kända häradsigillet (1568) visar i en sköld främre delen av en upprest, vänstervänd åsna. Ett yngre sigill (1590) återger en hel åsna. Senare (1647) återvände man till den ursprungliga bilden. — Tingsstället hette ursprungligen (1419) Tidhagen. Under 1600-talet höllos ting omväxlande i Tillinge och Vårfrukyrka socknar.

Åsunda härad, som tidigare hette Aashundare eller Asundha, förkortat till Asne 1513 (jfr häradssigillet's åsna) hade under medeltiden i stort sett samma omfattning som i våra dagar. Den äldsta kända häradshövdingen var *Hans Gerehason* 1370, som tvivelsutan är identisk med förutvarande föreståndaren för Enköpings hospital. Som underhäradshövding fungerade samtidigt Tjälve i Valla, som bodde inom häradet. Under följande decennium omtalas riddaren och riksmarsken *Sten Bengtsson* (Bielke) som häradshövding i Åsunda 1384. Han hade samtidigt en motsvarande befattning i Simtuna (1379—85), varav följer, att dessa båda härad en kortare tid bildat en gemensam domsaga. Sten Bengtsson, som tidigare varit lagman i Västmanland, bodde icke inom domsagan och begagnade sig av substitut. Anmärkningsvärt nog har han tillsatt en vikarie i Åsunda och en annan i Simtuna. Tingsförrättaren i Åsunda hette *Johan Karlsson* i Vreta (Breds sn). År 1400 kallar sig *Olof Nilsson* häradshövding i häradet, då han den 27 juli s. å. utfärdade ett fastebrev.

Den följande häradshövdingen skiljer sig från mängden därigenom, att han själv uppehöll tjänsten i minst 40 år. Hans namn var *Olof Magnusson* (två vingar), och hans ämbets tid omfattade med säkerhet åren 1419—59. Om efterträdaren *Jöns Gas* känner man blott, att han vid ett tillfälle 1467 fungerade som tingsförrättare. Riksrådet *Ivar Axelsson* (Tott), vilken nämnes som häradshövding i Åsunda 1476, lät däremot en vikarie vid namn Nils Grebo sköta tjänsten. Ivar Axelsson efterträddes av riddaren och riksrådet *Nils Fadersson* (sparre) 1478—92, som förmodligen behöll ämbetet till sin död 1495. Trots sin höga ställning höll han själv tingen, vilket underlättades av att han var bosatt inom häradet på sin sätesgård Hjulsta. Från medeltidens sista år äro ytterligare fyra häradshövdingar i Åsunda kända, nämligen *Erik Karlsson* (lejon) 1497—98, som bodde på sätesgården Brunns holm inom häradet, fogden på Västerås slott *Olof Jönsson* 1508, som tillhörde adliga ätten Gyllen horn och bodde på sätesgården Hacksta inom häradet, *Fader Nilsson* (sparre) 1514, som var son till den förutvarande häradshövdingen Nils Fadersson och i likhet med denne bodde på Hjulsta samt slutligen väpnaren *Erik Pedersson* (tre rosor ställda i trekant) 1516—19, som bodde på sätesgården Lundby inom häradet. Möjligen hade den sistnämnde en underhäradshövding vid namn Mats Tilemansson, vilken i Åsunda härads renoverade dombok 1672 omtalas hava varit tingsförrättare i häradet år 1519.

I december 1524 utnämndes *Ivar Månsson* (liljeörn) till häradshövding i Åsunda. Han efterträddes i tur och ordning av fogdarne

Nils Varg (fullm. $\frac{17}{8}$ 1536) och *Gottorm Nilsson* 1543—44. Samtliga synas hava överlåtit tjänsten åt borgmästaren i Enköping Jon Jonsson, vilken omtalas som tingsförrättare i Åsunda 1532—44. Under 1550-talet äro två häradshövdingar kända, nämligen *Erik Larsson* (Lillie af Ökna) 1554, som skrev sig till Brunnsholm, och fogden *Håkan Värme* 1556. Den förstnämnde lät tjänsten skötas av Jöns Brunsson i Enköping.

Under perioden 1573—95 hava följande varit häradshövdingar i Åsunda, nämligen sekreteraren och räntmästaren *Henrik Matsson Huggut* 1573—86, *Lars Olsson Schenck* 1587, *Lars Andersson* (Rålamb) till Länna 1591—94 och *Erik Åkesson* (Soop) 1595. Samtliga torde hela tiden hava låtit sig företrädas av vikarier, bland vilka märkas byggmästaren Frans Mårtensson 1575—77, myntskrivaren Mats Andersson 1582, fogden Mats Månsson 1589, Olof Andersson 1591, borgmästaren i Uppsala Bengt Håkansson 1592—97 och Johan Ottesson (Klöfverblad) 1599—1604. Från den sistnämndes tid härstamma Åsunda häraads äldsta bevarade tingsprotokoll ($\frac{2}{8}$ — $\frac{16}{8}$, 1599), vilka äro tryckta av EDLING.

Även under det följande halvseklet bildade Åsunda en särskild domsaga. Häradshövdingar under denna tid hava varit *Hans Claesson Mecks* 1599—1602, hövitsmannen *Botvid Larsson Anckar* d. y. 1607, ryttmästaren, sedermera riksrådet *Herman Hansson Wrangel* 1611—43, assessorn i revisionskammaren *Peder Nilsson Gyllenax* (fullm. $\frac{1}{5}$ 1644) och kamreraren i första provinskontoret *Nils Johansson* (adlad *Rosenflycht*) 1645—53.

Den 29 april 1653 bestämde Kungl. Maj:t, att häradshövdinge-räntan från bl. a. Åsunda skulle för framtiden disponeras av Svea hovrätt som lönetillägg åt dess ämbets- och tjänstemän. På grund härav gavs nämnda ränta åt assessorn därstädes *Anders Solenblomma*, som tillika blev häradshövding i Ulleråker samt Simtuna och Torstuna härad. De båda sistnämnda lågo inom Västmanlands län men tillhörde icke förty Upplands lagsaga. Efter Solenblommas död 1666 förlänades häradshövdinge-räntorna från samtliga nyssnämnda härad åt assessorn i Svea hovrätt *Magnus Schiller* (jfr nedan s. 71), och sedan även denne 1671 avlidit, åt assessorn i samma hovrätt *Olof Mårtensson Berling* (fullm. $\frac{8}{18}$ s. å.), som innehade dessa till sin död i januari 1679. Han efterträddes som häradshövding i Åsunda, Simtuna och Torstuna av assessorn i Göta hovrätt *Germund Palm* (1686 adlad Cederhielm), som den 23 januari 1679 erhöll fullmakt å ämbetet, men som redan 1680 måste avstå från detsamma.¹

¹ Jfr Riksregistraturet 1680 $\frac{14}{4}$ och $\frac{18}{18}$.

Tingsförrättare i Åsunda härad under tiden 1599—1652 hava varit desamma som i Trögd (jfr ovan, s. 61). Under åren 1653—80 hava följande tjänstgjort:

Peder Nilsson Raam, SHKonst. $\frac{1}{2}$ 1653.....	1653—1655
Per Hansson Zenius	1656
Olof Olofsson Enæus	1657—1672
Adam Åkerblom	1673—1674
Jonas Planck	1676—1680

E. Lagunda härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1568) visar en halvmåne i nedan, en stjärna och ett ax, bjälkvis ordnade. — Tingsstället låg i Giresta.

Lagunda härad, tidigare kallat Laghund, var under medeltiden något mindre än f. n. Sin nuvarande omfattning fick det först vid slutet av Gustaf Vasas regering, då Holms socken, som tidigare räknats till Hagunda härad, överflyttades till Lagunda. Häradshövdingelängden kan i detta fall ovanligt nog föras tillbaka till slutet av Upplandslagens tid, då häradet i judiciellt avseende förvaltades av två s. k. domare. I ett diplom från 1347 omtalas sålunda *Runvastus i Alsta* och *Erkillus i Ävlösa* såsom »judices» i Lagunda. Den sistnämndes namn förekommer ännu 1349. Alsta och Ävlösa ligga i respektive Nysätra och Fittja socknar inom häradet. Den äldsta kända häradshövdingen, som gått under denna benämning, var riddaren och riksrådet *Arvid Gustafsson* (sparre) 1377—78, som bodde på sätesgården Vik i Hagunda härad och bl. a. därför fann det lämpligt att låta en vikarie vid namn Peter i Enberga sköta tjänsten. Enberga ligger i Fröslunda socken och alltså i Lagunda härad. Arvid Gustafsson var dessutom lagman i Finland och omtalas den 3 juni 1377 hava suttit som tingsförrättare i Hagunda härad. Som han i ett från detta ting bevarat dombrev (jfr SRP 1272) själv kallar sig häradshövding i Lagunda, är det möjligt, att han i Hagunda, där han ju var bosatt, blott vikarierat i den ordinarie häradshövdingens frånvaro. Å andra sidan är det tänkbart, att en felskrivning förekommit i dombrevet, och under sådant förhållande kunna Lagunda och Hagunda en kortare tid hava varit förenade till en domsaga. Närmast kände häradshövding, riddaren och riksrådet *Ture Bengtsson* (Bielke) 1390, innehade i varje fall så vitt man vet endast Lagunda, trots att även han bodde på Vik i Hagunda härad, vilken sätesgård han erhållit genom sitt giftermål med företrädarens dotter. Ture Bengtsson ägde f. ö. även

sätsgården Örby i Vendels socken, som likaledes tillhört Arvid Gustafsson. Häradshövdingämbetet uppehölls 1390 av Ragne i Finsta i egenskap av Ture Bengtssons vikarie. Finsta låg i Fröslunda socken inom häradet. Ture Bengtsson blev sedermera (efter 1405) lagman i Uppland, men det är okänt, huruvida han samtidigt fått behålla häradshövdingämbetet i Lagunda. Först år 1441 innehålla källorna nya upplysningar i ämnet¹. Häradshövding var då väpnaren *Lars Jönsson*, som i sitt vapen hade en delad sköld med snedbjälke i övre fältet, och som bodde på sin sätsgård Hamra inom häradet. Trots detta lät han åtminstone tidvis tjänsten skötas av en vikarie vid namn Bengt Eskilsson, som var bosatt i Tuna (Hjälsta sn). Enligt PERINGSKIÖLD skulle Lars Jönsson hava varit häradshövding i Lagunda även på 1460-talet. Och intet hindrar f. ö., att han varit det ännu längre, eftersom han bevisligen levde 1485. Det är därför ej omöjligt, att han omedelbart kan hava efterträtt av sonen *Ingemund Larsson*, om vars domargärning källorna dock ej hava något att förmåla förrän i början av 1490-talet. Denne var åtminstone 1482—95 bosatt på Skadevi i Häbo härad, men år 1500 har han tydligen tagit sin fädernegård Hamra i besittning. Samma år nämns han i källorna för sista gången som domhavande i Lagunda.

Under nya tiden finnes borgmästaren *Staffan Henriksson* 1539 hava utfärdat ett dombrev i egenskap av tingsförrättare i häradet. Huruvida han varit häradshövding eller lagläsare i Lagunda kan dock ej på grundval härav med bestämdhet avgöras, helst som han i olika härad varit såväl det ena som det andra. Däremot är det säkert, att fogden *Lars Trögdbo* 1543 innehade häradshövdingerrätten från häradet, men han efterträddes redan följande år (1544) av fogden *Botvid Larsson* (Anckar) d. ä., som tidigare varit lagman i Värmland. Den sistnämnde anlidade under året olika vikarier, såsom fogden Jakob Västgöte, vilken bodde i Sjö (Holms sn), och borgmästaren i Enköping Jon Jonsson, som f. ö. tjänstgjorde ännu 1546.

I 1579 års lagmansdombok för Uppland, numera tryckt av EDLING, förekommer en notis, som är ägnad att giva vissa upplysningar om häradshövdingämbetets representant i Lagunda vid mitten av 1500-talet. Där står nämligen, att ett häradshövdingedombrev rörande detta härad ingivits vid lagmansrätten, vilket brev var daterat 1551 och utfärdat av välbördig man Hans Larsson till Valsta. Sannolikt föreligger här felskrivning, ty vid nämnda tid ägdes och beboddes Valsta, som ligger i Odensvi socken och Åkerbo härad, av knekthövitsmannen *Hans Persson* (Forstena-släkten). Denne får alltså på

¹ Jag bortser då ifrån, att Peder i Vifärna (Kulla sn) 1420 omtalas som underhäradshövding i Lagunda.

grund av anförda skäl anses hava varit häradshövding och tingsförrättare i Lagunda 1551.

Åren 1572—83 var *Nils Larsson* (Cruus) häradshövding i häradet, följd av ryttmästaren *Casper von Tiesenhausen* 1585—89. Den sistnämnde tjänstgjorde aldrig själv utan lät lagläsaren *Christoffer Tönnesson Skotte* sköta rättskipningen.

Som tidigare redan omtalats förlänade Kungl. Maj:t 1591 häradshövdingeämbetena från såväl Lagunda som Ärlinghundra och Håbo åt hertig Gustaf av Sachsen, och efter dennes död 1597 synes efter allt att döma räntorna hava disponerats av modern, hertiginnan Sofia. I samtliga tre härad uppdrogs tjänsten åt *Måns Larsson* (Hjortösläkten), men häradshövdingeämbetet från Lagunda användes till understöd åt hertigens av Sachsen hovmästare *Paul Jöransson*, som i anledning härav infann sig på tinget i Giresta 1600 och därvid titulerades häradshövding av tingsförrättaren.

Åren 1603—27 eller möjligen till 1629 innehades häradshövdingeämbetet från häradet av kammarjunkaren *Frans Henrik Wackerbarth*. Den 12 april sistnämnda år bestämde emellertid Kungl. Maj:t, att bl. a. nämnda ränta skulle för framtiden disponeras av Svea hovrätt som lönetillägg åt dess ämbets- och tjänstemän. På grund härav blev assessorn därstädes *Per Eriksson Sparre* förordnad till häradshövding i bl. a. Lagunda, Hagunda och Bälinge samt efter honom assessorerna *Ture Eriksson Sparre* 1632—33 och *Christer Axelsson Posse* 1634—37. Den 13 augusti 1641 resolverade emellertid Kungl. Maj:t, att häradshövdingeämbetet från Lagunda skulle anslås till lönetillägg åt tredje handlingsskrivaren i Svea hovrätt, vars namn är obekant. Härigenom bröts sambandet med Hagunda och Bälinge. Men den 29 april 1653 förenades Lagunda istället med Håbo och Trögd till en gemensam domsaga, i vilken hovrättsassessorn *Johan Johansson Wattrang* blev häradshövding. Som tidigare omnämnts, blev denna domsaga bestående till utgången av år 1680 (se härom närmare ovan s. 58 och 61).

Tingsförrättare i Lagunda härad under tiden 1599—1622 hava varit:

Måns Larsson (Hjortösläkten)	1599—1602
Johan Ottesson (Klövverblad)	1603—1607
Joel Nilsson	1608—1614
Hans Olofsson	1615—1618
Joel Nilsson	ånyo 1618—1619

Under åren 1623—80 hava tingsförrättarna varit desamma som i Håbo härad (jfr ovan, s. 58).

F. Hagunda härad.

Det äldsta kända häradssigillet (från 1560) visar en vänstervänd yxa, omgiven av siffrorna 6 och 0. I senare sigill (från åren 1574 och 1594) har motivet utformats på olika sätt. — Tingsstället låg under nya tiden i Ramsta.

Hagunda härad, som tidigare kallades Haghund, var under medeltiden och fram till slutet av Gustaf I:s regering något större än för närvarande. Holms socken överfördes nämligen då, som ovan redan omtalats, till Lagunda, varigenom antalet socknar i vartdera häradet blev niö. Den äldsta kända häradshövdingen i Hagunda¹ var *Nils Pedersson* (flygande svärd) 1379—83. En av hans efterträdare var väpnaren *Nils Krok* 1446, som bodde på sin sätesgård Tuna inom häradet men icke desto mindre fann lämpligt anlita en vikarie vid namn Bengt Kettilvastesson. Kort därefter finna vi väpnaren *Erik Larsson* (kors) som häradshövding i häradet 1449—60. Han var bosatt på sätesgården Tibble inom häradet och skötte själv tjänsten. Den medeltida raden av hithörande häradshövdingar avslutas med *Mats Larsson* (Ulfstand) 1512.

Vid ingången till nya tiden omtalas som häradshövdingar i Hagunda *Harald Knutsson* (Soop) 1524, f. d. borgmästaren i Uppsala *Lars Olofsson* (fullm. $\frac{20}{6}$ 1526), riksrådet *Peder Hård* 1530 och fogden *Jakob Västgöte* (fullm. $\frac{7}{2}$ 1531). Vid mitten av århundradet var häradshövdingäntan kronan behållen, medan tjänsten å Kungl. Maj:ts vägnar uppehölls av skrivaren i Uppsala *Mats Michelsson* 1550—53. Dennes dombok från 1553 är den äldsta bevarade för Hagunda härad och är tryckt av EDLING. Tjugo år senare var samma ränta förlänt åt förutvarande fogden *Knut Ingelsson* 1573—74, vilken efterträddes i tur och ordning av riksrådet *Christiern Gabriëlsson* (Oxenstierna) 1575—78, *Baltzar Kerber* 1581—83 och ståthållaren *Claes Nilsson Bielke* 1585—95. Förmodligen hava samtliga använt vikarier, av vilka dock blott följande äro kända, nämligen borgmästaren i Enköping *Johan Hansson* 1574—82 och borgmästaren i Uppsala *Christoffer Tönnesson Skotte* 1590—99.

¹ Ang. riddaren Arvid Gustafsson som vikarierande (?) tingsförrättare i Hagunda 1377 jfr ovan, s. 64.

Under de första decennierna av 1600-talet omtalas som härads-
hövdingar i Hagunda *Herman Stolz von Biuren* 1602—16 och *Johan*
Ottesson (Klöverblad) 1617—20. Sedan häradshövdingärantan där-
efter varit indragen till kronan under några år, förlänades densamma
åt slottsfogden i Uppsala *Engelbrekt Svensson* 1625—28, som tidigare
varit häradshövding i Vaksala härad, och som blev stamfader för
adliga ätten Mannerburg. Under perioden 1629—41 hade Hagunda
med stöd av kungliga brevet den 12 april förstnämnda år gemen-
samma häradshövdingar med bl. a. Lagunda och Bälunge härad,
vilka häradshövdingar redovisats ovan s. 66. Sambandet mellan
häradena bröts 1641, då Kungl. Maj:t genom skrivelse den 13 augusti
s. å. bestämde, att häradshövdingärantan från bl. a. Hagunda för
framtiden skulle tilldelas sekreteraren i Svea hovrätt som tillägg i
dennes lön. Till följd härav blevo följande sekreterare i tur och ord-
ning häradshövdingar i Hagunda, nämligen *Laurentius Petri* 1641—42,
Bengt Baaz (adlad *Ekehielm*) 1642—48 och *Samuel Schiller* (adlad
Schillerfelt) 1649—51 samt förmodligen även *Erik Eriksson Dryselius*
(1653 adlad *Lagerqvist*) 1651 och *Johan Watrang* 1652. På grund
av kungliga brevet den 29 april 1653 gjordes emellertid en ny fördel-
ning av häradshövdingärantorna inom hovrätten, varvid den från
Hagunda tillföll vice presidenten *Gustaf Rosenhane*. Sambandet med
Svea hovrätts lönestat avklippes dock redan två år därefter, då
amiralitetsfiskalen *Åke Wrång* den 16 juli 1655 utnämndes till härads-
hövding i häradet. Han efterträddes den 28 juli 1666 av *Petrus*
Nilsson Kyronius, som först efter avskedstagandet förordnades till
assessor i Svea hovrätt, och denne i sin tur den 13 maj 1674 av *Håkan*
Fegræus (adlad *Fägerstierna*), som tidigare varit e. o. juris professor
i Uppsala och kort därefter (1675) blev assessor i amiralitetskollegium.
Den 22 december 1677 utnämndes slutligen generalauditören *Jonas*
Roth (adlad *Gyllenroth*) till häradshövding i häradet, vilket ämbete
han behöll till periodens slut.

Tingsförrättare i Hagunda härad under tiden 1602—80 hava
varit:

Johan Ottesson (Klöverblad)	1602—1603
Bengt Håkansson	1608—1613
Jöran Larsson	1614—1624
Anders Pedersson Humble	1625—1629
Olof Olofsson Enæus	1630—1652
Peder Nilsson Raam, SHKonst. $\frac{1}{2}$ 1653	1653
Gudmund Krook	1659—1667
Sigge Persson, fullm. $\frac{18}{10}$ 1667	1667
Nicolaus Kenicius	1669—1680

G. Ulleråkers härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1568) utvisar enligt PERINGSKIÖLD, Ulleråkers häradz-minnings-merken (1719) »tvenne uti korsvis ställda domstavar med tvenne rosor beprydda». I ett yngre sigill (1590) förekomma blott de korsvis ställda stavarerna. — Tingsstället kallas av ålder (1323) Ulleråker och lär hava legat i närheten av Bondkyrkan vid Uppsala. Först på 1600-talet flyttades det till Börje, där ting hölles »vid kyrkan».

Ulleråkers härad, tidigare hundare, hade under medeltiden ungefär samma omfattning som för närvarande. Under Gustaf Vasas regering var emellertid en del av Jumkils socken överförd till Bälinge härad, och denna del har först i våra dagar blivit återställd. Den äldsta kända häradshövdingen i Ulleråker var *Nils Jarlason* (Malstaätten) 1355. Bland hans närmaste efterträdare märkas *Lars Petersson* (spets från sidan) 1369—81, som bodde i Vreta (Näs sn) inom häradet, *Ragvald Tyrbjörnsson* (två femuddiga stjärnor) 1388 och *Håkan Skytte* 1399. Ragvald Tyrbjörnsson begagnade en vikarie vid namn Alle i Finnsta (Vänge sn). Håkan Skytte bodde på sin sätesgård Ekeby inom häradet. Den Håkan i Körlinge (Vänge sn), som omtalas som domhavande i Ulleråker 1409, var därför troligen ej samme person utan i stället en underhäradshövding. Senare under 1400-talet uppträda följande häradshövdingar, nämligen *Holmsten Holmstensson* (kluvan sköld med två snedbjälkar) 1414—25, som skrev sig till Finsta (Håbo hd), väpnaren *Peder Karlsson* (två stjärnor) 1437—72, som bodde på sätesgården Brunna inom häradet, och väpnaren *Lars Olofsson* (femuddig stjärna) 1482—85, som var bosatt på sätesgården Bärby i Vaksala härad. Efter Lars Olofssons död, som torde hava inträffat strax efter 1485, synes någon ny häradshövding ej hava blivit tillsatt. Åtminstone omtalas i ett märkligt dombrev, som utfärdats på tinget i Ulleråker den 30 september 1490, att häradet »länge utan häradshövding varit och ännu är». Enligt dombrevet hade till följd härav Birgit Karlsdotter, som förde två stjärnor i sitt vapen och skrev sig till Brunna, givit fullmakt åt sin landbo Gjurd i Körlinge att fara till tinget och där meddela fasta tillsammans med de å tinget utsedda fastemännen. Med vilken rätt detta skedde framgår ej av brevet. Som häradshövding kan hon

näppeligen betraktas, men hon var syster till förutvarande häradshövdingen Peder Karlsson och dessutom maka till förutvarande häradshövdingen Lars Olofsson, varför hon måhända ansett sig äga vissa anspråk på att dirigera rättskipningen inom häradet. I senare tid förekom det visserligen, att häradshövdingens änka erhöll ett eller flera nådår, under vilka hon hade både rätt och plikt att tillsätta en vikarie, men det är osannolikt, att ett dylikt system praktiserats redan under medeltiden. I och för sig innebar visserligen en fullmakt att meddela fasta å tinget ingenting annat än ett yrkande från en eventuell köpares sida, att köpet skulle erhålla offentlig bekräftelse. Men detta förutsätter i föreliggande fall, att landbon varit ordinarie domare i orten, vilket förhållande i viss mån strider mot brevets innehåll.

Vid nya tidens början förenades Ulleråker med Vaksala härad till en domsaga under väpnaren *Per Larsson* (Ulfstand) som gemensam häradshövding. När sammanslagningen ägde rum kan ej exakt bestämmas. Redan 1511 har visserligen *Per Larsson* utfärdat ett dom-brev på tinget i Ulleråker, men motsvarande belägg för Vaksala påträffas först 1532. Det finns dock intet som hindrar, att han hela tiden varit häradshövding i båda häradena. Fullt tydlig blir sammanslagningen först genom de fullmakter, som *Gustaf Vasa* utfärdade för de närmaste efterträdarna, fogden *Bo Jonsson* den 9 juli 1534,¹ borgmästaren i Stockholm *Anders Simonsson* den 3 september s. å. och fogden *Clemet skrivare* i november 1537. Enligt PERINGSKIÖLD tjänstgjorde den sistnämnde ännu under 1540-talet. I början av 1548 hade han i varje fall efterträtts av fogden *Nils Birgersson*. Denne efterföljdes i sin tur av fogden *Måns Jönsson* 1553—54. De båda sistnämnda, som icke voro bosatta i trakten, begagnade en och samma vikarie, nämligen fogden *Mats Michelsson*, som bodde i Uppsala och därför hade lättare att sköta tjänsten. Från dennes tid härstamma de äldsta bevarade tingsprotokollen för Ulleråkers och Vaksala härad 1548 och 1553—54. Dessa äro tryckta av EDLING.

De närmaste två decennierna motsvaras av en lucka i häradshövdingelängden. Under denna tid bröts sambandet mellan Ulleråker och Vaksala. Närmast följande häradshövding, byggmästaren *Frans Mårtensson* 1573—78, förekommer sålunda endast i det förstnämnda häradet. Detsamma gäller om efterträdarna, sekreteraren i K. kansliet *Johan Henriksson* 1578—90 och *Måns Nilsson* (Allongren) 1594—97. *Johan Henriksson* begagnade till vikarie borgmästaren i Uppsala *Bengt Håkansson*, och *Måns Nilsson* lät borgmästaren darsamma-

¹ I Konung *Gustaf den förstes* registratur, bd 9, s. 164 står felaktigt: Ulleråkers och *Rasbo* härad. Jfr dock *ibid.*, s. 259, där det riktiga förhållandet omtalas.

städes Christoffer Tönnesson Skotte sköta tjänsten. Den sistnämnde fortsatte därmed även efter sedan Måns Nilsson avträtt sitt ämbete och häradshövdingeäntan indragits till kronan 1597—1604.

Under 1600-talets första decennier omtalas som häradshövdingar i Ulleråker fogden *Olof Svensson* (Kart) 1606—09, *Åke Hansson Soop* 1612 (fullm. $\frac{7}{5}$) till 1614 och *Jöran Ulfsson Snukenborg* (Bååt) 1617—19. Sedan häradshövdingeäntan under förra hälften av 1620-talet ånyo tagits i anspråk av kronan för andra ändamål, uppträder 1627 *Lars Hansson* (Kraft) som häradshövding i häradet.

Den 12 april 1629 bestämde Kungl. Maj:t, att häradshövdingeäntan från bl. a. Ulleråker skulle för framtiden uppföras å Svea hovrätts lönestat. Till följd härav blev hovrättsassessorn *Olof Nilsson* häradshövding i bl. a. Ulleråker, Sjuhundra, Färentuna, Bro och Vallentuna härad. Olof Nilsson behöll ämbetet till 1641, då häradshövdingeäntan från Ulleråker indrogs till kronan. Den 31 mars 1642 resolverade emellertid Kungl. Maj:t, att häradshövdingeäntan från bl. a. Ulleråker skulle disponeras av Åbo hovrätt, och med stöd härav tilldelades räntan assessorn därstädes *Johan Henriksson* (adlad *Axelhielm*) som lönetillägg. Möjligen har han bibehållit denna förmån ända till 1652, då han utnämndes till riksantikvarie och således får anses hava lämnat hovrätten. Kort därefter eller den 29 april 1653 bestämde Kungl. Maj:t i varje fall, att räntan ånyo skulle uppföras å Svea hovrätts lönestat. Efter denna tid blevo följande hovrättsassessorer i tur och ordning häradshövdingar i Ulleråker, nämligen *Anders Solenblomma* 1653—66, *Magnus Schiller* 1666—1671 och *Olof Mårtensson Berling* 1671 (fullm. $\frac{8}{12}$) till 1679.¹ Den 23 januari s. å. utnämndes juris professorn i Uppsala *Johan Gartman* till häradshövding i häradet, vilket ämbete han innehade till periodens slut.

Tingsförrättare i Ulleråkers härad under tiden 1593—1680 hava varit:

Christoffer Tönnesson Skotte	1593—1604
Bengt Håkansson	1606—1610
Joan Nilsson	1614—1622
Jöran Larsson	1623
Anders Pedersson Humble	1627—1629
Olof Olofsson Enæus	1631—1652
Peder Nilsson Raam, SHKonst. $\frac{1}{2}$ 1653	1653—1655
Per Hansson Zenius	1656
Olof Olofsson Enæus	ånyo 1657—1672
Adam Åkerblom	1673—1674
Mathias Eriksson Ehrling	1676—1680

¹ Åtminstone den sistnämnde erhöi dock häradshövdingeäntan vid sidan av assessorlönen.

H. Bältinge herad.

Det äldsta kända heradssigillet (1568) visar två korslagda domstavar mellan två stjärnor. Ett senare sigill (1590) avviker i detaljerna. — Tingsstället kallas av äldre Bälting och låg åtminstone senare vid Bältinge sockens kyrka.

Bältinge herad, tidigare Bäla eller Bältinga hundare, hade under medeltiden samma omfattning som för närvarande. Under Gustaf I:s tid var dock, som redan nämnts, en del av Jumkils socken överförd från Ulleråkers herad, vilken del först i våra dagar blivit återställd. Den äldsta kända heradshövdingen i heradet var *Jon Petersson* (snebjälke med sparre) 1353, som efterträddes av *Nils Petersson* (Stenstada-slakten) 1357—64. Den sistnämnde befinnes sedermera vara bosatt på sätesgården Länna i Frötuna skeppslag. Under 1400-talet förekomma följande heradshövdingar i heradet, nämligen väpnaren *Johan Larsson* (flygande svärd) 1400, som bodde på sätesgården Bredsjö i Hagunda herad, riddaren *Knut Uddsson* (Vinstorpa-ätten) 1426—29, som var bosatt på sätesgården Vångarn i Håbo herad, *Tord Turesson Djäkn* (två sparrar) 1439—54 och väpnaren *Torsten Jönsson* (halv lilja) 1470—90, vilken sistnämnde bodde på sin sätesgård Björnabo inom heradet. Vem som varit heradshövding under perioden 1401—25 är icke bekant, men under samma tid omtalas två olika tingsförrättare i Bältinge, vilka båda uttryckligen kallas »domare». Deras namn voro Olof i Berga (Åkerby sn) 1406 och Peder i Väsby (Bältinge sn) 1424.

Vid nya tidens början var enligt PERINGSKIÖLD borgmästaren i Uppsala *Bengt Larsson* heradshövding i Bältinge. Denne efterträddes dock redan i december 1524 av borgmästaren darsammastädes *Staffan Henriksson*, som av okänd anledning erhöll ny fullmakt 1541. Efter dennes död omkr. 1548 äro under de följande decennierna endast ett fåtal heradshövdingar i heradet kända, nämligen byggmästaren *Påvel Schutz* (fullm. ^{30/12} 1555) samt fogden *Lars Larsson* 1559 (fullm. ^{27/11}) och 1560. Den sistnämnde hade tidigare varit heradshövding i Olands herad. Under 1570-talet förekomma som heradshövdingar i Bältinge *Bengt Arentsson* (Örnflycht) 1573, *Bror Eriksson* (Butz) 1578 och dennes måg *Anders Sigfridsson* (Rålamb) 1579. Åren 1574—79 synes konungens gardenär i Uppsala Hans Frese hava fungerat som tingsförrättare i Bältinge. Hans dombok, som är den äldsta bevarade från heradet, är tryckt av EDLING. Då denna är en renskrift, som utförts av olika personer, kan visserligen icke med säkerhet avgöras, huru-

vida hela domboken är avfattad av Frese. Hans namn förekommer nämligen därstädes blott åren 1575—77. Tinget den 9 februari 1579 hölls dessutom enligt ingressen av häradshövdingen Anders Sigfridsson. Men sannolikheten talar dock för att Frese hela tiden tjänstgjort som lagläsare, och att sålunda de bevarade tingsprotokollen utgöra en avskrift av hans privata dombok.

Mot 1500-talets slut förekomma följande häradshövdingar i häradet, nämligen ståthållaren *Knut Knutsson* (Lillie af Ökna) 1581—86, husgerådsskrivaren *Erik Gregersson* 1587—94 och sekreteraren i K. kansliet *Hans Kranck* 1595. Tjänsten torde hela tiden hava uppehållits av vikarier, bland vilka äro kända borgmästaren i Enköping *Johan Hansson* 1583, borgmästaren i Uppsala *Bengt Håkansson* 1585 och 1598 samt borgmästaren där sammastädes *Christoffer Tönnesson Skotte* 1589.

Vid 1600-talets början finna vi som häradshövdingar i Bälinge ståthållaren *Erik Nilsson Ryning* 1604—09, kaptenen, sedermera översten *Jost Clodt* 1613, som därefter blev häradshövding i Vaksala, löjtnanten, sedermera ryttmästaren *Per Johansson Månesköld* 1614—26 samt slottskamreraren *Zacharias Simonsson Falk* (fullm. ^{30/1} 1627). Under perioden 1629—41 hade Bälinge med stöd av kungliga brevet den 12 april förstnämnda år gemensamma häradshövdingar med bl. a. Hagunda och Lagunda, för vilka häradshövdingar redogjorts ovan s. 66 (jfr s. 68). Sedan häradshövdingärantan från Bälinge under 1641—42 varit indragen till kronan, bestämde Kungl. Maj:t den 31 mars 1642, att rëntan skulle för framtiden disponeras av Åbo hovrätt såsom lönetillägg åt dess ämbets- och tjänstemän. Till följd härav tilldelades denna förmån assessorn därstädes *Christer Nilsson Gyllenhierta*, som förmodligen behöll densamma till 1653, då den övergick till assessorn i Svea hovrätt *Olof Mårtensson Berling* med stöd av kungliga brevet den 29 april s. å. Denne fortfor att vara häradshövding i Bälinge till sin död 1679. Under perioden 1679—80 omtalas Berlings måg *Herman Edenberg* som häradshövding i häradet. Han har dock förmodligen endast varit representant för svärfaderns sterbhus.

Tingsförrättare i Bälinge härad under tiden 1600—80 hava varit:

Christoffer Tönnesson Skotte	1600—1602
Bengt Håkansson	1603—1614
Jöran Larsson	1615—1624
Anders Pedersson Humble	1625—1629
Olof Olofsson Enæus	1630—1652
Peder Nilsson Raam, SHKonst. ^{1/2} 1653	1653
Olof Olofsson Enæus	ånyo 1658—1670
Mathias Eriksson Ehrling, fullm. ^{24/1} 1671	1671—1680

I. Vaksala härad.

Det äldsta kända häradssigillet (från 1560) visar ett skäggprytt manshuvud, som enligt SALVIUS skulle föreställa Balders huvud. Ett yngre sigill (från 1595) återger liksom ett skäggprytt manshuvud, försett med gloria och lagt på ett kors, av vilket de tre översta utåtböjda armarna synas. — Tingsstället låg av ålder å det s. k. Tingberget i närheten av Vaksala kyrka.

Vaksala härad, som tidigare hette Vaxhaldal hundare, hade under medeltiden ungefär samma omfattning som i våra dagar. Den äldsta kända häradshövdingen därstädes var *Benct Galle* 1358. Olof Lifestensson i Bolsta (Vaksala sn); som omtalas i ett diplom från 1357 som domhavande i Vaksala, var nämligen sannolikt endast underhäradshövding. Senare häradshövdingar i häradet hava varit *Olof Larsson* 1360—65, riddaren *Jöns Sigvidsson* (oxpanna med horn) 1392, *Magnus Olofsson* 1403—05, *Lars Nilsson* (Böllja) 1410—24, som bodde i Viggeby (Danmarks sn) inom häradet, *Bo Nilsson* (Natt och Dag) 1434, riddaren och riksrådet *Karl Magnusson* (Eka-ätten) 1440—43 och *Lars Nilsson* (Böllja) 1443. Den sistnämnde begagnade samma substitut både 1424 och 1443, nämligen »domaren» *Per Ragvaldsson* i Knivsbrunna (Danmarks sn). Anledningen varför *Lars Nilsson* på nytt uppträder som häradshövding 1443 kan hava varit, att han vikarierat vid förfall för den ordinarie domhavanden, ty *Karl Magnusson* nämnes i fortsättningen alltjämt som häradshövding i Vaksala åtminstone fram till 1457 med undantag av ett tillfälle 1451, då riddaren *Greger Bengtsson* (två snedbjälkar) bar samma titel. Även här har det förmodligen varit fråga blott om ett tillfälligt vikariat. *Karl Magnusson* efterträddes möjligen omedelbart som häradshövding i Vaksala av sin son väpnaren och riksrådet *Magnus Karlsson* (Eka-ätten), ehuru belägg härför saknas före 1484. Åren 1487—90 finna vi i dennes ställe väpnaren *Lars Tomasson* (Ulfstand), vilken samtidigt tjänstgjorde som underlagman i Uppland. Han bodde icke i Vaksala utan i det närbelägna Norunda härad, där han ägde Årby sätesgård. Den siste kände häradshövdingen i Vaksala under medeltiden *Mogens Ivarsson* 1493 är sannolikt identisk med väpnaren *Magnus Ivarsson*, som var bosatt på Husby i Olands härad.

Vid början av nya tiden voro som tidigare omtalats Vaksala och Ulleråkers härad förenade till en domsaga. För häradshövdingarna i denna domsaga har ovan s. 70 redogjorts. Sambandet mellan Vaksala och Ulleråker upphörde omkring 1560. Senare häradshövdingar i Vaksala voro borgmästaren i Uppsala *Erik Henriksson* 1564, fogden *Per Larsson* 1573—75, dåvarande borgmästaren i Västerås *Nils Ingelsson* 1577 samt fogdarna *Mats Månsson* 1578—83 och *Filip Kern* 1585—89. Tjänsten synes en längre tid (1566—79) hava uppehållits av konungens gardenär Hans Frese (Frijs), som samtidigt var häradshövding i Rasbo, och efter hans död av fogden Bryniel Elofsson 1583. Även de närmast följande häradshövdingarna i Vaksala *Alf Eriksson* (Ikorn) 1591—95, känd som en av hertig Sigismunds lärare, och *Johan Carlsson* (Månesköld) 1599 hava begagnat substitut. Den förre anlidade borgmästaren i Uppsala Bengt Håkansson 1591 och den senare borgmästaren darsammastädes Christoffer Tönnesson Skotte 1597—99.

Vid början av 1600-talet var häradshövdingärantan från Vaksala en kortare tid indragen till kronan, men den 16 oktober 1606 förlänades räntan till *Arent Scheringsson Arp* och 1610 (K. konfirmation 1612 ^{18/11}) till dåvarande kaptenen *Jost Clodt*, som emellertid 1613 fick avstå den åt dåvarande ryttmästaren vid konungens livfana *Herman Hansson Wrangel* och i stället erhöll motsvarande ränta från Bälinge härad. Wrangel uppbar emellertid räntan blott ett år och redan 1614 inträdde *Arent Scheringsson Arp* på nytt som häradshövding i Vaksala. *Jost Clodt*, som under tiden mist även Bälinge härad, undanträngde honom likväl för andra gången 1615 och behöll därefter ämbetet till sin död 1621. Under den närmast följande tiden omtalas följande häradshövdingar i Vaksala, nämligen ståthållaren *Anders Eriksson* (Hästehufvud) 1621, som tidigare innehaft motsvarande ämbete i Simtuna härad, slottsfogden i Uppsala *Engelbrekt Svensson* 1624, som påföljande år i stället blev häradshövding i Hagunda härad, samt *Knut Nilsson Lilliehöök* 1625—28, sedermera känd som landshövding i Finland.

Den 12 april 1629 bestämde Kungl. Maj:t, att räntan från bl. a. Vaksala skulle för framtiden disponeras av Svea hovrätt såsom lönetillägg åt dess ämbets- och tjänstemän. Till följd härav blev assessorn därstädes *Olof Nilsson* häradshövding i Vaksala, Ulleråker, Sjuhundra, Färentuna, Bro och Vallentuna härad i Uppland förutom Tveta härad i Småland, som han redan tidigare innehaft. Olof Nilsson behöll ämbetet till 1641, då häradshövdingärantan från Vaksala indrogs till kronan. Den 31 mars 1642 resolverade emellertid Kungl.

Maj:t, att samma ränta skulle tilldelas assessorn i Åbo hovrätt *Johan Hansson Munck* såsom lönetillägg. Denne innehade räntan till 1653, då enligt Kungl. Maj:ts beslut den 29 april s. å. den förlänades åt assessorn i Svea hovrätt *Carl Carlsson Rosenstielke* likaledes som lönetillägg i hovrättstjänsten. Från och med nämnda dag och fram till 1680 har Vaksala haft gemensamma häradshövdingar med bl. a. Långhundra härad, för vilka redovisats ovan s. 26.

Tingsförrättare i Vaksala härad under tiden 1602—58 hava varit:

Bengt Håkansson	1602—1615
Jöran Larsson	1617
Joen Nilsson	1618—1620
Jöran Larsson	1622—1624
Anders Pedersson Humble	1625—1629
Johannes Hansson	1630—1631
Olof Olofsson Enæus	1631—1652
Peder Nilsson Raam, SHKonst. $\frac{1}{2}$ 1653	1653—1658

Under åren 1659—80 hava tingsförrättarna varit desamma som i Långhundra härad (jfr ovan, s. 27).

J. Rasbo härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1568) visar en stolpvis ställd hand med tummen åt höger. Ett yngre sigill (1594) återger i en sköld insidan av en stolpvis ställd högerhand. — Tingsstället var åtminstone från nya tidens början beläget vid Rasbo sockens kyrka.

Rasbo härad, tidigare hundare, hade under medeltiden samma omfattning som nu, men under 1500- och 1600-talen hörde även halva Lena socken ävensom en mindre del av Almunge socken dit. Den äldsta kända häradshövdingen i häradet var *Harald Jakobsson* (djurfot med lår) 1353. Senare häradshövdingar därstädes under medeltiden hava varit *Bengt Galle* 1380 och dennes son *Johan Bengtsson Galle* 1405—13, *Tomas Andersson* (Ulfstand) 1420—32, som bodde på sätesgården Arby i Norunda härad, *Birger Sandersson* 1439—41, *Erik Jönsson* (spänne) 1443, som skrev sig till Hallkved inom häradet,

väpnaren *Erik Anundsson* (gren) 1477—85, som var bosatt på sin sätesgård Grän inom häradet, samt väpnaren *Erik Michelsson* (björnlår) 1490—1503, som bodde på sätesgården Kasby i Långhundra härad.

Den 18 maj 1530 utnämnde Gustaf Vasa till häradshövding i Rasbo f. d. borgmästaren i Uppsala *Lars Olofsson*, som tidigare varit häradshövding i Hagunda. Han efterträddes den 18 maj 1534 av dåvarande lagmannen i Uppland *Axel Andersson* (Lillie af Ökna) och denne i sin tur den 1 augusti 1536 av *Olof Henriksson*. Den 1 januari 1539 blev *Per Larsson* (Ulfstand) häradshövding i häradet, vilket ämbete han innehade ännu 1542. Som hans efterföljare äro kända konungens gardenär i Uppsala *Hans Frese* (Frijs) 1566—80, skrivaren i K. kansliet, sedermera stadsskrivaren i Stockholm *Lars Henriksson* 1581—88 och *Lage Axelsson Posse* 1594 (fullm. ^{18/6}) till 1598. Samtliga tre begagnade substitut. De förstnämnda anlidade borgmästaren i Enköping *Johan Hansson* 1580—81, och den sistnämnde förordnade borgmästaren i Uppsala *Christoffer Tönnesson Skotte* 1594—98.

Sedan häradshövdingerrättan några år varit indragen till kronan, finna vi riks- och kammarrådet *Erland Björnsson Bådt* som häradshövding i häradet 1607—28. Efter dennes frånfälle sistnämnda är erhöill majoren, sedermera översten *Otto (von) Sack* den 20 januari 1629 fullmakt å samma ämbete, som han innehade ännu 1651. Med stöd av kungliga brevet den 29 april 1653, enligt vilket häradshövdingerrättan från bl. a. Rasbo skulle disponeras av Svea hovrätt såsom lönetillägg åt dess ämbets- och tjänstemän, blew assessorn därstädes *Carl Rosenstielke* innehavare av samma ränta jämte motsvarande förmån från Vaksala, Långhundra och Ärlinghundra. Sambandet mellan dessa härad bröts dock redan 1656, då Rasbo i stället fick gemensamma häradshövdingar med Olands härad. Denna domsaga ägde sedan bestånd till 1680. Häradshövdingar därstädes hava varit förutvarande vice presidenten i Göta hovrätt *Carl Christersson Månesköld* 1656—71, hovrådet *Gustaf Hansson Taubenfelt* 1671 (fullm. ^{20/7}) till sin död 1674, dennes son *Hans Caspar Taubenfelt* 1674 (fullm. ^{4/8}) till sin död 1676, rådmannen i Stockholm *Zacharias Johansson Wattring* 1676 (fullm. ^{20/10}) till 1679 samt dennes son *Johan Wattring* 1679 (fullm. ^{25/9}) och till periodens slut.

Tingsförrättare i Rasbo härad under tiden 1607—80 hava varit:

Jöran Larsson	1607—1624
Anders Pedersson Humble	1625—1630
Olof Mårtensson Bärling (adlad Berling), SHKonst. ^{28/4} 1631	1631—1637
Per Larsson, SHKonst. ^{4/12} 1637	1638—1647

Lars Bengtsson Hierpe	1647—1653
Peder Nilsson Raam	1655—1661 ¹
Anders Andersson Höök	1663—1680

2. Tiden efter 1680.

Vid periodens början voro Bro, Håbo, Trögd, Åsunda och Lagunda förenade med Ärlinghundra till en gemensam domsaga. Häradshövding därstädes blev

Nils Knutsson Lind, fullm. $\frac{18}{12}$ 1680	1680—1690†
---	------------

Samtidigt bildade Hagunda, Ulleråker, Bälunge, Vaksala och Rasbo tillsammans med Norunda och Örbyhus län en annan domsaga. Häradshövdingar därstädes hava varit:

Herman Edenberg, fullm. $\frac{18}{12}$ 1680	1680—1683
Johan Scheffer (adlad von Scheffer), fullm. $\frac{12}{10}$ 1683	1683—1716

Från och med 1690 kom emellertid Linds domsaga att uppdelas så till vida, att Bro och Håbo samt Ärlinghundra utbrötos för att i stället förenas med Sollentuna, Danderyd, Värmdö och Åker. Häradshövdingar därstädes hava varit:

Johan Lilliemarck (jfr ovan, s. 43)	1690—1693
Petter Abrahamsson, fullm. $\frac{22}{6}$ 1693	1693—1694
Johan Kock, fullm. $\frac{8}{11}$ 1694	1694—1698†
Petter Dijkman, fullm. $\frac{8}{3}$ 1698	1698—1703
Petter Abrahamsson, fullm. $\frac{9}{1}$ 1704	1704—1718

Den återstående delen av Linds domsaga utökades samtidigt (1690) med Hagunda och Ulleråker, vilka härad överflyttades från Johan von Scheffers dåvarande jurisdiktionsområde. Häradshövding efter Lind blev

Gabriel Duhre, fullm. $\frac{21}{1}$ 1691	1691—1716
---	-----------

År 1707 minskades dock denna domsaga med Ulleråkers härad, som då ånyo lades under Johan von Scheffers domvärjo. Å andra sidan fick von Scheffer några år senare (1715) avstå från såväl Norunda härad som Örbyhus län men erhöi i deras ställe Hagunda och Lagunda härad. Samtidigt förenades Bro och Håbo med Trögd och Åsunda.

Genom de sistnämnda förändringarna hade samtliga hithörande härad kommit att uppdelas på två domsagor. Den större, som bestod av Lagunda, Hagunda, Ulleråkers, Bälunge, Vaksala och Rasbo

¹ Häradshövdingen i häradet Carl Christersson Månesköld har vissa år omkring 1660 personligen deltagit i rättskipningen och undertecknat domboken.

härad, begynte från och med 1853 officiellt kallas Uppsala läns mellersta domsaga.¹ Benämningen infördes dock först 1864 i statskalendern.² Före 1900 bildade varje härad ett tingslag för sig, varvid Ulleråker och Vaksala hade sin tingsplats i Uppsala, Bälinge i Högsta, Hagunda i Säva, Rasbo i Hov och Lagunda i Örsundsbro. Genom kungliga brevet den 17 april s. å. bestämdes emellertid, att domsagan för framtiden skulle bestå av blott två tingslag, nämligen Tiunda och Lagunda, av vilka det förstnämnda skulle utgöra en förening av fem härad med tingsställe i Uppsala.³ Den sistnämnda, som omfattade endast Lagunda härad, skulle liksom förut detta hava sin tingsplats i Örsundsbro. Häradshövdingar i domsagan efter Johan von Scheffer d. ä. hava varit:

Johan von Scheffer d. y., fullm. $\frac{4}{10}$ 1716	1716—1745
Peter Gråsten, fullm. $\frac{27}{5}$ 1746	1746—1773
Johan Alexander Brandt, fullm. $\frac{22}{10}$ 1773	1773—1789†
Per Borup, fullm. $\frac{8}{12}$ 1789	1789—1805†
Nils Christian Sunesson, fullm. $\frac{20}{4}$ 1806	1806—1833†
Jakob Melker Spens, fullm. $\frac{21}{12}$ 1833	1833—1849†
Gustaf Östberg, fullm. $\frac{8}{5}$ 1850	1850—1871†
Bengt Ludvig Nathanael Arwidsson, fullm. $\frac{18}{8}$ 1871	1871—1900
Knut Axel Gustaf Olivecrona, fullm. $\frac{18}{6}$ 1900	1900—1926

Den mindre domsagan, som bestod av Bro, Håbo, Trögds och Åsunda härad, erhöll från och med 1853 officiellt benämningen Uppsala läns södra domsaga, vilken benämning infördes i statskalendern från och med 1864.⁴ Före 1903 bildade varje härad ett tingslag för sig, varvid Bro hade sitt tingsställe i Tibble, Håbo i Bålsta, Åsunda i Enköping och Trögd i Litslena. Till följd av kungliga brevet den 5 juni s. å. sammanfördes emellertid samtliga härad till ett tingslag med tingsställe i Enköping. Häradshövdingar i denna domsaga efter Duhre hava varit:

Isak Perman (adlad Olivecrona), fullm. $\frac{4}{10}$ 1716 ⁵	1716—1728
Per Franc, fullm. $\frac{22}{3}$ 1728	1728—1742
Jakob Andersson Röök, fullm. $\frac{20}{8}$ 1743	1743—1746
Axel Wilhelm Östfelt (adlad von Östfelt), fullm. $\frac{16}{8}$ 1747	1747—1756†

¹ Jfr kungliga brevet den 20 mars 1853 (Svea hovrätts arkiv, RA).

² Häradshövdingarna i domsagan hava alltsedan 1720 och till långt in på 1800-talet som boställe begagnat *Grån* ($\frac{1}{6}$ mtl krono n:o 3) i Rasbo socken och härad.

³ Verkställigheten dröjde ännu några år med hänsyn till att ett nytt tingshus måste uppföras i Uppsala.

⁴ Häradshövdingarna i domsagan hava alltsedan 1720 och till långt in på 1800-talet som boställe begagnat *Enögla* (1 mtl krono n:o 3) i Vårfrukyrka socken, Åsunda härad.

⁵ Fullmakten i riksregistraturet upptager felaktigt bland de uppräknade häradena Ulleråker, Lagunda och Hagunda i stället för Bro och Håbo. Det rätta förhållandet framgår av domböckerna.

Olof Swedritz, fullm. $\frac{9}{11}$ 1758	1758—1771
Fredrik Dalman, fullm. $\frac{3}{2}$ 1773	1773—1777
Carl Henrik von Ackern, fullm. $\frac{19}{2}$ 1777	1777—1793
Joachim Morsing, fullm. $\frac{20}{12}$ 1793	1793—1798†
Carl Johan Örbom, fullm. $\frac{9}{10}$ 1798	1798—1818
Johan Christian Lunell, fullm. $\frac{24}{7}$ 1818	1818—1832†
Anders Gustaf Fröberger, fullm. $\frac{4}{5}$ 1833	1833—1840†
Fredrik Wilhelm Strandberg, fullm. $\frac{18}{11}$ 1841	1841—1865†
Per Gustaf Jancke, fullm. $\frac{2}{1}$ 1866	1866—1900†
Per Gustaf Theodor Eksandh, fullm. $\frac{7}{12}$ 1900	1900—1924†

Efter häradshövding Eksandhs frånfälle beslöt Kungl. Maj:t den 11 juni 1926, sedan riksdagen härtill givit sitt samtycke, att Uppsala läns mellersta och södra domsagor från och med den 1 januari 1927 skulle förenas till en domsaga under benämningen U p p s a l a l ä n s s ö d r a d o m s a g a, samt att denna skulle utgöra två tingslag, omfattande det ena Tiunda tingslag med tingsställe i Uppsala och det andra, benämnt Trögds tingslag, dåvarande Uppsala läns södra domsagas tingslag samt Lagunda härad med tingsställe i Enköping.¹ Häradshövdingar i denna domsaga hava hittills varit:

Knüt Axel Gustaf Olivecrona (jfr ovan, s. 79)	1927—1930
Gustaf Styrbjörn Dahlqvist, fullm. $\frac{14}{3}$ 1930	1930—

¹ Jfr Svensk Juristtidning 1926, s. 315.

V. Norra delen av Uppsala län.

1. Tiden före 1680.

A. Norunda härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1568) visar en buske. Ett senare sigill (1590) är svärbestämbart (buske eller kvist). År 1632 utökas bilden med två fåglar. — Tingsstället låg ursprungligen (1302) i Odenslunda by i Tensta socken. Under 1500- och 1600-talen hölls tingen vanligen vid Tensta kyrka. Mot periodens slut förekomma även Lena och Ärentuna som tingsplatser.

Norunda härad, tidigare hundare, var under medeltiden något större än nu. Det omfattade sålunda även socknarna Film och Danne-mora, som först på 1600-talet kommo att tillsammans med Tegels-mora socken i Vendels härad bilda ett självständigt tingslag. Tidvis hava dock delar av Lena och Ärentuna socknar tillhört andra härad. Å andra sidan har under större delen av nya tiden Harbo socken (i Väla härad) helt eller delvis räknats till Norunda. Från medeltiden äro följande häradshövdingar i häradet kända, nämligen riddaren och riksrådet *Nils Bosson* (Natt och Dag) 1423, som bodde på Lindholmen i Seminghundra härad, *Greger Torstensson* (spets från sidan) 1443—44, *David Bengtsson* (Oxenstierna) 1456, vars fädernegård Salsta låg inom häradet, samt riddaren och riksrådet *Christiern Bengtsson* (Oxenstierna) 1516. En underhäradshövding, *Michel* i Fasma (Tensta sn), tjänstgjorde 1473, men det uppgives icke å vems vägnar detta skedde.

Den 6 oktober 1536 utnämnde Gustaf Vasa fogden i Uppsala län *Måns Persson* (Stierna) d. ä. till häradshövding i Norunda, men då denne 1538 flyttade från trakten, förordnades den 13 juni s. å. förutvarande fogden *Mats Persson* (Upplänning) till hans efterträdare.

Under år 1563 omtalas riksrådet *Ture Pedersson Bielke* som härads-hövding i häradet. Denne var sedan 1555 lagman i Uppland och lät därför häradshövdingetjänsten skötas av byggmästaren Frans Mårtensson. Bielke efterträddes i Norunda 1564 av fogden *Måns Persson*, som innehade ämbetet till sin död 1573. Häradshövdingerräntan gavs sedermera åt fogden *Sigfrid Jakobsson* 1576—78, indrogs därefter till kronan 1578—83 och förlänades åt fogden *Johan Sasse* 1585—87. Under hela denna tid (1576—87) uppehölls tjänsten av Bengt Håkansson, sedermera känd som borgmästare i Uppsala. Åren 1591—98 omtalas *Axel Nilsson Posse* som häradshövding i häradet. Denne antog först borgmästaren i Uppsala Hans Bengtsson till lagläsare men övergick påföljande år till dennes kollega Bengt Håkansson, som senare skötte tjänsten, även då häradshövdingerräntan indragits till kronan 1599—1603.

År 1607 blev ståthållaren på Uppsala slott *Christoffer Wernstedt* häradshövding i Norunda. Denne hade tidigare haft motsvarande ämbete i Sollentuna. Han efterträddes i Norunda vid början av 1620-talet av vice presidenten i Åbo hovrätt *Jöns Nilsson Jacobsköld*, som behöll häradshövdingerräntan till sin död 1633, då hans sterbhus fick rätt till ett nådår. Sedan räntan omkring 1640 varit indragen till kronan, förordnades den 16 januari 1646 registratorn i hovkansliet *Jonas Matsson Loverus* (1654 adlad Palmgren) till häradshövding i häradet. Den 29 april 1653 bestämde emellertid Kungl. Maj:t, att häradshövdingerräntan skulle anslås åt aktuarien i Svea hovrätt som lönetillägg. Till följd härav kom dåvarande aktuarien *Johan Gotthard Wallrave* att efterträda Loverus som häradshövding i Norunda. Då emellertid Wallrave påföljande år utnämndes till andre notarie i hovrätten, fick han anmärkningsvärt nog i strid mot kungliga brevets ordalydelse behålla räntan och detta ända till sin död 1665.¹ Wallrave synes emellertid hava tagit sin uppgift på allvar och själv uppehållit tjänsten i olikhet mot de flesta av sina samtida ämbetsbröder. Han efterträddes den 5 februari 1666 av assessorn i Svea hovrätt *Johan Lagercrona*² och denne i sin tur den 4 maj 1674 av assessorn darsamma-städes *Petrus Jonæ Salanus*², vilken avgick som häradshövding i slutet av år 1680.

Tingsförrättare i Norunda härad under tiden 1592—1680 hava varit:

¹ Uppgiften i Riksregistraturet (RA) 1658 2/4, att Johan Lagercrona redan nämnda datum erhållit häradshövdingefullmakt å bl. a. Norunda härad, motsäges av senare landsböcker och häradstingsprotokoll, vilka i detta fall få anses äga vitsord.

² Denne erhöi häradshövdingerräntan vid sidan av sin lön som assessor i Svea hovrätt.

Bengt Håkansson	1592—1612
Jöran Larsson	1613—1624
Anders Pedersson Humble	1625—1629
Olof Mårtensson Bärling (adlad Berling), SHKonst. ²⁸ / ₄ 1631	1630—1637
Per Larsson, SHKonst. ⁴ / ₁₂ 1637	1638—1647
Lars Bengtsson Hierpe	1647—1654
Johan Gotthard Wallrave, häradshövding i häradet	1654—1665
Andreas Milander, fullm. ⁶ / ₂ 1666	1666
Mathias Eriksson Ehrling, fullm. ⁷ / ₈ 1666	1666—1680

B. Örbyhus län.

a. Vendels härad (före 1612).

Det äldsta kända häradssigillet (1568) visar en grönskande kvist. — Tingsstället låg under nya tiden i Vendels socken.

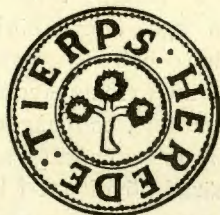
Vendels härad, tidigare hundare, bestod från 1300-talets början av två socknar, Vendel och Tegelsmora. Den sistnämnda sammanslogs under 1610-talet med Dannemora och Films socknar till ett särskilt judiciellt område, och något senare bortföll häradsbemärkningen för Vendel, som därefter kallas socken eller tingslag.¹ Från medeltiden äro följande häradshövdingar i häradet kända, nämligen *Magnus Gregersson* (gren) 1368, som var bosatt på sätesgården Lindholmen i Seminghundra härad och tidigare varit häradshövding i Ärlinghundra, *Johan Olofsson* 1471, vilken bodde på sin sätesgård Finnerånger i Västlands skeppslag, samt riddaren och hövitsmannen *Sten Kristierns-son* (Oxenstierna) omkring 1500, som skrev sig till Salsta i Norunda härad.

År 1525 omtalas riksrådet *Axel Andersson* (Lillie af Ökna) som häradshövding i Vendel. Påföljande år fick han dessutom hela häradet i förläning, som han behöll ännu 1529. Axel Andersson hade tidigare varit häradshövding i Rasbo och tjänstgjorde allt fortfarande som lagman i Uppland. Den 22 maj 1532 utnämnde Gustaf Vasa fogden *Mats Persson* (Upplänning) till häradshövding i Vendel. Han hade två år tidigare förordnats till häradshövding i Tierp och innehade båda häraderna ännu 1550. Efter sistnämnda år saknas alla uppgifter rörande rättskipningen i Vendel till perioden 1569—81, då borgmästaren i Uppsala Erik Henriksson omtalas som tingsförrättare i häradet. Förmodligen tjänstgjorde han ändå till sin död 1584 å

¹ I fullmakten för Olof Eriksson (Tomta-släkten) den 6 okt. 1536 nämnes Tegelsmora men icke Vendel, vilket kan tyda på att socknarna även tidigare varit skilda i judiciellt avseende.

Kungl. Maj:ts vägnar, ehuru belägg härför finnas endast för åren 1578—81. Även efter nämnda tid fram till 1585 var häradshövdinge-räntan indragen till kronan.¹ Möjligen har Erik Henriksson vid denna tidpunkt efterträtt av Bengt Håkansson, som emellertid först 1587 förekommer i de bevarade källorna som lagläsare i häradet. Häradshövding därstädes var då sekreteraren i K. kansliet *Erik Matsson* (Körning) 1586—92, som samtidigt var häradshövding i Tierp. Även efterträdaren *Johan Carlsson* (Månesköld), som erhöll fullmakt den 25 januari 1593, var till en början häradshövding i båda häradena men sedermera endast i Vendel till 1612. Bengt Håkansson, som under tiden blivit borgmästare i Uppsala, fortsatte att sköta tjänsten i Vendel åtminstone till 1608 men förmodligen till periodens slut.

b. Tierps härad (före 1612).

Det äldsta kända häradssigillet (från 1568) visar tre humleax. Allmogen i Tierps härad erhöi rätt att föra detta motiv i sitt sigill redan genom konung Karl Knutssons brev den 24 aug. 1456 (avskr. i UL). I ett senare sigill (1590) är motivet något anorlunda tecknat. — Tingsstället låg under nya tiden i Tierps socken.

Tierps härad, tidigare hundare, bestod i äldre tid av två socknar, Tierp och Tolfta. Från medeltiden äro endast två häradshövdingar därstädes kända, nämligen väpnaren och hövitsmannen i Gästrikland *Björn Pedersson* (björnram) 1413 och *Michel Eriksson* (gren med tre blad) 1512. Båda voro i tur och ordning bosatta på sätesgården Finnerånger i Västlands skeppslag. Den sistnämnde lär enligt STYFFE hava samtidigt varit häradshövding i Våla härad, med vilket Tierp i så fall varit tillfälligtvis förenat.

Vid nya tidens början omtalas som häradshövding i Tierp fogden *Nils skrivare*, som den 24 september 1530 fick till efterträdare fogden *Mats Persson* (Upplänning). Under tiden 1532—50 var häradet som nämnt förenat med Vendel till en gemensam domsaga. År 1563 omtalas *Lars Fleming* som häradshövding i Tierp. Han lät tjänsten skötas av byggmästaren Frans Mårtensson. Åren 1578—85 var häradshöv-

¹ Häradshövdinge-räntan från bl. a. Vendel och Tierp omtalas under åren 1578—85 vara anslagen till Dannemora bergsbruk.

dingerräntan i Tierp liksom i Vendel indragen till kronan. De följande häradshövdingarna, sekreteraren *Erik Matsson* (Körning) och *Johan Carlsson* (Månesköld), voro också gemensamma för båda häradena (jfr ovan s. 84). Vid början av 1600-talet miste emellertid Johan Carlsson häradshövdingerräntan från Tierp, som i stället i judiciellt avseende kom att förenas med Västlands och Älvkarleby socknar under skrivaren i K. kansliet *Måns Olofsson* som gemensam häradshövding 1608—09. Förmodligen avgick dock denne först 1612. Tjänsten sköttes alltifrån 1569 till 1608 av samma lagläsare som i Vendel och därefter av Jöran Larsson till periodens slut.

c. Västlands skeppslag (före 1612).

Som sigill användes under 1600-talet Västlands, resp. Älvkarleby sockens in-segel. Det förre visar en båt på vatten under ett nät, det senare en vänstervänd, bjälkvis ställd fisk. — Tingsstället låg under medeltiden vid Stymne gård i Västlands socken. Senare höllos tingen vid Västlands kyrka samt i Älvkarleby.

Västlands, tidigare Vesslands, skepps- eller tingslag, omfattade under medeltiden de båda socknarna Västland och Älvkarleby. Enligt BERCH skulle väpnaren *Erik Eriksson* (kluven sköld med halv lilja) 1478 hava varit häradshövding i skeppslaget. Denne bodde senare på sätesgården Sandvik i Frösåkers skeppslag. Samme väpnare har på 1460-talet varit häradshövding i Lövsta och Hällnäs socknar, som under medeltiden tillsammans synes hava bildat ett skeppslag. Det är därför icke omöjligt, att Västland jämte Lövsta och Hällnäs i äldre tid utgjort gemensam domsaga, ehuru den givetvis varit uppdelad i tingslag.

I fullmakten för *Olof Eriksson* (Tomta-slakten) den 6 oktober 1536 nämnes bl. a. Älvkarleby vid sidan av Tegelsmora, Lövsta och Hällnäs m. fl. områden (jfr ovan s. 83). Huruvida detta betyder, att Älvkarleby socken vid denna tidpunkt varit skild från Västland må vara osagt. Från de följande 42 åren är f. ö. intet bekant rörande den judiciella förvaltningen därstädes, med undantag av att fogden Tomas Nilsson 1550—56 omtalas som tingsförrättare i Västland. Vid

slutet av 1570-talet voro dock socknarna i varje fall på nytt förenade under gemensam häradshövding, nämligen fogden *Sverkil Simonsson* 1578—88, och detsamma gäller även under efterträdarna, fogden *Johan Sandersson* (svart trana) 1593—97¹ och *Måns Olofsson* 1609. Den sistnämnde var som nämnt samtidigt häradshövding i Tierp. Tjänsten uppehölls 1591 av borgmästaren i Uppsala Bengt Håkanson och 1603—12 av lagläsaren Jöran Larsson. Socknarna bildade vid denna tid olika tingslag.

År 1612 kommo Tierps härad jämte Vendels, Västlands och Älvkarleby socknar att läggas under änkedrottning Kristinas livgeding. Då änkedrottningen samtidigt fick rätt att tillsätta häradshövdingar inom detta område, kom härigenom det tidigare judiciella sambandet mellan Vendels och Tegelsmora socknar att brytas.² De första åren synes änkedrottningen hava underlåtit att tillsätta några häradshövdingar utan istället själv tillgodogjort sig häradshövdinge-räntorna. År 1615 sammanslogos emellertid samtliga till Uppland hörande delar av livgedinget till en domsaga, som stundom efter sin dåtida administrativa beteckning gick under namn av Örbyhus län. Häradshövding därstädes blev kamreraren *Johan Jakobsson* 1615—24. Sannolikt avgick han dock först 1625 i samband med änkedrottningens fränfalle. Han efterträddes av sekreteraren i K. kammaren *Olof Eriksson*, som tidigare varit häradshövding i Färentuna härad. Denne fick behålla ämbetet, även sedan Örbyhus län kommit att införlivas med änkedrottning Maria Eleonoras livgeding och änkedrottningen fått immission däri 1633. Han efterföljdes i början av år 1638 av underlagmannen i Gästrikland *Hans Larsson Rizanesander*, som tidigare (jfr nedan) fungerat som lagläsare i Örbyhus län. Efter dennes fränfalle gavs den 10 februari 1646 kunglig fullmakt åt dåvarande juris professorn vid Åbo akademi, sedermera revisionssekreteraren *Johan Olofsson* (adlad *Stiernhöök*), som innehade ämbetet till sin död 1675. Dagen efter den förtjänste mannens fränfalle understecknade Kungl. Maj:t en skrivelse den 26 juni s. å., vari häradshövdinge-räntan från Örbyhus län anslogs till understöd åt den ungefär samtidigt avlidne sonen Olof Stiernhööks omyndiga barn, med villkor att någon av farbröderna Johan eller Anders Stiernhöök re-

¹ Denne erhöi fullmakt den 12 juni 1593, men det är möjligt, att denna endast innebar en konfirmation å ämbetet med anledning av tronskiftet.

² Detta hade möjligen skett redan tidigare, enär Tegelsmora redan på 1580-talet i administrativt hänseende överflyttats till Olands härad.

presenterade ämbetet. Det blev den sistnämnde, som kom att inträda som t. f. häradshövding under en tid av nära fyra år. Han ersattes genom Svea hovrätts konstitutorial den 2 maj 1679 av hovrättsauskultanten Jonas Thunberg, som till slutet av år 1680 förvaltade häradshövdingämbetet för de omyndiga barnens räkning.

Tingsförrättare i Örbyhus län under tiden 1618—80 hava varit:

Jöran Larsson ¹	1612—1614
Hans Larsson Rizanesander	1615—1626
Anders Pedersson Humble	1626—1629
Hans Larsson Rizanesander	ånyo 1630—1631
Olof Mårtensson Bärling (adlad Berling), SHKonst. ^{28/4} 1631	1631—1637
Hans Larsson Rizanesander, häradshövding i länet . ånyo	1638—1646†
Lars Hansson Flerangus	1646—1647
Lars Bengtsson Hierpe	1647—1655
Anders Andersson Höök	1655—
Mathias Eriksson Ehrling	1658—1680

C. Olands härad.

Det äldsta kända häradssigillet (1568) utvisar en plog. — Tingsstället låg av ålder i Alunda socken. Under 1600-talet höllos ting även i Morkarla och Stavby.

Olands härad, tidigare hundare, var under medeltiden och 1500-talet vida mindre än nu. Dit räknades sålunda ej vare sig Films och Dannemora socknar, som hörde till Norunda härad, eller Tegelsmora socken, som tillhörde Vendels härad, eller [Öster-]Lövsta och Hållnäs socknar, som ursprungligen utgjort särskilt skeppslag. Den äldsta kände domhavanden i Oland hette *Kettilmund* och bar titeln »domare». Han förekommer i ett kungabrev från 1349 och verkade alltså under en tid, då titeln häradshövding ännu ej börjat användas i Uppland. Som häradshövdingar i häradet omtalas senare väpnaren *Isak Björnsson* (Banér) 1375—76, riddaren *Jöns Sigvidsson* (oxpanna med horn) 1398—1401, som bodde på sin sätesgård Våxome inom häradet och tidigare varit häradshövding i Vaksala, samt väpnaren *Jöns Larsson* (spänne) 1412, som bodde på sätesgården Hallkved i Rasbo härad och som lät tjänsten skötas av Olof Starke i Mark (Valbo sn?). Från medeltiden äro ytterligare två häradshövdingar i Oland kända, nämligen riddaren och sedermera riksrådet *Eskil Isaksson* (Banér) 1441

¹ Vendels socken hade under åren 1612—14 särskild lagläsare, vilket förmodligen betyder, att Bengt Håkansson därstädes ännu två år framåt fortsatt med sin tjänstgöring. Även efter sammanslagningen utgjorde de olika socknarna särskilda tingslag. Vendels sockens dombok 1615—1645 är tryckt av Edling (1925).

—70, som ägde flera sätesgårdar men ingen inom häradet, samt väpnaren *Bengt Pedersson* (snedbjälke med sparre) 1486—93, som var bosatt på sin sätesgård Söderby på Munsön i Färentuna härad.

Under Gustaf Vasas regering finna vi två fogdar i tur och ordning förordnade till häradshövdingar i Oland, nämligen *Olof Törne*, som erhöll fullmakt den 7 juli 1536, och *Lars Larsson* med fullmakt den 1 oktober 1539. Därefter företer häradshövdingelängden en lucka till 1560-talet, då översten *Nils Jespersson* (Cruus) 1562—70 och efter honom kammarjunkaren *Erik Andersson* (Ekeblad) 1573 omtalas som häradshövdingar i häradet. Den förre begagnade som substitut byggmästaren Frans Mårtensson, och den senare anlidade borgmästaren i Uppsala Erik Henriksson för samma ändamål. Hur länge Erik Andersson innehaft ämbetet är icke bekant. Möjligen avgick han först 1578, då häradshövdingerräntan för en tid av sju år indrogs till kronan. Som lagläsare tjänstgjorde Bengt Håkansson 1574—78 samt 1581—98. Under mellantiden torde borgmästaren i Uppsala Christoffer Tönnesson Skotte hava fungerat som tingsförrättare. Häradshövdingerräntan innehades åter av *Jakob Claesson* (Horn) 1586—87, av *Erik Jöransson Stenar* 1593—95 och av *Erik Claesson Bielke* 1598. Då den sistnämnde samma år lämnade riket, indrogs räntan på nytt till kronan. Tjänsten uppehölls vid denna tid av lagläsaren Måns Larsson (Hjortö-slakten) 1598—1602.

År 1603 befinnes kammarjunkaren, sedermera underståthållaren i Stockholm *Nils Bengtsson* (Silfverbielke) vara häradshövding i Oland. Sedan denne 1622 fått en motsvarande befattning i Närdinghundra, efterträddes han i Oland av hovjunkaren, sedermera underståthållaren i Stockholm *Melcher von Falkenberg* (natural. Falkenberg af Bålby), som innehade ämbetet till sin död 1651. Den 15 november s. å. gavs häradshövdingerräntan åt assessorn i Svea hovrätt *Olof Mårtensson Berling*, som dock fick behålla densamma blott under fyra år,¹ efter vilken tid Oland och Rasbo förenades till en gemensam domsaga. Den närmaste anledningen var, att *Carl Christersson Månesköld* 1655 avgick som vice president i Göta hovrätt och då ansågs behöva ett underhåll, varför han utnämndes till förste häradshövding i den nybildade domsagan. Ehuru Månesköld så gott som under hela sin ämbetstid 1656—71 anlitat substitut, har han dock vissa år omkring 1660 själv fungerat som tingsförrättare med bi-

¹ Enligt kungl. brevet den 29 april 1653 skulle ifrågavarande ränta ingå som lönetillägg i hovrättsstaten och tilldelades då på nytt Berling i denna form tillsammans med motsvarande räntor från Bälinge, Frösåker, Dannemora och Lövsta.

träde av lagläsaren. Ang. efterföljande häradshövdingar i samma domsaga 1671—80, se ovan s. 77.

Tingsförrättare i Olands härad under tiden 1598—1680 hava varit:

Måns Larsson (Hjortö-släkten)	1598—1602
Jöran Larsson	1603—1624
Anders Pedersson Humble	1625—1629
Olof Mårtensson Bärling (adlad Berling), SHKonst. $\frac{28}{4}$ 1631	1630—1637
Per Larsson, SHKonst. $\frac{4}{12}$ 1637	1638—1647
Lars Bengtsson Hierpe	1647—1655
Peder Nilsson Raam	1656—1661
Anders Andersson Höök	1663—1680

D. Dannemora tingslag.

Det äldsta kända sigillet (1651) visar tre stenar med tre blommor. — Ting höllos ömsevis i de tre socknar, som utgjorde tingslaget, nämligen Dannemora, Film och Tegelsmora.

Dannemora tingslag är av relativt sent datum. Av socknarna hörde som nämnt Dannemora och Film tidigare till Norunda och Tegelsmora till Vendels härad. I 1616 års dombok sägas de alla tre ligga i Norunda härad och synas före 1646 haft gemensamma häradshövdingar med detta härad (jfr ovan, s. 82). Anledningen till uppkomsten av Dannemora tingslag var, att nämnda tre socknar mot slutet av 1500-talet förlänats till Österby bruk. Det äldsta bevarade protokollet för tingslaget är fört av lagläsaren Jöran Larsson och härstammar från 1613. År 1645 skildes tingslaget definitivt från Norunda, då kammarnotarien och hovrättsadvokaten *Christoffer Springer* förordnades till häradshövding i Dannemora. Denne efterträdde den 29 april 1653 av assessorn i Svea hovrätt *Olof Mårtensson Berling*, som fått häradshövdingerrättan från Oland, Frösåker och Bälinge härad samt Dannemora och Lövsta tingslag såsom löne-tillägg i hovrättsstaten. Rättan från Dannemora behöll Berling till sin död 1679. Och påföljande år har samma ränta förmodligen uppburits av hans sterbhus.

Tingsförrättare i Dannemora tingslag hava 1613—53 varit desamma som i Norunda härad (jfr ovan, s. 82) och 1653—80 desamma som i Frösåkers härad (jfr ovan, s. 13).

E. Lövsta och Hållnäs' skeppslag.

Det äldsta kända sigillet (från 1568) visar en ros mellan två bjälkvis ställda, stolpvis ordnade fiskar. Rosen omgives av siffrorna 6 och 8, syftande på årtalet. Under 1650-talet användes dels Lövsta sockens sigill, som föreställer en båt på vattnen, dels Lövsta och Hållnäs socknars signet, där samma motiv utökats med ett träd. — Tingsstället låg av ålder (1415) i Lövsta socken, men under 1600-talet höllos ting även i Hållnäs.

Enligt STYFFE skulle Lövsta och Hållnäs, som ursprungligen hette Lösta och Huldänäs, senare Hallänäs, från början sannolikt hava utgjort två särskilda skeppslag. I judiciellt avseende torde dock en sammanslagning hava ägt rum relativt tidigt. Enligt Upplands lagmansdombok från 1490-talet äro de i varje fall förenade till ett tingslag. Från medeltiden är känd endast en häradshövding i tingslaget, nämligen väpnaren *Erik Eriksson* (kluven sköld med halv lilja), som 1462 utfärdat ett fastbrev rörande byte av jord i [Öster-]Lövsta socken. Han bodde, som förut omtalats, på sätesgården Sandvik i Frösåkers skeppslag och levde ännu 1494. I det äldsta sigillet kallas tingslaget Lövsta härad.

Under 1500-talet kommo Lövsta och Hållnäs att erhålla gemensamma häradshövdingar med Frösåkers härad (jfr ovan, s. 11), och småningom kommo de att i administrativt hänseende betraktas som delar av detta härad. Detta hindrade dock icke, att de judiciellt sett fortforo att utgöra ett tingslag stundom i förening med Valö socken, som tidigare varit skeppslag. Undantagsvis höllos f. ö. särskilda ting i varje socken å olika dagar. Vid mitten av 1600-talet räknades emellertid Lövsta och Hållnäs i administrativt avseende till Olands härad, men icke desto mindre fortsatte de båda socknarna ända till periodens slut att hava gemensamma häradshövdingar med Frösåkers härad. Tingsförrättarna i Lövsta och Hållnäs' tingslag hava därför av naturliga skäl under tiden 1600—80 varit desamma som i Frösåkers härad (jfr ovan, s. 13).

2. Tiden efter 1680.

Vid periodens början voro Norunda och Örbyhus län förenade med Hagunda, Ulleråker, Bälinge, Vaksala och Rasbo till en gemensam domsaga. Häradshövdingar därstädes hava varit:

Herman Edenberg, fullm. $\frac{18}{12}$ 1680 1680—1683
 Johan Scheffer (adlad von Scheffer), fullm. $\frac{12}{10}$ 1683 1683—1716

Samtidigt bildade Oland, Lövsta och Hållnäs samt Dannemora tingslag en annan domsaga tillsammans med Frösåker, Nördinghundra, Väddö, Häverö samt Bro och Vätö. År 1690 tillkom dessutom Sjuhundra härad, medan å andra sidan Väddö samt Bro och Vätö överflyttades till annan domsaga. Häradshövdingar i Oland m. fl. tingslag hava varit:

Johan Zachariasson Wattrang, fullm. $\frac{18}{12}$ 1680 1680—1691
 Nils Markusson Tungelfelt, fullm. $\frac{29}{4}$ 1691 1691—1695†
 Petrus Nobelius, fullm. $\frac{30}{7}$ 1695 1695—1707†
 Erik Sillnæus (adlad Gyllenecker), fullm. $\frac{18}{11}$ 1707 1707—1714

Från och med 1715 förenades samtliga hithörande tingslag från norra delen av Uppsala län för första gången till en gemensam domsaga. De gamla tingslagen ägde dock bestånd ännu vid början av 1880-talet.¹ Man talade därvid om Örbyhus härad, som omfattade Vendels tingslag, Tierps tingslag samt Västlands och Älvkarleby tingslag. Till Olands härad räknades dels Olands tingslag, dels Films och Dannemora tingslag, dit även Tegelsmora socken hörde, och dels slutligen Lövsta tingslag, som bestod av socknarna Öster-Lövsta och Hållnäs. Även Norunda härad utgjorde särskilt tingslag. Samtliga nu anförda tingslag, som alltsedan 1853 officiellt sammanfattats under benämningen Uppsala läns norra domsaga,² förenades med stöd av kungliga breven den 12 juni 1882 och den 5 oktober 1883 från och med 1884 års ingång till ett enda tingslag med tingsplats i Örbyhus. Häradshövdingar i Uppsala läns norra domsaga hava hittills varit:

Erik Sillnæus (adlad Gyllenecker), jfr ovan 1715—1721
 Adrian Valtinsson, fullm. $\frac{4}{10}$ 1721 1721—1740
 Lars Braunersköld, fullm. $\frac{27}{11}$ 1740 1740—1753†
 Hans Brase, fullm. $\frac{17}{1}$ 1754 1754—1763
 Johan Pfeiff, fullm. $\frac{18}{6}$ 1763 1763—1795†
 Svante Klinteberg (adlad af Klinteberg), fullm. $\frac{21}{4}$ 1795 .. 1795—1845†
 Carl Johan Wimmerstedt, fullm. $\frac{23}{1}$ 1846 1846—1855†
 Lars Erik Westblad, fullm. $\frac{7}{3}$ 1856 1856—1879
 Carl Fredrik Oskar von Bahr, fullm. $\frac{4}{7}$ 1879 1879—1900†
 Gustaf Ribbing, fullm. $\frac{7}{12}$ 1900 1900—1919
 Nils Gustaf Sebastian Edling, fullm. $\frac{12}{12}$ 1919 1919—

¹ Häradshövdingarna i domsagan hava alltsedan 1722 till 1876 som boställe begagnat *Husby* (1 $\frac{1}{4}$ mtl krono n:is 3—4) i Vendels socken.

² Jfr Kungl. brevet den 20 mars 1853 (Svea hovrätts arkiv, RA). Benämningen infördes dock först 1864 i statskalendern.

Alfabetisk förteckning över i arbetet förekommande

I. Häradshövdingar och underhäradshövdingar före 1680.

Personer, som sakna tillnamn, hava nedan placerats efter förnamn, varvid är att märka, att de olika former, under vilka ett och samma namn begagnats, i vissa fall underordnats en huvudtyp. Så hava exempelvis Per och Peter förts under Peder men de förstnämnda formernas användning angivits genom upprepning inom parentes. Om en person tjänstgjort som underhäradshövding under skilda tider i ett större antal tingslag, har det stundom ansetts lämpligt att sammanföra tidsuppgifterna till en enhet, varvid ordet *omkring* begagnats för att uttrycka, att dessa inom ramen för de angivna årtalen kunna vara olika för olika tingslag.

Av biografiska notiser hava här i första rummet medtagits data rörande judiciella befattningar vid underrätterna på landet, ej endast inom Stockholms och Uppsala län utan även inom riket i övrigt. För tydlighetens skull hava tingslagen därvid som regel sammanförts länsvis. Länsbeteckning har icke utsatts för tingslag inom Stockholms och Uppsala län. Med hjälp av den i arbetets början förekommande innehållsförteckningen kunna hithörande tingslags ordning i texten lättast överblickas. Då andra titlar, såsom t. ex. fogde eller hovrättsassessor, nämnas i nedanstående förteckning, åsyftar detta närmast att fästa uppmärksamheten på att deras bärare återfinnas i uppslagsverk, sådana som J. A. ALMQUIST, Den civila lokalförvaltningen, bd 4, resp. ANJOUS, ODENCRANTZ' och WESTERLUNDS olika hovrättsmatriklar, ur vilka ytterligare upplysningar kunna hämtas. Adliga personer, som icke tillhöra någon av nyssnämnda kategorier, uppsökas lämpligen hos ELGENSTIERNA, Svenska adelns ättartavlor eller, vad den ointroducerade adeln angår, hos SCHLEGEL och KLINGSPOR.

Det bör måhända i detta sammanhang slutligen påpekas, att data rörande de judiciella befattningarna ej alltid äro definitiva, eftersom årtalens fixering varit beroende av tillgängliga belägg. I den mån nytt material kan framskaffas, är det därför ej omöjligt, att gränserna kunna förskjutas i såväl den ena som den andra riktningen.

- Alf Eriksson**, se Ikorn.
- Alle** i Finnsta (Vänge sn), uhh 1388 i Ulleråker.
- Anckar, Botvid Larsson** d. ä., lm 1538 i Värmland; hh 1544 i Lagunda och omkr. 1549 i Bro hd; † 1550.
- , **Botvid Larsson** d. y., hh 1607 i Åsunda; † 1645.
- Anders** i Åby (Husby sn), uhh 1392 i Långhundra; levde 1395.
- Anders Eriksson**, se Hästehufvud.
- Anders Larsson**, se Cruus.
- Anders Nilsson** [häst], ryttmästare och hertig Carls stallmästare; hh 1589—1602 i Öknebo; hh 1593—94 i Grimsten (Örebro l.).
- Anders Pedersson** i Tibble (Litslena sn), uhh 1456 i Trögd.
- Anders Ragvaldsson** i Brunsta (Övergrans sn), uhh 1436 i Håbo.
- Anders Sigfridsson**, se Rålamb.
- Anders Simonsson**, borgmästare 1523 i Söderköping och 1525 i Stockholm; hh 1530—32 i Hammarkind (Ög. l.); hh 1534 i Ulleråker och Vaksala; † omkr. 1535.
- Anders Svensson**, se Rosenquist.
- Appelgren, Johan Eriksson**, hh 1643—51 i Sotholm; † 1660.
- Arent Persson**, se Örnflycht. — **Arent Scheringsson**, se Arp.
- Arhus, Bengt Jönsson**, borgmästare i Enköping; uhh 1659—65 i Håbo, Trögd och Lagunda.
- Arp, Arent Scheringsson**, hh 1606—09 och 1614—15 i Vaksala; levde 1618.
- Arvid Gabrielsson**, se Oxenstierna.
- Arvid Gustafsson** [sparre], riddare och riksråd; lm 1366—78 över Finland; hh 1377—78 i Lagunda; † 137(9).
- Arvid Ivarsson**, se Natt och Dag. — **Axehielm**, se Johan Henriksson. — **Axel Andersson**, se Lillie af Ökna.
- Baaz, Bengt** [1647 adlad Ekehielm], hh 1642—48 i Hagunda; hh 1642—48 i Piikkis (Finl.); † 1650.
- Bagge af Boo, Jakob Jakobsson**, hh 1578—96 i Väddö och Lyhundra; † 1611.
- , **Jakob Tordsson**, hh 1560 i Långhundra samt 1563—77 i Väddö, Lyhundra, Åker och Värmdö; † 1577.
- , **Johan Jakobsson**, hh 1578—97 i Frösåker, Häverö samt Lövsta och Hällnäs; † 1636.
- Banér, Eskil Isaksson**, hh 1441—70 i Oland; hh 1470—77 i Östkind (Ög.l.); † 1488.
- , **Gustaf Axelsson**, hh 1568—90 och 1593—98 i Vallentuna och Danderyd; hh 1578—89 på Åland; † 1600.
- , **Isak Björnsson**, hh 1375—76 i Oland; levde 1388.
- , **Isak Isaksson**, hh 1424 i Nardinghundra; levde 1429.
- , **Peder Gustafsson**, hh 1614—20 i Långhundra; hh 1620—44 i Sääksmäki (Finl.); lm 1627—44 i Östergötland; † 1644.
- , **Svante Gustafsson**, hh 1619—21 och 1627—28 i Häverö samt 1619—28 i Väddö och Lyhundra; lm 1622—28 i Värmland; † 1628.
- Barclay, Johan**, hh 1674—80 i Långhundra, Årlinghundra och Vaksala; levde 1690.

- Behm, Daniel** [1650 adlad **Behmer**], assessor i Svea hovrätt; hh 1646—53 i Långhundra; hh 1649—52 i Örebro hd (Örebro l.); hh 1653—55 i Siende, Snevringe och Åkerbo (Vm. l.); hh 1653—55 i Fellingsbro (Örebro l.); † 1669.
- Behmer**, se Behm, Daniel.
- Benedictus Andorsson**, uhh 1673—80 i Sjuhundra, Seminghundra, Vallentuna, Åker, Danderyd och Färentuna; levde 1689.
- Bengt Arentsson**, se Örnflycht.
- Bengt Eskilsson** i Tuna (Hjälsta sn), uhh 1441 i Lagunda.
- Bengt Håkansson**, borgmästare 1590—1614 i Uppsala; uhh omkr. 1576—1615 i Frötuna och Länna, Bro och Vätö, Åsunda, Hagunda, Ulleråker, Bälinge, Vaksala, Norunda, Tierp, Vendel, Västland samt Oland; ulm 1579—88 i Uppland; uhh 1584—95 i Simtuna och Tors-tuna (Vm. l.); † 1617.
- Bengt Karlsson** [sparre över blad], hh 1499 i Vallentuna; levde 1506.
- Bengt Kettilvastesson**, uhh 1446 i Hagunda.
- Bengt Larsson d. ä.** [björnlår], väpnare; hh 1437—47 i Örebro hd (Örebro l.); hh 1440 i Ärlinghundra; ulm 1442—48 i Uppland.
- Bengt Larsson d. y.** [björnlår], väpnare; hh 1509 i Långhundra; † 1516.
- Bengt Larsson**, borgmästare 1523—24 i Uppsala; hh 1524 i Bälinge.
- Bengt Larsson**, fogde; hh 1600—07 i Nardinghundra; levde 1613.
- Bengt Nilsson**, se Ruuth; Schack.
- Bengt Pedersson** [snedbjälke belagd med sparre], hh 1486—93 i Oland.
- Bergen, Lydeke van** (den), väpnare; hh 1431—32 i Vallentuna; levde 1437.
- Berling**, se Bärling, Olof Mårtensson.
- Bielke, Nils Turesson**, hh 1598 i Oppunda (Söd. l.); lm 1604—10 i Östergötland; lm 1610—39 i Småland, efter 1618 även på Öland; hh 1619—39 i Frötuna och Länna samt Bro och Vätö; hh 1631—34 i Trögd; † 1639.
- Bielke af Åkerö, Claes Nilsson**, hh 1574—81 och 1588—92 i Hauho och Övre härad (Finl.); hh 1576—95 i Sunnerbo (Kronob. l.); hh 1585—95 i Hagunda; t. f. hh(?) 1591 i Sotholm; lm 1594 i Norrfinne; † 1623.
- , **Erik Claesson**, hh 1598 i Oland; † 1638.
- , **Erik Turesson**, hh 1492 i Vallentuna; † 1511.
- , **Karin Axelsdotter**, hh 1589—94 i Färentuna; levde 1611.
- , **Sten Bengtsson**, hh 1379—85 i Simtuna (Vm. l.); hh 1384 i Åsunda; lm 1406—08 på Öland; † 1408.
- , **Ture Bengtsson**, vice lm 1378 i Västmanland; hh 1390 i Lagunda; hh 1407—14 i Åkerbo (Vm. l.); lm 1409—14 i Uppland; † 1414.
- , **Ture Pedersson**, lm 1555—77 i Uppland; hh 1563 i Norunda; † 1577.
- Bielkenstierna, Hans Claesson**, hh 1599—1615 i Färentuna; hh 1606—08 på Åland; hh 1607—20 i Sotholm och 1608(?) i Svartlösa; † 1620.
- , **Nils Claesson**, hh 1605—17 i Frötuna och Länna samt Bro och Vätö ävensom 1612—13 i Bro hd; † 1622.
- Bilefelt, Hans Hansson**, stadsskrivare i Stockholm; uhh 1582—84 i Snevringe (Vm. l.); uhh 1586—88 i Västerrekarne (Söd. l.); uhh omkr.

- 1586—95 i Åker, Värmdö, Färentuna, Sotholm, Svartlösa och Håbo; levde 1617.
- Birger Olofsson**, se Soop.
- Birger Sandersson**, hh 1439—41 i Rasbo.
- Biuren, Herman Stolz von**, hh 1602—16 i Hagunda; † före 1619.
- Björn Johansson** i Sundby (Veckholms sn), uhh 1419—31 i Trögd.
- Björn Jönsson**, se Pukehorn.
- Björn Nilsson** [åttauddig stjärna], hh 1358 i Håbo; ulm 1371 i Uppland; † före 1387.
- Björn Pedersson** [björnram], hh 1413 i Tierp.
- Björn Pedersson**, se Bååt.
- Björnlår**, se Bengt Larsson d. ä. och d. y.; Erik Mikaelsson.
- Björnram** (inkl. tre björnramar), se Björn Pedersson; Erik Ottesson; Karl Eriksson.
- Blad** (lansettformigt), se Jöns Ingemundsson.
- Blasius Olsson**, se Rask.
- Blix, Märten Persson** [1646 adlad **Blixencron**], hh 1621—23 och 1627—28 i Sjuhundra; hh 1634—52 i Bråbo och Björkekind (Ög. l.); † 1667.
- , **Salomon Persson**, referendarie i kammarkollegium; hh 1635—43 i Öknebo; hh 1639—43 i Daga, Åker och Selebo (Söd. l.); † 1643.
- Blå** (lejonörn), se Knut Bengtsson.
- Bo Jonsson**, fogde; hh 1534 i Ulleråker och Vaksala.
- Bo Nilsson**, se Natt och Dag.
- Bonde, Karl Tordsson**, lm 1422—38 i Västmanland och Dalarne; hh 1437 i Lyhundra; † 1445.
- Botvid Larsson**, se Anckar.
- Brahe, Abraham Pedersson**, hh 1597—1630 i Seminghundra, 1598—1608 i Vallentuna och 1598—1630 i Danderyd; lm 1602—30 i Västmanland och Dalarne; † 1630.
- , **Erik Pedersson**, hh 1578—87 i Seminghundra och 1581—95 i Trögd; † 1614.
- , **Joachim Abrahamsson**, hh 1628—29 i Häverö, Väddö och Lyhundra samt 1630 i Seminghundra och Danderyd; † 1630.
- , **Magnus Pedersson**, hh 1597—99 i Trögd; lm 1599—1633 i Uppland; † 1633.
- , **Nils Abrahamsson**, hh 1624—30 i Trögd; † 1632.
- Brask, Nils Hansson**, borgmästare i Stockholm; hh 1578—88 i Åker och Värmdö; † 1590.
- Bring, Erik Nilsson** [1654 adlad **Gyldenbring**], notarie, sedermera assessor i Svea hovrätt; hh 1653—74 i Nardinghundra, Sollentuna och Bro hd; † 1674.
- Bror** (Broder) **Eriksson**, se Butz.
- Bruun, Nils**, borgmästare i Norrtälje; uhh i början av 1660-talet i Ortala grevskap (= Häverö, Väddö, Lyhundra, Frötuna och Länna samt Bro och Vätö).
- Bryniel Elofsson**, fogde; uhh 1583 i Vaksala; levde 1599.
- Bure, Jonas** d. ä., hh 1614—53 i Frösåker samt Lövsta och Hällnäs ävensom 1614—15, 1621—24 och 1630—53 i Häverö; † 1655.

Burensköld, se Bureus, Nils.

Bureus, Nils [1654 adlad **Burensköld**], sekreterare, sedermera assessor i Svea hovrätt; hh 1653—64 i Sjuhundra, Seminghundra, Åker och Danderyd samt 1660—64 i Vallentuna och Färentuna; † 1681.

Butz, Bror (Broder) **Eriksson**, hh 1542 i Ås (Älvsb. l.); hh 1578 i Bälunge.

Bååt, Björn Pedersson, hh 1534 i Danderyd och Sollentuna samt 1540 i Färentuna och Svartlösa; † 1570.

—, **Erland Björnsson**, hh 1580—82 i Gräsgård (Öland); hh 1586—98 i Tuhundra (Vm. l.); hh 1607—28 i Rasbo; † 1628.

—, **Erland Johansson**, hh 1593 i Sollentuna och 1594—96 i Färentuna; † 1615.

—, **Johan Pedersson**, hh 1540 i Öknebo och 1540—60 i Sotholm; hh 1571—74 i Tuhundra (Vm. l.); † 1574.

—, **Jöran Ulfsson Snakenborg**, hh 1587—90 i Östkind (Ög. l.); hh 1590 i Västerrekarne (Söd. l.); hh 1594—1605 i Åker och Värmdö samt 1617—19 i Ulleråker; † 162(9).

—, **Peder Erlandsson d. ä.**, lm 1523—26 på Öland; hh 1530—32 i Danderyd och Sollentuna samt 1536—40 i Färentuna och Svartlösa; † 1540.

—, **Peder Erlandsson d. y.**, hh 1623 i Nedre Satakunda (Finl.); hh 1626—52 i Åker och Värmdö; † 1654.

Bäriling, Olof Mårtensson [1652 adlad **Berling**], assessor i Svea hovrätt; uhh omkr. 1630—37 i Nardinghundra, Frösåker, Häverö, Väddö, Lyhundra, Frötuna och Länna, Bro och Vätö, Rasbo, Norunda, Örbyhus län, Oland samt Dannemora; ulm 1634—68 i Uppland; hh 1641—52 i Lysing (Ög. l.); hh 1641—52 i Redväg (Älvsb. l.); hh 1651—55 i Oland, 1653—79 i Frösåker, Bälunge, Dannemora samt Lövsta och Hällnäs ävensom 1671—79 i Åsunda och Ulleråker; hh 1671—79 i Simtuna och Torstuna (Vm. l.); † 1679.

Böllja, Kettil Nilsson, fogde; hh 1547 i Seminghundra; vikarierade 1553 såsom uhh i Långhundra för sin svåger; var död 1559.

—, **Lars Nilsson**, hh 1410—24 och 1443 i Vaksala.

—, se även Sten Claesson.

Careel, Nicolaus, uhh 1671—72 i Sjuhundra, Seminghundra, Vallentuna, Åker, Danderyd och Färentuna.

Carling, Per Olofsson, rådman i Stockholm; uhh omkr. 1659—66 i Nardinghundra, Långhundra, Årlinghundra, Sollentuna, Bro och Vaksala; † 1694.

Cederhielm, se Palm, Germund Johansson.

Charselius, Nils Mårtensson, uhh 1627—30 i Sjuhundra och Långhundra, 1627—31 i Väddö, Lyhundra, Frötuna och Länna samt Bro och Vätö ävensom 1629—31 i Häverö; levde 1647.

Christiern Gabrielsson, se Oxenstierna.

Christoffer Larsson, uhh 1580—86 i Vallentuna.

Christoffer Persson, fogde; uhh 1613—19 i Öknebo; uhh 1614—20 i Daga (Söd. l.).

Christoffer Tönnesson, se Skotte.

Chronander, Gabriel, uhh 1657—58 i Värmdö, Sotholm, Svartlösa och Öknebo.

Claes Filipsson, kansliskrivare; föreståndare för tullverket i Stockholm; hh 1581—94 i Bro hd; † 1597.

Clemet Hansson [stamfader för adliga ätten Oliveblad], uhh 1570 i Närdinghundra; † 157(1).

Clemet skrivare, fogde; hh 1537—41 i Ulleråker och Vaksala.

Clodt von Jürgensburg, Jost, hh 1610—13 och 1615—21 i Vaksala samt 1613—14 i Bälinge; † 1621.

Cruus af Edeby, Anders Larsson, uhh 1579 i Trögd; uhh 1583 i Dalarne (Kopparb. l.); † 1591.

—, **Erik Nilsson**, hh 1573—79 i Frötuna och Länna samt Bro och Vätö; var död 1580.

—, **Jesper Nilsson**, hh 1572—73 i Seminghundra; † 1573.

—, **Nils Jespersson**, hh 1562—70 i Oland; † 1574.

—, **Nils Larsson**, hh 1572—83 i Lagunda; † 1625.

David Bengtsson, se Oxenstierna.

Djur (halvt djur; djurfot med lår), se Harald Jakobsson; Johan Jönsson.

Djäkn, se Karl; Tord Turesson.

Dober, Hans Hansson, stadsskrivare i Västerås; assessor i Svea hovrätt; uhh 1598—1627 i Norrbo, Siende och Tuhundra, 1599—1627 i Simtuna, Torstuna, Över- och Yttertjurbo, 1603—27 i Våla, 1605—09 och 1613—27 i Snevinge samt 1620—27 i Åkerbo och Skinnskatteberg (Vm. l.); uhh 1611—27 i Trögd och Åsunda; hh 1616—20 i Svartlösa; hh 1620—27 i Södra motet på Öland; uhh 1620—27 i Fellingsbro (Örebro l.); † 1627.

Drabitius, Johan Filipsson, borgmästare i Östhammar; uhh 1672—79 i Långhundra, Årlinghundra och Vaksala; † 1709.

Drake af Hagelsrum, Hans Arvidsson, hh 1619—52 i Håbo; † 1653.

Dryselius, Erik Eriksson [1653 adlad Lagerqvist], hh 1642—43 och 1649—50 i Hardemo, 1653—76 i Sundbo, Grimsten, Edsberg och Örebro hd (Örebro l.); hh 1643—48 i Norra Møre och 1651—52 i Sevede (Kalm. l.); hh 1645—53 i Laske och 1650—53 i Skåning (Skarab. l.); hh 1651—52 i Hagunda; ulm 1652—54 i Södermanland; hh 1658—64 i Daga, Åker, Selebo, Öster- och Västerrekarne (Söd. l.); (vice) lm 1664—92 i den sörmländska delen av änkedrottning Hedvig Eleonoras livgeding; † 1692.

Edenberg, Herman, hh 1679—80 i Frösåker samt t. f. hh 1679—80 i Bälinge. (Se vidare under II.)

Ehrenhielm, Johan, t. f. hh 1674—80 i Närdinghundra, Sollentuna och Bro hd; † 1697.

Ehrling, Mathias Eriksson, uhh omkr. 1658—80 i Ulleråker, Bälinge, Norunda och Örbyhus län.

Eka-ätten, se Greger Magnusson; Karl Magnusson; Magnus Karlsson.

Ekeblad, Erik Andersson, hh 1573 i Oland; hh 1579—85 i Ås (Älvsb. l.); † 1585.

Ekehielm, se Baaz, Bengt.

- Ekenberg, Per Larsson**, assessor i Åbo hovrätt; hh 1642—52 i Memming (Ög. l.); hh 1652—53 i Svartlösa; hh 1653—55 i Övre Satakunda och 1656 i Stor-Savolaks (Finl.); † 1656.
- Eketrä**, se Sven Månsson.
- Enæus, Olof Olofsson**, borgmästare i Enköping; uhh omkr. 1630—72 i Ärlinghundra, Sollentuna, Bro, Håbo, Trögd, Åsunda, Lagunda, Hagunda, Ulleråker, Bälunge och Vaksala.
- Engelbrekt Svensson** [stamfader för adliga ätten Mannerburg], hh 1624 i Vaksala och 1625—28 i Hagunda; † 1673.
- Enhorn** (Enhörning), **Elias Olsson**, rådman och borgmästare i Södertälje; uhh 1652—53 i Sjuhundra, Långhundra, Seminghundra, Vallentuna, Åker, Danderyd, Sollentuna, Färentuna, Värmdö, Sotholm, Svartlösa och Öknebo samt 1664 i Färentuna.
- Enhörning**, se Enhorn, Elias Olsson.
- Erengisle Nilsson** d. y. [Hammersta-ätten], riddare och riksråd; hh 1458 i Sotholm; † 1470.
- Erik** i Fors (Ösmo sn); uhh 1428 i Sotholm.
- Erik Andersson**, se Ekeblad.
- Erik Anundsson** [gren], väpnare; hh 1477—85 i Rasbo.
- Erik Björnsson**, se Katt.
- Erik Elofsson**, sekreterare i K. kansliet; hh 1605—18 i Väddö och Lyhundra samt 1617—18 i Häverö; hh 1617—18 i Selebo (Söd. l.); † 1618.
- Erik Eriksson** [kluvan sköld med halv lilja], väpnare; hh 1462 i Lövsta och Hällnäs samt 1478 i Västland; levde 1494.
- Erik Gregersson**, husgerådsskrivare; hh 1587—94 i Bälunge; † 159(5).
- Erik Hansson**, fogde; hh 1545—47 i Seminghundra; levde 1570.
- Erik Henriksson**, fogde; borgmästare 1577—84 i Uppsala; hh 1551 i Börstil (Frösåkers hd) och 1564 i Vaksala; uhh omkr. 1569—80 i Trögd, Tierp, Vendel och Oland; uhh 1569—84 i Simtuna, Torstuna, Väla och Tjurbo (Vm. l.); † 1584.
- Erik Ingemarsson** [Vasa-ätten], väpnare; hh 1438 i Frötuna.
- Erik Johansson** [Vasa-ätten], riddare och riksråd; hh 1493 i Danderyd; † 1520.
- Erik Jönsson** [spänne], hh 1443 i Rasbo; levde 1453.
- Erik Jönsson**, fogde; hh 1581—86 i Närdinghundra; levde 1589.
- Erik Jöransson**, fogde (?); hh 1574 i Sollentuna.
- Erik Jöransson**, se även Stenar.
- Erik Karlsson** [lejon], hh 1497—98 i Åsunda.
- Erik Larsson** [kors], väpnare; hh 1449—60 i Hagunda.
- Erik Larsson**, se Lillie af Ökna. — **Erik Matsson**, se Körning.
- Erik Mikaelsson** [björnlår], väpnare; hh 1490—1503 i Rasbo och 1499 i Ärlinghundra.
- Erik Nilsson**, se Cruus; Gyllenstierna.
- Erik Olofsson**, vice advokatsfiskal i Svea hovrätt 1614—19; uhh omkr. 1619—31 i Seminghundra, Vallentuna, Åker, Värmdö, Danderyd, Sollentuna, Färentuna, Sotholm, Svartlösa och Bro hd; ulm 1623—24 i Västmanland; uhh 1630 i Hölebo (Söd. l.).
- Erik Ottesson** [tre björnramar], riddare och riksråd; hh 1489 i Bro och Vätö; † 1495.

- Erik Pedersson** [tre rosor ställda i trekant], väpnare; hh 1516—19 i Åsunda.
- Erik Turesson**, se Bielke af Åkerö. — **Erik Tönnesson**, se Tott af Skedebo. — **Erik Åkesson**, se Soop.
- Erkillus** i Älvlösa (Fittja sn), domare 1347—49 i Lagunda.
- Erland Johansson**, se Bååt.
- Esbjörn** i Örby (Skepptuna sn), uhh 1433 i Seminghundra.
- Eskil** i Myrby (Husby-Sjutolfts sn), uhh 1438 i Trögd.
- Eskil Isaksson**, se Banér.
- Fader Nilsson** [sparre], hh 1514 i Åsunda.
- Falk, Erik Eriksson**, hh 1591—92 i Vallentuna och Danderyd; † 1600.
- , **Zacharias Simonsson**, slottskamrerare; krigskommissarie; hh 1627—29 i Bälinge; var död 1635.
- Falkenberg, Melcher von** [1625 natural. **Falkenberg af Bålby**], hh 1624—51 i Oland; † 1651.
- Fargalt**, se Peder Ragvaldsson.
- Fegræus, Håkan Andersson** [1675 adlad **Fägerstierna**], ulm 1673 i Värmland; hh 1674—77 i Hagunda; lm 1680—83 i Värmland; lm 1683—84 i Södermanland; lm 1684—85 i Västmanland och Dalarne; † 1693.
- , **Johan Haraldsson** [1632 adlad **Strömfelt**], hh 1624—43 i Sotholm; † 1644.
- Filip Karlsson** [två snedbjälkar], riddare och riksråd; hh 1384—91 i Nardinghundra; levde 1407.
- Filip Karlsson** [trana], hh 1482—96 i Öknebo.
- Finkenow, Nils**, hh 1456—66 i Öknebo; levde 1467.
- Finvid Ragvaldsson**, uhh 1371—1400 i Öknebo.
- Finvid Ragvaldsson** [sjuuddig stjärna], väpnare; hh 1379—1401 i Håbo.
- Fleming, Henrik Claesson**, hh 1615—17 i Sollentuna; hh 1620—26 i Masku och 1626 i Vemo (Finl.); † 1650.
- , **Jöns Pedersson**, hh 1383 i Åker; † 1395.
- , **Lars Pedersson**, hh 1563 i Tierp.
- Flerangus, Lars Hansson**, uhh 1646—47 i Örbyhus län; ulm 1646—70 i Gästrikland; levde 1679. (Son till förutvarande hh i Örbyhus län Hans Larsson Rizanesander.)
- Fondelius, Henrik Assersson**, notarie i Svea hovrätt; borgmästare i Hudiksvall; hh 1653—60 i Vallentuna och Färentuna; † 1660.
- Forstena-släkten**, se Hans Persson; Torsten Lennartsson.
- Frans Mårtensson**, byggmästare i Uppsala; uhh omkr. 1559—79 i Sjuhundra, Långhundra, Årlinghundra, Sotholm, Svartlösa, Håbo, Trögd, Åsunda, Norunda, Tierp och Oland; hh 1573—78 i Ulleråker.
- Frese (Frijs) Hans**, konungens gardenär och byggmästare i Uppsala; uhh 1566—79 i Vaksala; hh 1566—80 i Rasbo; uhh 1572 i Nardinghundra och 1574—79 i Bälinge.
- Furubom, Samuel Johansson**, uhh 1672—74 och 1677—80 i Värmdö, Sotholm, Svartlösa och Öknebo. (Se vidare under II.)
- Fägerstierna**, se Fegræus, Håkan Andersson.

- Färila, Johan Karlsson**, riddare och riksråd; hh 1420—29 i Öknebo; lm 1443—57 i Södermanland; † 1457.
 —, **Åke Bengtsson**, riddare och riksråd; hh 1568 i Daga (Söd. l.); hh 1572—78 i Åkerbo (Vm. l.); hh 1572—78 i Nora och Linde (Örebro l.); hh 1573—78 i Trögd; † 1578.

Gabriel Christiernsson, se Oxenstierna.

Galle, Bengt, hh 1358 i Vaksala och 1380 i Rasbo; levde 1386.

—, **Johan Bengtsson**, hh 1405—13 i Rasbo.

—, **Per**, fogde; hh 1559—62 i Håbo; uhh 1559 i Frötuna och 1582 i Åker; uhh 1568 i Raseborgs län (Finl.); levde 1586.

Gartman, Johan, juris professor i Uppsala; hh 1679—80 i Ulleråker; † 1684.

Gas, Jöns, hh 1467 i Åsunda; levde 1506.

Geete, se Tranevardus, Erik Eriksson.

Gjurd i Körlinge (Vänge sn), uhh 1490 i Ulleråker.

Gottberg, Jakob, underamiral; hh 1608—12 i Ärlinghundra; † 1614.

Gottorm Nilsson, fogde; hh 1543—44 i Åsunda; levde 1545.

Gottorm, se även Guttorm.

Grabb, Jakob Birgersson, uhh omkr. 1620—31 i Nardinghundra, Ärlinghundra, Åker, Värmdö, Sollentuna, Färentuna, Sotholm, Svartlösa, Bro, Håbo och Lagunda; ulm i Södermanland 1629—30; uhh 1633—34 i Öster- och Västerrekarne (Söd. l.); uhh 1633—34 i Snevringe, Åkerbo och Skinnskatteberg (Vm. l.); uhh 1633—34 i Fellingsbro (Örebro l.).

Grebo, Nils, uhh 1476 i Åsunda.

Greger Anundsson [Malsta-ätten], hh 1383 i Långhundra; levde 1386.

Greger Bengtsson [två snedbjälkar], riddare och riksråd; hh 1462—71 i Seminghundra och t. f. hh 1451 i Vaksala; † omkr. 1475.

Greger Magnusson [Eka-ätten], hh 1410—40 i Trögd.

Greger Matsson, se Lillie.

Greger Nilsson [flygande svärd], hh 1434—58 i Nardinghundra.

Greger Torstensson [spets från sidan], hh 1443—44 i Norunda.

Gren, Magnus Stensson, riddare och riksråd; hh omkr. 1445 i Seminghundra; † 147(3).

—, (inkl. gren med tre blad), se Erik Anundsson; Magnus Gregersson; Michel Eriksson.

Grubbe, Lars Pedersson, se Stiernfelt. — **Gudmund Pedersson**, se Slatte. — **Gumsehuvud**, se Gustaf Karlsson. — **Gustaf Axelsson**, se Banér. — **Gustaf Gabrielsson**, se Oxenstierna.

Gustaf Karlsson [gumsehuvud], lm 1452—86 i Uppland; hh 1472—86 i Trögd; † 1486.

Guttorm Turesson [delad sköld], hh 1365 i Bro och Vätö.

Gyldenbring, se Bring, Erik Nilsson.

—, **Erik Eriksson**, hh 1674—80 i Nardinghundra, Sollentuna och Bro hd; † 1705.

Gyldenklou, Anders, hh 1636—40 i Veden (Älvsb. l.); hh 1641—52 i Vaddö, Lyhundra, Frötuna och Länna samt Bro och Vätö; hh 1643—52 i Hammarkind (Ög. l.); † 1665.

- Gyllenax, Peder Nilsson**, hh 1606—19 i Norrbo (Vm. l.); hh 1644 i Åsunda; hh 1646 i Nedre Satakunda (Finl.); † 1647.
- Gyllencreutz, Carl Gustaf**, hh 1674—80 i Häverö, Vaddö, Sjuhundra, Lyhundra, Frötuna och Länna samt Bro och Vätö. (Se vidare under II.)
- Gyllenhierta, Christer Nilsson**, assessor i Åbo hovrätt; hh 1642—53 i Bälinge; hh 1655 i Sääksmäki (Finl.); † 1669.
- Gyllenhorn, Johan Olofsson**, hh 1524—52 i Trögd; lm 1531—56 i Västmanland och Dalarne; † 1556.
- , **Olof Jönsson**, hh 1508 i Åsunda; † före 1531.
- Gyllenlood, Hans Bengtsson**, assessor i Åbo hovrätt; hh 1642—46 i Sollentuna; hh 1642—46 i Bjärke (Älvsb. l.); † 1646.
- Gyllenroth**, se Roth, Jonas.
- Gyllenstierna af Lundholm, Erik Nilsson**, hh 1513 i Vallentuna; † 1520.
- , **Nils Nilsson**, hh 1571—79 i Övre Satakunda (Finl.); hh 1583 i Ärlinghundra och 1621—22 i Sotholm; † 1622.
- Gädda, Karl Nilsson**, väpnare; hh 1416 i Hölebo (Söd. l.); hh 1423—33 i Svartlösa.
- Göran**, se Jöran.
- Gördze, Jesper**, riddare och riksråd; hh 1450—61 i Vallentuna.

Hammersta-ätten, se Erengisle Nilsson d. y.

Hans Bengtsson, borgmästare i Uppsala; uhh 1591 i Norunda.

Hans Claesson, se Bielkenstierna.

Hans Gerekason, föreståndare för Enköpings hospital; hh 1370 i Åsunda; levde 1378.

Hans Jönsson, fogde; uhh 1582 i Sotholm; uhh omkr. 1587—1610 i Villättinge, Hölebo, Daga, Åker, Selebo och Österrekarne (Söd. l.); uhh 1596—1609 i Öknebo; levde 1617.

Hans Larsson, se Rizanesander.

Hans Nilsson [1607 adlad **Rosenbaner**], hh 1603—12 i Håbo; † 1612.

Hans Olofsson, referendarie i K. kansliet; hh 1611—18 i Vallentuna.

Hans Olofsson, uhh omkr. 1613—18 i Närdinghundra, Frösåker, Häverö, Frötuna och Länna, Bro och Vätö, Ärlinghundra, Åker, Värmdö, Sollentuna, Färentuna, Sotholm, Svartlösa, Bro samt Lagunda; uhh 1616—18 i Åkerbo och Skinnskatteberg (Vm. l.); uhh 1616—18 i Fellingsbro (Örebro l.); uhh 1616—18 på Åland (Finl.); ulm 1618 i Uppland.

Hans Pedersson, se Stiernsköld.

Hans Persson [Forstena-släkten], hh 1551 i Lagunda; † 1565.

Hans Åkesson, se Soop.

Hans Åkesson, uhh 1513 i Vallentuna.

Harald, uhh 1396 i Håbo.

Harald Birgersson, se Soop.

Harald Jakobsson [djurfot med lår], hh 1353 i Rasbo.

Harald Knutsson och **Harald Olofsson**, se Soop.

Henrik Matsson, se Huggut.

- Hierpe, Lars Bengtsson**, uhh omkr. 1647—55 i Närdinghundra, Frösåker, Rasbo, Norunda, Örbyhus län, Oland och Dannemora.
- Hjortö-slåkten** eller **Ulfsparre**, se Måns Larsson.
- Holger Pedersson**, hh 1492 i Åker.
- Holger Tomasson** [sparre], uhh 1379—81 i Trögd.
- Holländer de Finne, Johan Mårtensson**, holmamiral i Stockholm; hh 1592—93 i Vallentuna och Danderyd; † 1602.
- Holmsten Holmstensson** [kluven sköld med två snedbjälkar], hh 1414—25 i Ulleråker.
- Horn** (tre), se Mats Nilsson; Nils Matsson.
- Horn af Åminne, Jakob Claesson**, hh 1586—87 i Oland; levde 1601.
- Huggut, Henrik Matsson**, sekreterare i K. kansliet; räntmästare; hh 1573—86 i Åsunda; hh 1586—90 i Borgå län (Finl.); levde 1607.
- Humble, Anders Pedersson**, aktuarie i krigskollegium; uhh omkr. 1619—30 i Närdinghundra, Frösåker, Väddö, Lyhundra, Frötuna och Länna, Bro och Vätö, Ärlinghundra, Hagunda, Ulleråker, Bälinge, Vaksala, Rasbo, Norunda, Örbyhus län, Oland samt Dannemora.
- Håkan** i Körlinge (Vänge sn), uhh 1409 i Ulleråker.
- Hård, Nils**, fogde; hh 1529 i Frösåker och 1530—34 i Vallentuna; levde 1535.
- , **Peder**, riksråd; hh 1530 i Hagunda; † 1534.
- Hård af Segerstad, Olof Larsson**, hh 1584—88 i Öknebo; hh 1588—1627 i Valle (Skarab. l.); hh 1598—1622 i Västbo (Jönk. l.); † 1630.
- Häst**, se Anders Nilsson.
- Hästehufvud, Anders Eriksson**, hh 1612 i Simtuna (Vm. l.); hh 1621 i Vaksala; hh 1623—52 i Östra (Jönk. l.); † 1657.
- Hästhufvud, Nils Ottesson**, fogde; hh 1555 i Håbo; levde 1557.
- Höök, Anders Andersson**, borgmästare i Öregrund; uhh omkr. 1655—80 i Frösåker, Rasbo, Örbyhus län, Oland och Dannemora; uhh 1665—76 i Våla (Vm. l.); levde 1708.
- , **Håkan Bengtsson**, ledamot av 1642 års lagkommission; uhh omkr. 1631—47 i Kinda, Ydre, Valkebo, Lysing, Dal, Aska, Boberg, Gullberg, Finspånga län, Bråbo, Memming, Skärkind, Åkerbo, Bankekind, Björkekind, Östkind, Lösing och Hammarkind (Ög. l.); uhh 1632—38 i Sundbo (Örebro l.); uhh 1656—57 i Sjuhundra, Seminghundra, Åker och Danderyd.
- Ikorn, Alf Eriksson**, hh 1582 i Åkerbo (Öland); hh 1591—95 i Vaksala; † 1612.
- Ingemar** i Sneby (Litslena sn), uhh 1411—15 i Trögd.
- Ingemund Arvidsson** [två vinkelhakar], väpnare; vice hh 1458 i Sotholm.
- Ingemund Larsson** [delad sköld med snedbjälke i övre fältet], hh 1491—1500 i Lagunda.
- Isak Björnsson** och **Isak Isaksson**, se Banér. — **Ivar Axelsson**, se Tott.
- Ivar Månsson** [liljeörn], hh 1524—36 i Åsunda; † 1544.
- Ivar Månsson**, hh 1569 i Seminghundra.
- Ivar Nilsson**, se Natt och Dag.

- Jacobsköld, Jöns Nilsson**, hh 1604—09 i Bråbo jämte Hällestad och Risinge bergslag (Ög. 1.); hh 1624—33 i Norunda; † 1633.
- Jakob Abrahamsson**, se Ruuth. — **Jakob Birgersson**, se Grabb.
- Jakob Claesson**, se Horn af Åminne. — **Jesper Nilsson**, se Cruus.
- Joachim Olofsson**, uhh 1564 i Nardinghundra.
- Joel Andersson** [stamfader för adliga ätten Rossfelt], hh 1605—19 i Öknebo; † omkr. 1626.
- Joel (Jon) Jonsson skrivare**, stadsskrivare, sedermera borgmästare i Enköping; uhh omkr. 1532—46 i Trögd, Åsunda och Lagunda; uhh 1543—47 i Simtuna och Torstuna (Vm. 1.).
- Joel Nilsson**, fogde; uhh omkr. 1601—22 i Väddö, Sjuhundra, Lyhundra, Långhundra, Seminghundra, Vallentuna, Årlinghundra, Åker, Värmdö, Danderyd, Sollentuna, Färentuna, Sotholm, Svartlösa, Bro, Håbo, Lagunda, Ulleråker och Vaksala; ulm 1612 i Uppland; bodde på Endeberga (Husby sn), som han erhållit i förläning 1596, och flyttade därefter (1604) till Ovike (Husby sn).
- Joel (Jon) Petersson** [snedbjälke belagd med en sparre], hh 1353 i Bälinge.
- Johan** i Hällby (Litslena sn), uhh 1359 i Trögd.
- Johan** i Krokaby (nuv. Kroby i Vallby sn), uhh 1382—90 i Trögd; t. f. ulm 1391 i Uppland.
- Johan Eriksson** [ulvsax], hh 1481 i Långhundra; levde 1485.
- Johan Hansson**, borgmästare i Enköping; uhh 1574—82 i Hagunda, 1580—81 i Rasbo och 1583 i Bälinge.
- Johan Henriksson**, sekreterare i K. kansliet; hh 1578—90 i Ulleråker.
- Johan Henriksson** [1651 adlad **Axehielm**], assessor i Åbo hovrätt; hh 1642—52 i Ulleråker; hh 1646—52 i Östbo (Jönk. 1.); ulm 1647—49 i Norrfinne; ulm i Södermanland 1666—67; † 1692.
- Johan Jakobsson**, se Bagge.
- Johan Jakobsson**, kamrerare hos änkedrottning Christina; hh 1615—24 i Örbyhus län; levde 1642.
- Johan Jönsson** [halvt djur], väpnare och riksråd; hh 1507—14 i Svartlösa.
- Johan Karlsson**, se Färla; Månesköld.
- Johan Karlsson** i Vreta (Breds sn), uhh 1384 i Åsunda.
- Johan Kettilmundsson** i Grävsta (Estuna sn), uhh 1437 i Lyhundra.
- Johan Kristiernsson** [Vasa-ätten], riddare och riksråd; hh 1462—73 i Vallentuna; † 1477.
- Johan Larsson** d. ä. [flygande svärd], väpnare; hh 1400 i Bälinge; levde 1412.
- Johan Larsson** d. y. [flygande svärd], väpnare; hh 1492 i Sollentuna och 1506 i Vallentuna.
- Johan Månsson** [1638 adlad **Silfverstierna**], hh 1634—52 i Trögd; † 1660.
- Johan Olofsson**, se Gyllenhorn.
- Johan Olofsson** till Finnerånger (Västlands sn), hh 1471 i Vendel.
- Johan Olofsson** [1649 adlad **Stiernhöök**], assessor i Åbo hovrätt; ulm 1636—40 i Norrfinne; uhh 1641—46 på Åland; hh 1642—52 i Svartlösa och 1646—75 i Örbyhus län; † 1675.

- Johan Olsson** [stamfader för adliga ätten Gyllenpalm], uhh omkr. 1625—26 i Vaddö, Sjuhundra, Lyhundra, Frötuna och Länna, Bro och Vätö, Långhundra, Seminghundra, Vallentuna samt Danderyd; uhh 1625—33 i Västerdalarne (Kopparb.l.); uhh 1628—33 i Simtuna, Torstuna, Våla, Över- och Yttertjurbo, Norrbo, Siende, Tuhundra, Snevringe, Åkerbo samt Skinnskatteberg (Vm. l.); uhh 1628—30 i Fellingsbro (Örebro l.). — Han omtalas i litteraturen som Johan Olofsson men skrev sig själv Johan Olsson i olikhet mot sin samtida namne i Österdalarne; † 1657.
- Johan Ottesson**, se Klöfverblad. — **Johan Pedersson**, se Bååt.
- Johan Sandersson** [svart trana], fogde; hh 1593—97 i Västland och Älvkarleby.
- Johannes Hansson**, borgmästare i Södertälje; uhh omkr. 1626—31 i Seminghundra, Vallentuna, Danderyd, Trögd, Åsunda och Vaksala; ulm 1630 i Västmanland och Dalarne.
- Jonas Pedersson**, assessor i Svea hovrätt; hh 1625—35 i Boberg (Ög. l.); hh 1628—35 i Norrvidinge (Kronob. l.); hh 1628—35 i Frökind (Skarab. l.); hh 1629—35 i Vaddö och Lyhundra; hh 1629—35 i Grimsten, Hardemo, Edsberg och Glanshammar (Örebro l.); hh 1628—29 och 1633—35 i Bjarke (Älvsb. l.); † 1635.
- Jöns Brunsson** i Enköping, uhh 1554 i Åsunda.
- Jöns Ingemundsson** [ansettformigt blad], hh 1501 i Håbo.
- Jöns Jakobsson**, uhh 1605—10 i Sotholm och Svartlösa samt 1610 i Färentuna; uhh 1608 i Hölebo (Söd. l.).
- Jöns Larsson** [spänne], hh 1412 i Oland; levde 1429.
- Jöns Sigvidsson** [oxpanna med horn], riddare; hh 1392 i Vaksala och 1398—1401 i Oland; levde 1404.
- Jöns Ulfsson**, se Soop. — **Jöran Eriksson**, se Ulfsparre. — **Jöran Hansson**, se Stiernsköld.
- Jöran Hansson**, kamrerare i K. kammaren; hh 1623—27 i Sollentuna.
- Jöran Larsson**, fogde; uhh omkr. 1603—24 i Nardinghundra, Frösåker, Häverö, Vaddö, Sjuhundra, Lyhundra, Frötuna och Länna, Bro och Vätö, Långhundra, Hagunda, Ulleråker, Bålinge, Vaksala, Rasbo, Norunda, Örbyhus län, Oland samt Dannemora; ulm 1618—21 i Västmanland och Dalarne.
- Jöran Persson**, se Tegel.
- Kafle, Bengt Erlandsson** d. ä., hh 1612—19 i Håbo; hh 1613—14 i Redväg och 1620—36 i Vätö (Älvsb. l.); hh 1619—20 i Sävedal och 1619—36 i Askim (Göteb. o. Bohus l.); † 1636.
- Kagg, Mats Nilsson** d. y., hh 1620—29 i Öknebo; † 1629.
- Kagge, Erland Matsson** d. ä., hh 1437—62 i Svartlösa.
- Karl Bengtsson**, se Månesköld.
- Karl Djäkn** [två stjärnor], uhh 1438 i Frötuna.
- Karl Eriksson** [tre björnramar], hh 1410—36 i Långhundra.
- Karl Magnusson** [Eka-ätten], riddare och riksråd; hh 1440—43 i Vaksala; † före 1473.
- Karl Svensson** [växt], väpnare; hh 1444 i Edhbohæradh eller Tiundalands rodh (Frösåkers hd); levde 1445.

- Karl Ulfsson** [sparre], hh 1354—92 i Trögd; lm 1360—1407 i Uppland; † 1407.
- Kart, Olof Svensson**, fogde; hh 1606—09 i Ulleråker; levde 1626.
- Katt, Erik Björnsson**, fogde på Stockholms slott; hh 1576—88 i Sollen-tuna; levde 1590.
- Kenicius, Nicolaus**, uhh 1669—80 i Hagunda; e. o. rådman 1679 i Uppsala.
- Kerber, Baltzar**, hh 1581—83 i Hagunda.
- Kern, Filp**, fogde; hh 1585—89 i Vaksala; levde 1597.
- Kettil Nilsson**, se Böllja.
- Kettilbjörn** i Vällingby (Spånga sn), uhh 1375 i Sollentuna.
- Kettilbjörn Ingvarsson** [två spetsar uppifrån], hh 1410 i Ärlinghundra.
- Kettilmund**, domare 1349 i Oland.
- Kiällman, Erik Andersson**, uhh 1669 i Sjuhundra, Seminghundra, Vallentuna, Åker, Danderyd och Färentuna.
- Klaus Staffansson** [två sparrar], hh 1489—95 i Färentuna och Bro hd.
- Klöfverblad, Johan Ottesson**, kamrerare i K. kammaren; advokatfiskal i Åbo hovrätt; uhh 1599—1604 i Trögd och Åsunda, 1602—03 i Hagunda och 1603—07 i Lagunda; hh 1617—20 i Hagunda; hh 1620 i Kexholms län (Finl.); hh 1621—27 i Nora och Linde (Örebro l.); bodde såsom uhh på Valla i Teda sn (Åsunda hd) men flyttade sedermera till Djurby i Litslena sn (Trögds hd), där han avled 1641.
- Knoop, Abraham Månsson**, notarie i Svea hovrätt; borgmästare i Torshälla; uhh omkr. 1658—70 i Daga, Åker, Selebo, Öster- och Västerrekarne (Söd. l.); uhh 1659—63 i Sundbo, Grimsten, Edsberg och Örebro (Örebro l.); hh 1670—82 i Daga, Åker, Selebo, Öster- och Västerrekarne (Söd. l.); uhh 1675—76 i Värmdö, Sotholm, Svartlösa och Öknebo; † 1682.
- Knut Andersson**, se Lillie af Ökna.
- Knut Bengtsson** [Blå], väpnare; hh 1400—07 i Öknebo; levde 1419.
- Knut Eskilsson** [oxpanna med horn], väpnare; hh 1420—24 i Ärlinghundra.
- Knut Gislason** [tre rosor], hh 1409 i Trögd.
- Knut Ingelsson**, hh 1573—74 i Hagunda; har ansetts tillhöra den s. k. äldre ätten Svinhufvud.
- Knut Karlsson** [sparre över blad], hh 1489—90 i Närdinghundra och 1490 i Häverö; ulm 1491—1508 i Uppland.
- Knut Knutsson**, se Lillie af Ökna.
- Knut Uddsson** [Vinstorpa-ätten], riddare; hh 1426—29 i Bälinge; var död 1437.
- Kolbeckius** (Kollebeckius), **Daniel Johansson**, uhh 1679—80 i Häverö, Vaddö, Lyhundra, Frötuna och Länna samt Bro och Vätö; levde 1686.
- Kopp, Polykarpus**, prinsessan Annas köksmästare; hh 1580—83 i Ås (Älvsb. l.); hh 1587—88 i Ärlinghundra; hh 1593 i Nora och Linde (Örebro l.); levde 1599, då han flydde till Polen.
- Korke** (Kurck) **Nils**, riksråd; hh 1420 i Frösåker; levde 1429 men var död 1434.
- Kors**, se Erik Larsson.

- Krabbe af Svaneby, Erik Bengtsson**, hh 1612—15 i Svartlösa; hh 1621—27 i Örebro hd (Örebro l.); † 1654.
- Kraft, Lars Hansson**, hh 1627 i Ulleråker; levde 1640.
- Kranck, Hans**, sekreterare i K. kansliet; hh 1578—88 i Håbo och 1595 i Bälunge.
- Kristiern Bengtsson**, se Oxenstierna.
- Kristiern Nilsson** [Vasa-ätten], riksdrots; hh 1401—34 i Seminghundra; † 1442.
- Krok, Nils**, väpnare; hh 1446 i Hagunda; † 1447.
- Kroker, Kettilvast**, uhh 1383—85 i Sotholm.
- Krook, Gudmund**, uhh 1642—56 i Östra (Jönk.l.); uhh omkr. 1643—59 i Konga, Norrvidinge och Uppvidinge (Kronob.l.); hh 1653—77 i Skåning och Valle (Skarab.l.); hh 1659—64 i Allbo (Kronob.l.); uhh 1659—67 i Hagunda.
- Kurck**, se Korke, Nils.
- Kyle, Hans Claesson**, hh 1564—83 i Ärlinghundra, 1569—73 i Sotholm och Svartlösa; † 1583.
- , **Claes Hansson**, (u)hh 1578 i Svartlösa; levde 1608.
- , **Claes Pávelsson**, hh 1532 i Färentuna och Bro hd; levde 1536.
- Kyronius, Petrus Nilsson**, assessor i Svea hovrätt; borgmästare i Stockholm; hh 1666—74 i Hagunda; † 1681.
- Körning, Erik Matsson**, hh 1569—79 i Hattula (Finl.); hh 1584—87 i Daga (Söd. l.); hh 1586—92 i Vendel och Tierp; † 1599.
- , **Mats Pedersson**, hh 1444—47 i Öknebo; hh 1447 i Viste (Skarab.l.); † före 1463.
- Lagercrona, Johan**, hh 1658—74 i Finspånge län, Bråbo och Memming (Ög. l.); hh 1658—74 i Tuhundra (Vm. l.); hh 1666—74 i Norunda; † 1674.
- Lagermarck**, se Wassenius, Johan. — **Lagerqvist**, se Dryselius, Erik Eriksson.
- Lars** i Valla (Edsbro sn), uhh 1385 i Närdinghundra.
- Lars** i Åby (Söderby-Karls sn), uhh 1382 i Lyhundra.
- Lars Andersson**, se Rålamb.
- Lars Andersson**, uhh 1458 i Sotholm.
- Lars Bengtsson**, se Hierpe. — **Lars Hansson**, se Flerangus; Kraft.
- Lars Henriksson**, kansliskrivare i K. kansliet; stadsskrivare i Stockholm; hh 1581—88 i Rasbo; † 1592.
- Lars Jönsson** [delad sköld med snedbjälke i övre fältet], väpnare; hh 1441—47 i Lagunda; levde 1485.
- Lars Jönsson till Karlösa** (Söderby-Karls sn), väpnare; hh 1492 i Lyhundra.
- Lars Larsson**, fogde; hh 1539 i Oland och 1559—60 i Bälunge.
- Lars Nilsson**, se Böllja.
- Lars Olofsson** [femuddig stjärna], hh 1482—85 i Ulleråker.
- Lars Olofsson**, borgmästare i Uppsala; hh 1526 i Hagunda och 1530 i Rasbo.
- Lars Petersson** [spets från sidan], hh 1369—81 i Ulleråker.
- Lars Tomasson**, se Ulfstand.

- Laurentius Petri**, sekreterare i Svea hovrätt; hh 1636—42 i Piikkis (Finl.); hh 1641—42 i Hagunda; † 1642.
- Laurinus, Johan Larsson**, rådman i Stockholm; uhh 1638—40 i Sjuhundra, Långhundra, Seminghundra, Vallentuna, Åker, Värmdö, Danderyd, Sollentuna, Färentuna, Sotholm, Svartlösa och Öknebo; † 1686.
- Lejon**, se Erik Karlsson.
- Liewe, Henrik**, överste; hh 1599—1605 i Frösåker, Häverö, Frötuna och Länna, Bro och Vätö samt Lövsta och Hällnäs; † 1605.
- Lilja** (halv), se Torsten Jönsson. — **Liljeörn**, se Ivar Månsson.
- Lillie, Greger Matsson**, hh 1471 i Frösåker(?); lm 1478—88 i Västmanland och Dalarne; lm 1490—94 i Uppland; † 1494.
- Lillie af Ökna, Axel Andersson**, hh 1525 i Vendel; lm 1530—42 i Uppland; hh 1534—36 i Rasbo; var död 1547.
- , **Erik Larsson**, hh 1554 i Åsunda.
- , **Knut Andersson**, lm 1526—46 i Södermanland; hh omkr. 1536—46 i Sjuhundra, Frötuna och Länna samt Bro och Vätö; hh 1540—46 i Oppunda (Söd. l.); † 1546.
- , **Knut Knutsson**, hh 1554—55 i Oppunda (Söd. l.); lm 1576—79 i Närke; hh 1581—86 i Bälinge; hh 1593—96 i Sköllersta (Örebro l.); † 1596.
- Lilliehöök af Fårdala, Knut Nilsson**, hh 1625—28 i Vaksala; hh 1642—53 i Vartofta (Skarab. l.); † 1664.
- Lind, Nils Knutsson**, uhh 1680 i Håbo, Trögd och Lagunda. (Se vidare under II.)
- Livknekt**, se Peder livknekt.
- Loverus, Jonas Matsson** [1654 adlad **Palmgren**], hh 1646—53 i Norunda; † 1687.
- Lydning, Johannes**, notarie vid rådhusrätten i Södertälje; uhh 1655—56 i Värmdö, Sotholm, Svartlösa och Öknebo samt 1665 i Färentuna.
- Magnus Gregersson** [gren], hh 1365 i Ärlinghundra och 1368 i Vendel; levde 1380.
- Magnus Israelsson** [delad sköld med halvt lejon], hh 1383—1407 i Långhundra; var död 1413.
- Magnus Karlsson** [Eka-ätten], väpnare och riksråd; hh 1484 i Vaksala; † före 1487.
- Magnus Olofsson**, hh 1403—05 i Vaksala.
- Magnus Petersson** i Husby (Markims sn), uhh 1411 i Seminghundra.
- Malsta-ätten**, se Greger Anundsson; Nils Jarlason.
- Martin** i Basta (Veckholms sn), uhh 1392 i Trögd.
- Mats Andersson**, myntskrivare; medlem av 1604 års lagkommission; uhh omkr. 1572—1607 i Vaddö, Sjuhundra, Lyhundra, Långhundra, Seminghundra, Vallentuna, Ärlinghundra, Åker, Värmdö, Danderyd, Sollentuna, Färentuna, Sotholm, Svartlösa, Bro, Håbo och Åsunda. — Han omtalas som ägare av ett numera förkommet exemplar av Dalalagen, som han utlånat till Nils Hansson Brask.
- Mats Larsson**, se Ulfstand.

- Mats Michelsson**, fogde; uhh 1548—54 i Vaksala och Ulleråker samt 1550—53 i Hagunda.
- Mats Månsson**, fogde; hh 1578—83 i Vaksala; uhh 1589 i Åsunda; uhh 1584—96 i Tjurbo samt 1584 och 1596—98 i Simtuna och Tors-
tuna ävensom hh 1594—96 i Siende (Vm. l.).
- Mats Nilsson** [tre horn], väpnare; hh 1436—44 i Håbo; levde 1458.
- Mats Olofsson**, fogde; uhh 1580 i Frötuna och Länna samt 1580—86
i Vaddö och Lyhundra; levde 1592.
- Mats Pedersson**, arklimästare; hh 1626—46 i Närdinghundra.
- Mats Persson**, se Upplanning.
- Mats Persson**, uhh 1579—80 i Sollentuna.
- Mats skrivare**, uhh 1544 i Trögd.
- Mats Tilemansson**, uhh 1519 i Åsunda.
- Mecks, Hans Claesson**, hh 1599—1602 i Åsunda.
- Melcher Jönsson**, fogde; borgmästare i Uppsala; uhh 1579—86 i
Håbo; † före 1592.
- Michel i Al** (Ytter-Enhörna sn), uhh 1420 i Öknebo.
- Michel i Fasma** (Tensta sn), uhh 1473 i Norunda.
- Michel Christersson**, uhh 1584—89 i Åkerbo (Vm. l.); uhh 1596—97
i Trögd.
- Michel Eriksson** [gren med tre blad], hh 1512 i Tierp; hh 1518 i Våla
(Vm. l.).
- Milander, Andreas** (Anders) **Larsson**, advokat hos änkedrottning Hed-
vig Eleonora; uhh omkr. 1663—80 i Närdinghundra, Sjuhundra, Lång-
hundra, Seminghundra, Vallentuna, Ärlinghundra, Åker, Danderyd,
Sollentuna, Färentuna, Bro, Vaksala och Norunda; uhh 1666 i Öster-
rekarne (Söd. l.); hh 1682—95 i Östersysslet (Värml. l.); † 1695.
- Mogens** (Magnus) **Ivarsson**, väpnare; hh 1493 i Vaksala.
- Munck af Fulkila, Johan Hansson**, assessor i Åbo hovrätt; hh 1642—53
i Vaksala; hh 1653—56 i Hollola (Finl.); † 1663.
- Månesköld, Carl Christersson**, hh 1642—52 i Bankekind (Ög. l.); hh
1653—55 i Vartofta, Frökind, Barne och Viste (Skarab. l.); hh 1656—
71 i Rasbo och Oland; † 1671.
- , **Johan Carlsson**, hh 1592—97 i Edsberg (Örebro l.); hh 1593—1601
i Tierp, 1593—1612 i Vendel och 1599 i Vaksala; † 1613.
- , **Karl Bengtsson**, hh 1529 i Ärlinghundra; † före 1573.
- , **Per Johansson**, hh 1614—26 i Bälunge; † före 1630.
- Måns Jönsson**, fogde; hh 1553—54 i Ulleråker och Vaksala; † 1556.
- Måns Jönsson**, sekreterare i K. kansliet; hh 1569—70 i Trögd.
- Måns Larsson** [Hjortö-slakten eller Ulfsparre], uhh omkr. 1583—1602
i Närdinghundra, Frösåker, Häverö, Vaddö, Sjuhundra, Lyhundra,
Frötuna och Länna, Bro och Vätö, Långhundra, Ärlinghundra, Håbo,
Lagunda, Oland samt Lövsta och Hällnäs; † 1604.
- Måns Nilsson**, se Allongren.
- Måns Olofsson**, kansliskrivare i K. kansliet; hh 1608—09 i Tierp
samt 1609 i Västland och Alvkarleby.
- Måns Olofsson**, notarie i Svea hovrätt; hh 1624—39 i Ärlinghundra
och 1628—39 i Svartlösa; hh 1628—33 i Selebo (Söd. l.); hh 1628—
41 i Simtuna, Torstuna, Över- och Yttertjurbo (Vm. l.).

- Måns Persson**, se Silfversparre; Stierna.
- Måns Persson**, fogde; hh 1564—73 i Norunda och omkr. 1570 i Bro hd; † 1573.
- Måns Persson**, kansliförvant i K. kansliet; hh 1567—73 i Håbo.
- Mårten Jakobsson**, slottssekreterare; hh 1627—28 i Färentuna; hh 1633—34 i Daga, Åker och Selebo (Söd. l.).
- Mörner, Stellan von** [1627 natural. **Mörner**], hh 1618—20 i Tveta (Jönk. l.); hh 1621—45 i Långhundra; hh 1636—37 i Öster- och Västterrekarne (Söd. l.); † 1645.
- Natt och Dag, Arvid Ivarsson**, hh 1673—80 i Värmdö, Sotholm, Svartlösa och Öknebo; † 1683.
- , **Bo Nilsson**, hh 1434 i Vaksala; † 143(6).
- , **Ivar Nilsson**, assessor i Svea hovrätt; hh 1636—39 i Sollentuna; hh 1636—39 i Memming (Ög. l.); † 1651.
- , **Nils Bosson**, hh 1399—1426 i Norrbo (Vm. l.); hh 1408—33 i Jönåker (Söd. l.); hh 1423 i Norunda; var död 1436.
- Nils** i Åby (Närtuna sn), uhh 1383—89 i Långhundra.
- Nils Bengtsson**, se Silfverbielke. — **Nils Birgersson**, se Tune.
- Nils Birgersson**, fogde; hh 1545 i Långhundra och 1548 i Ulleråker.
- Nils Bosson**, se Natt och Dag. — **Nils Claesson**, se Bielkenstierna.
- Nils domare**, uhh 1397 i Sotholm.
- Nils Eriksson**, hh 1526 i Vallentuna.
- Nils Fadersson** [sparre], riddare och riksråd; hh 1478—92 i Åsunda; † 1495.
- Nils Ingelsson** [stamfader för adliga ätten Ikornsköld]; uhh 1569—72 i Frösåker, Häverö samt Lövsta och Hällnäs; hh 1577 i Vaksala; hh 1589—96 i Lundbobergs tingslag av Tjurbo hd (Vm. l.); † 1596.
- Nils Jarlason** [Malsta-ätten], hh 1355 i Ulleråker.
- Nils Jaspersson**, se Cruus.
- Nils Johansson** [1653 adlad **Rosenflycht**], hh 1645—53 i Åsunda; † 1682.
- Nils Kettilsson** [Vasa-ätten], väpnare; hh 1355—67 i Frötuna; levde 1378.
- Nils Knutsson**, se Lind. — **Nils Larsson**, se Cruus.
- Nils Matsson** [tre horn], hh 1404—30 i Håbo; ulm 1406 och 1422—29 i Uppland.
- Nils Mårtensson**, se Charselius. — **Nils Ottesson**, se Håsthufvud.
- Nils Pedersson** [flygande svärd], hh 1379—83 i Hagunda; levde 1399.
- Nils Pedersson** [1647 adlad **Silfvergren**], hh 1643—53 i Färentuna; † 1653.
- Nils Petersson** [Stenstada-släkten], hh 1357—64 i Bålinge; ulm 1376—94 i Uppland; levde 1398.
- Nils skrivare**, fogde; hh 1526 i Seminghundra och före 1530 i Tierp.
- Nils Torstensson**, fogde; hh 1525 i Årlinghundra, Färentuna, Bro och Håbo; levde 1536.
- Oliveblad, Hans Månsson**, hh 1643—50 i Sjuhundra; † 1650.
- Olof** i Berga (Åkerby sn), uhh 1406 i Bålinge.

- Olof** i Glömsta (Huddinge sn), uhh 1443 i Svartlösa.
- Olof** i Ännesta (Hacksta sn), uhh 1410 i Trögd.
- Olof Andersson** till Bällsta, väpnare; hh 1479—81 i Vallentuna.
- Olof Andersson**, fogde; uhh omkr. 1578—79 i Nardinghundra och Sjuhundra, 1581—82 i Trögd samt 1591 i Åsunda.
- Olof domare**, uhh 1444 i Trögd.
- Olof Eriksson** [Tomta-släkten], hh 1536—37 i Frösåker, Tegelsmora och Älvkarleby samt Lövsta och Hällnäs; levde 1546.
- Olof Eriksson**, sekreterare i K. kammaren; hh 1621—25 i Färentuna och 1626—38 i Örbyhus län; † 1639.
- Olof Hansson**, se Walram.
- Olof Henriksson**, fogde(?); hh 1536 i Rasbo; hh 1539 i Åker (Söd. l.).
- Olof Ingevaldsson** [flygande svärd], hh 1450—55 i Färentuna och Bro hd; ulm 1457—84 i Uppland; hh 1474—84 i Seminghundra; levde 1487.
- Olof Jönsson**, se Gyllenhorn.
- Olof Jönsson** [Stenstada-släkten], väpnare; hh 1382—1404 i Färentuna och Bro hd; hh 1400—12 i Tuhundra (Vm. l.).
- Olof Jönsson** i Stava (Österåkers sn), hh 1444 i Rydbo (Danderyd).
- Olof Larsson**, hh 1360—65 i Vaksala.
- Olof Larsson**, sekreterare i K. kansliet; hh 1562 i Vallentuna och 1570 i Sollentuna.
- Olof Lifstensson** i Bolsta (Vaksala sn), uhh 1357 i Vaksala.
- Olof Magnusson** [två vingar], hh 1419—59 i Åsunda.
- Olof Nilsson**, (u)hh 1400 i Åsunda.
- Olof Nilsson**, assessor i Svea hovrätt; hh 1619—20 i Färentuna och 1629—41 i Sjuhundra, Vallentuna, Färentuna, Bro, Ulleråker och Vaksala; hh 1620—42 i Tveta (Jönk. l.); hh 1641—42 i Vifolka (Ög. l.); † 1652.
- Olof Olofsson**, se Enæus.
- Olof Pedersson**, uhh 1449 i Öknebo.
- Olof Pedersson** i Lundby (Litslena sn), uhh 1475—81 i Trögd.
- Olof Pedersson** till Ådö (Bro hd), hh 1481 i Håbo; levde 1483.
- Olof Persson** i Hällby (Litslena sn), uhh 1453 i Trögd.
- Olof Svensson**, se Kart.
- Olof Sverkilsson**, sekreterare i K. kansliet; hh 1581—98 i Frötuna och Länna samt Bro och Vätö.
- Oxenstierna af Eka och Lindö, Arvid Gabrielsson**, hh 1579—80 i Trögd; † 1585.
- , **Christiern Gabrielsson**, hh 1575—78 i Hagunda; hh 1577—92 i Konga (Kronob. l.); lm 1582—92 i Södermanland; † 1592.
- , **David Bengtsson**, hh 1456 i Norunda; † 1470.
- , **Gabriel Christiernsson**, hh 1539—79 i Nardinghundra, 1541 i Långhundra, 1546—85 i Sjuhundra och 1569—72 i Frösåker, Häverö samt Lövsta och Hällnäs; lm 1569—82 i Södermanland; † 1585.
- , **Gustaf Gabrielsson**, hh 1578—92 i Långhundra; hh 1591—92 i Nedre Satakunda (Finl.); hh 1593—97 i Östra (Jönk. l.); † 1597.
- , **Kristiern Bengtsson**, hh 1453—56 i Trögd; † efter 1473.
- , **Sten Kristiernsson**, hh 1500 i Vendel; † 1516.
- , **Åke Eriksson**, hh 1603—09 i Trögd; † 1653.

Oxpanna med horn, se Jöns Sigvidsson; Knut Eskilsson.

Palm, Germund Johansson [1686 adlad **Cederhielm**], uhh 1657—59 i Våla, Över- och Ytterturbo, Norrbo samt Tuhundra (Vm. 1.); hh 1670—80 i Allbo (Kronob. 1.); hh 1679—80 i Åsunda; hh 1679—80 i Simtuna och Torstuna (Vm. 1.); lm 1686—90 i Blekinge och 1690—1712 i Västergötland; † 1719.

Palmgren, se Loverus, Jonas Matsson.

Paul i Lena (Markims sn), uhh 1455 i Seminghundra.

Paul i Rävsta (Angarns sn), uhh 1396 i Vallentuna.

Paul Jöransson, hovmästare hos hertig Gustaf av Sachsen; hh 1600 i Lagunda.

Peder (Peter) i Enberga (Fröslunda sn), uhh 1378 i Lagunda.

Peder i Vifärna (Kulla sn), uhh 1420 i Lagunda.

Peder i Väsby (Bälunge sn), uhh 1424 i Bälunge.

Peder Andersson, rådmän och borgmästare i Stockholm; hh 1541—43 i Seminghundra, 1541—45 i Vallentuna och 1558 i Svartlösa; uhh 1560 i Sotholm; hh 1561—63 i Bro hd och 1562—67 i Danderyd och Sollentuna; † omkr. 1570.

Peder Eriksson, se Örnflycht.

Peder Eriksson, sekreterare i K. kansliet; hh 1570—86 i Färentuna.

Peder Erlandsson, se Bååt.

Peder (Peter) **Finvidsson**, uhh 1423 i Svartlösa.

Peder Gustafsson, se Banér. — **Peder Jönsson**, se Stiernsköld.

Peder Karlsson [två stjärnor], hh 1437—72 i Ulleråker.

Peder (Per) **Larsson**, se Ulfstand.

Peder (Per) **Larsson**, fogde; hh 1573—75 i Vaksala.

Peder (Per) **Larsson**, auskultant i Svea hovrätt; uhh omkr. 1631—37 i Sjuhundra, Långhundra, Seminghundra, Vallentuna, Åker, Wärmdö, Danderyd, Sollentuna, Färentuna, Sotholm, Svartlösa och Öknebo; uhh 1638—47 i Nardinghundra, Frösåker, Häverö, Väddö, Lyhundra, Frötuna och Länna, Bro och Vätö, Rasbo, Norunda, Oland, Danne-mora samt Lövsta och Hällnäs; uhh 1631—32 i Hölebo (Söd. 1.); uhh 1660 i Vallentuna, Sollentuna, Färentuna och Bro.

Peder (Peter) **livknekt**, hh 1610 i Långhundra.

Peder Olofsson i Hernista (nuv. Hemsta? i Boglösa sn), uhh 1481—86 i Trögd.

Peder (Per) **Olofsson**, kamrerare i K. kammaren; hh 1610—18 i Nardinghundra.

Peder Pedersson (mera känd under författarnamnet Petrus Petrejus); K. fiskal och krönikör; hh 1614—21 i Årlinghundra.

Peder (Per) **Ragvaldsson** i Knivsbrunna (Danmarks sn), uhh 1424 och 1443 i Vaksala.

Peder Ragvaldsson [fargalt], väpnare och riksråd; hh på 1470-talet i Svartlösa; lm 1495—99 i Södermanland; † 149(9).

Peder (Per) **Rasmusson**, sekreterare i K. kansliet; hh 1578—94 i Svartlösa.

Petrejus, Petrus, se Peder Pedersson.

Planck, Jonas Olofsson, borgmästare i Enköping; uhh 1672—73 i Sjuhundra, Seminghundra, Vallentuna, Åker, Danderyd och Färentuna samt 1676—80 i Åsunda; † 1682.

- Posse, Axel Nilsson**, hh 1591—98 i Norunda; † 1633.
- Posse, Christer Axelsson**, hh 1634—37 i Lagunda, Hagunda och Bältinge; hh 1634—39 i Västbo (Jönk. l.); † 1643.
- , **Jöns Knutsson**, hh 1587—96 i Närdinghundra; † 1596.
- , **Lage Axelsson**, hh 1559 i Laske (Skarab. l.); hh 1594—98 i Rasbo; † före 1617.
- Pukehorn, Björn Jönsson**, hh 1470—73 i Sollentuna; levde 1487.
- Raam, Peder Nilsson**, uhh omkr. 1632—46 i Hölebo, Jönåker, Oppunda, Rönö och Villättinge (Söd. l.); uhh omkr. 1653—61 i Långhundra, Ärlinghundra, Bro, Håbo, Trögd, Åsunda, Lagunda, Hagunda, Ulleråker, Bältinge, Vaksala, Rasbo och Oland; levde 1670.
- Ragne** i Finsta (Fröslunda sn), uhh 1390 i Lagunda.
- Ragvald** i Tarv (Husby sn), uhh 1422 i Långhundra.
- Ragvald Jonsson** till Bene (Jönåkers hd), väpnare; hh 1448—50 i Öknebo; hh 1455—63 i Jönåker (Söd. l.); ulm 1455—63 i Södermanland.
- Ragvald Tyrbjörnsson** [två femuddiga stjärnor], hh 1388 i Ulleråker.
- Rask, Blasius Olsson**, stadsskrivare i Stockholm; uhh 1567 i Trögd; † omkr. 1580.
- , **Nils**, sekreterare i K. kansliet; hh 1585—94 i Sotholm.
- Rasmus Christiernsson**, uhh omkr. 1584—96 i Seminghundra, Vallentuna, Danderyd, Färentuna och Trögd.
- Rhalambius, Magnus** [1651 adlad **Rålambstierna**], assessor i Åbo hovrätt; hh 1642—53 i Ärlinghundra; hh 1646—53 i Vekkelaks och Vederlaks (Finl.); ulm 1647 i Norrfinne; hh 1653—66 i Halikko (Finl.); † 1666.
- Ribbing, Lindorm Pedersson**, hh 1592—97 i Seminghundra; lm 1613—27 i Östergötland; † 1627.
- , **Seved Svensson**, hh 1576—80 i Åkerbo (Öland); hh 1582—1613 i Västra och 1589 i Vista (Jönk. l.); hh 1592 i Kinne (Skarab. l.); hh 1606—13 i Frösåker, Häverö samt Lövsta och Hållnäs; lm 1606—13 i Västergötland; † 1613.
- Rigman, Peder Nilsson**, uhh 1659—60 i Ortala grevskap (= Häverö, Vaddö, Lyhundra, Frötuna och Länna samt Bro och Vätö); ulm 1662—64 i Ortala grevskap.
- Rizanesander, Hans Larsson**, ulm 1604—46 i Gästrikland; ulm 1605—06 i Hälsingland; uhh 1615—26 och 1630—31 samt hh 1638—46 i Örbyhus län; † 1646.
- Rosenbaner**, se Hans Nilsson. — **Rosenflycht**, se Nils Johansson.
- Rosenhane, Gustaf**, vice president i Svea hovrätt; hh 1647—50 i Västerrekarne, 1651—55 i Oppunda och 1653—55 i Villättinge (Söd. l.); hh 1653—55 i Hagunda, 1672—74 i Sjuhundra och 1672—80 i Seminghundra, Vallentuna, Åker, Danderyd och Färentuna. (Se vidare under II.)
- Rosenhielm, Erik**, assessor i Svea hovrätt; hh 1639—40 i Bankekind (Ög. l.); hh 1641—50 i Ölands norra mot; hh 1641—52 i Kulling (Älvsb. l.); hh 1653—71 i Värmdö, Sotholm, Svartlösa och Öknebo; † 1688.
- Rosenholm, Erik Pedersson**, hh 1665—72 i Sjuhundra, Seminghundra, Vallentuna, Åker, Danderyd och Färentuna; † 1672.

- Rosenquist, Anders Svensson**, hh 1612 i Torstuna (Vm. l.); hh 1614—20 i Redväg (Älvsb. l.); hh 1624—25 i Sjuhundra; levde 1627.
- Rosenstielke, Carl Carlsson**, assessor i Svea hovrätt; hh 1648—52 i Vifolka (Ög. l.); hh 1648—52 i Tveta (Jönk. l.); hh 1653—56 i Rasbo samt 1653—58 i Långhundra, Ärlinghundra och Vaksala; † 1661.
- Rosor** (tre rosor; tre rosor ställda i trekant); se Erik Pedersson; Knut Gislason.
- Roth, Jonas** [1679 adlad **Gyllenroth**], hh 1677—80 i Hagunda; † 1682.
- Runvastus** i Alsta (Nysätra sn), domare 1347 i Lagunda.
- Ruuth, Bengt Nilsson**, hh 1604—08 i Långhundra.
- , **Jakob Abrahamsson**, justitieborgmästare i Torshälla och Uppsala; uhh 1641—51 i Sjuhundra, Långhundra, Seminghundra, Vallentuna, Åker, Värmdö, Danderyd, Sollentuna, Färentuna, Sotholm, Svartlösa och Öknebo; uhh 1651—58 i Daga, Åker, Selebo, Öster- och Västerrekarne; lm 1658 på Bornholm; † 1666.
- Ryning, Erik Nilsson**, hh 1578—83 i Sotholm och 1604—09 i Bälinge; hh 1593 i Vifolka och 1594—99 i Lysing (Ög. l.); † 1613.
- , **Olof Nilsson**, hh 1587—89 i Färentuna; † 1589.
- , **Peder Nilsson**, hh 1589—1613 i Selebo (Söd. l.); hh 1599—1601 i Trögd; † 1613.
- Rålamb, Anders Sigfridsson**, hh 1560—62 i Färentuna; lm 1563—68 över Norrland; hh 1570—79 i Österbotten; hh 1573—80 i Östra hd (Jönk. l.); hh 1577—79 i Bro hd och 1579 i Bälinge; † 1583.
- , **Lars Andersson**, hh 1591—94 i Åsunda; † 1599.
- Rålambstierna**, se Rhalambius, Magnus.
- Sack, Otto von** [1625 natural. **Sack**], hh 1616—27 i Hardemo (Örebro l.); hh 1629—51 i Rasbo; † 1658.
- Salanus, Petrus Jonæ**, assessor i Svea hovrätt; hh 1674—80 i Norunda; † 1684.
- Sasse, Johan**, fogde; hh 1585—87 i Norunda; levde 1599.
- , **Staffan d. ä.**, fogde; hh 1532 i Danderyd och Sollentuna; levde 1558.
- Schack, Bengt Nilsson**, fogde; hh 1551—52 i Bro hd; hh 1551 i Selebo och 1559 i Österrekarne (Söd. l.); † trol. 1566.
- Scheder, Anders**, slottsfogde och stadskapten; hh 1645—52 i Öknebo.
- Schenck, Lars Olsson**, hh 1587 i Åsunda.
- Schiller, Magnus** [stamfader för adliga ätten Palmstierna], hh 1666—71 i Åsunda och Ulleråker; hh 1666—71 i Simtuna och Torstuna (Vm. l.); † 1671.
- , **Samuel** [1651 adlad **Schillerfelt**], hh 1649—51 i Hagunda; hh 1653—65 i Jönåker, Rönö och Hölebo (Söd. l.); † 1665.
- Schillerfelt**, se Schiller, Samuel.
- Schilling, Märten**, assessor i Åbo hovrätt; hh 1649—53 i Vallentuna; hh 1653—55 i Kexholms län, 1656 i Borgå län och 1664 i Stor-Savolaks (Finl.); † 1672.
- Schutz, Israel Petri**, notarie i Svea hovrätt; hh 1639—42 i Ärlinghundra och Svartlösa; hh 1641—42 i Skåning och Laske (Skarab. l.); † 1642.
- , **Påvel**, byggmästare i Uppsala; hh 1555 i Bälinge; † omkr. 1567.

- Sicrenius, Isak**, borgmästare i Norrtälje; uhh 1647—57 i Ortala grevskap (= Häverö, Vaddö, Lyhundra, Frötuna och Länna samt Bro och Vätö).
- Sigfrid Jakobsson**, fogde; hh 1576—78 i Norunda; † före 1588.
- Sigge Persson**, uhh omkr. 1657—61 och 1669 i Sjuhundra, Seminghundra, Vallentuna, Åker, Danderyd och Färentuna samt 1667 i Hagunda.
- Silfverbielke, Nils Bengtsson**, hh 1603—21 i Oland och 1622 i Nardinghundra; † 1640.
- Silfvergren**, se Nils Pedersson.
- Silfverhielm, Isak Henriksson**, assessor i Svea och efter 1638 i Göta hovrätt; hh 1620—33 i Bollebygd (Älvsb. 1.); hh 1628—33 i Sollen-tuna; hh 1628—33 i Norra Möre (Kalmar 1.); hh 1628—33 i Ydre och 1629—33 i Dal, Aska och Memming (Ög. 1.); hh 1633—38 i Aspeland (Kalmar 1.); hh 1633—38 i Laske (Skarab. 1.); hh 1633—38 i Ale (Älvsb. 1.); hh 1633—38 i Vifolka (Ög. 1.); hh 1633—38 i Allbo (Kronob. 1.); hh 1639—50 i Kinne och Kinnefjärding (Skarab. 1.); hh 1642—50 i Östkind (Ög. 1.); † 1650.
- Silfversparre, Måns Persson**, uhh 1545—70 i Långhundra; † 1573.
- Silfverstierna**, se Johan Månsson.
- Skogård, Olof**, hh i Öknebo 1548; † före 1559.
- Skotte, Christoffer Tönnesson**, rådman och borgmästare i Uppsala; uhh omkr. 1574—1604 i Nardinghundra, Frösåker, Häverö, Vaddö, Sjuhundra, Lyhundra, Frötuna och Länna, Bro och Vätö, Långhundra, Vallentuna, Ärlinghundra, Danderyd, Håbo, Lagunda, Hagunda, Ulleråker, Bälunge, Vaksala, Rasbo, Oland samt Lövsta och Hällnäs; uhh 1584—98 i Våla (Vm. 1.); var död 1613, då hans änka Anna omtalas.
- Skunck, Carl Nilsson**, hh 1671—73 i Långhundra, Ärlinghundra och Vaksala; † 1680.
- , **Nicolaus**, hh 1659—71 i Långhundra, Ärlinghundra och Vaksala; landsdomare 1666—76 i Blekinge; † 1676.
- Skytte, Håkan**, hh 1399 i Ulleråker.
- Sköld** (delad sköld; delad sköld med snedbjälke i övre fältet; delad sköld med halvt lejon i övre fältet; kluven sköld med halv lilja; kluven sköld med två snedbjälkar), se Erik Eriksson; Ingemund Larsson; Guttorm Turesson; Holmsten Holmstensson; Lars Jönsson; Magnus Israelsson.
- Slatte, Gudmund Pedersson**, hh 1526—30 i Danderyd och Sollentuna; † 1542.
- Slaveka, Klaus**, väpnare; hh 1412—14 i Sjuhundra.
- Snedbjälke** (snedbjälke belagd med sparre; två snedbjälkar), se Bengt Pedersson; Filip Karlsson; Greger Bengtsson; Joen (Jon) Petersson.
- Solenblomma, Anders Johansson**, assessor i Svea hovrätt; hh 1653—66 i Åsunda och Ulleråker; hh 1653—66 i Simtuna och Torstuna (Vm. 1.); † 1666.
- Soop, Birger Olofsson**, hh 1418—19 i Sollentuna; † 1445.
- , **Erik Åkesson**, hh 1595 i Åsunda; † 1638.
- , **Hans Åkesson**, hh 1595 och 1609—19 i Trögd; † 1619.
- , **Harald Birgersson**, hh 1440—45 i Sollentuna.

- Soop, Harald Knutsson**, hh 1524 i Hagunda; † 1530.
- , **Harald Olofsson**, hh 1410—38 i Färentuna och Bro hd.
- , **Jöns Ulfsson**, hh 1561 i Frötuna och Länna samt Bro och Vätö; var död 1573.
- , **Åke Hansson**, hh 1612—14 i Ulleråker; ulm 1626—31 i Västergötland; hh 1629—40 i Siende och Tuhundra (Vm. 1.); hh 1629—40 i Valkebo, Lysing, Gullberg och Lösing (Ög. 1.); hh 1629—40 i Kulling, 1631—32 i Bjärke och 1642—43 i Veden (Älvsb. 1.); levde 1648.
- Sparre, Per Eriksson**, assessor i Svea hovrätt; hh 1623—31 i Västbo (Jönk. 1.); hh 1629—31 i Lagunda, Hagunda och Bälinge; lm 1643—47 i Kalmar län och på Öland samt 1646—47 på Gotland; † 1647.
- , **Ture Eriksson**, assessor i Svea hovrätt; hh 1624—29 i Rönö (Söd. 1.); hh 1632—33 i Lagunda, Hagunda och Bälinge; hh 1632—33 i Västbo (Jönk. 1.); hh 1644 i Sääksmäki (Finl.); lm 1648—64 i Kalmar län samt på Öland och Gotland; † 1664.
- Sparre** (inkl. två sparrar; sparre över blad), se Arvid Gustafsson; Bengt Karlsson; Fader Nilsson; Holger Tomasson; Karl Ulfsson; Klaus Staffansson; Knut Karlsson; Nils Fadersson; Tord Turesson Djäkn.
- Spets** (spets från sidan; två spetsar uppifrån), se Greger Torstensson; Kettilbjörn Ingvarsson; Lars Petersson.
- Springer, Christoffer**, kammarnotarie; hovrättsadvokat; hh 1645—52 i Dannemora och 1646—52 i Närdinghundra; † 1669.
- Späkin, Tideka**, hh 1383—85 i Seminghundra.
- Spänne**, se Erik Jönsson; Jöns Larsson.
- Staffan Henriksson**, fogde; borgmästare i Uppsala; hh 1524—48 i Bälinge; uhh 1525—33 i Långhundra; (u)hh 1539 i Lagunda; hh 1541 i Häverö och Väddö; hh 1530—44 i Våla (Vm. 1.); var död 1548.
- Stake, Erik Olofsson**, hh 1588—98 i Österrekarne (Söd. 1.); hh 1592—98 i Sjuhundra; † 1598.
- Starke, Olof**, uhh 1412 i Oland.
- Stenar, Erik Jöransson**, hh 1593—95 i Oland; † 1605.
- Stenbock, Erik Gustafsson**, hh 1630—47 i Seminghundra och Danderyd; lm 1657—59 i Västernorrland, Lappmarken, Jämtland och Härjedalen; † 1659.
- , **Fredrik Gustafsson**, hh 1628—52 i Kind (Älvsb. 1.); hh 1647—52 i Seminghundra och Danderyd; lm 1650—52 i Tiohäräd; † 1652.
- Sten Bengtsson**, se Bielke af Åkerö.
- Sten Claesson** [1612 adlad **Böllja**], hh 1611—20 i Sjuhundra; hh 1612 i Vista (Jönk. 1.); † 1641.
- Sten Kristiernsson**, se Oxenstierna.
- Stenstada-släkten**, se Nils Petersson; Olof Jönsson.
- Stierna, Måns Persson** d. ä., hh 1536—38 i Norunda; hh 1538—42 i Vartofta (Skarab. 1.); lm 1541—47 i Tiohäräd; hh 1545—49 i Allbo (Kronob. 1.); hh 1563—72 i Östbo (Jönk. 1.); † omkr. 1575.
- Stiernfelt, Lars Pedersson Grubbe**, hh 1628—42 i Kinda (Ög. 1.); hh 1634—42 i Hattula (Finl.); vice lm 1638 i Uppland; hh 1642 i Sjuhundra; hh 1642 i Tuhundra (Vm. 1.); † 1642.
- Stiernhöök, Anders Johansson**, hh 1668—80 i Jama och Ivangorod (Ingermanl.); t. f. hh 1675—79 i Örbyhus län; † 1686.

Stiernhöök, se även Johan Olofsson.

Stiernsköld, Hans Pedersson, hh 1490—93 i Frösåker; levde 1496.

—, **Jöran Hansson**, hh 1549—57 i Frötuna och Länna samt Bro och Vätö.

—, **Peder Jönsson**, hh 1433 i Långhundra; levde 1455.

Stjärna (femuddig, sjuuddig och åttauddig stjärna, två stjärnor, två femuddiga stjärnor), se Björn Nilsson; Finvid Ragvaldsson; Karl Djäkn; Lars Olofsson; Peder Karlsson; Ragvald Tyrbjörnsson.

Strömfelt, se Fegræus, Johan.

Stågad, se Skogård, Olof.

Svart, Anders Israelsson, assessor i Åbo hovrätt; uhh 1635—36 i Nedre och Övre Satakunda (Finl.); ulm 1639—45 i Karelen; hh 1642—47 i Bro hd; † 1649.

—, **Sven Svensson**, assessor i Åbo hovrätt; hh 1647—52 i Sollentuna; hh 1647—52 i Bjarke (Älvsb. l.); hh 1653—88 i Piikkis (Finl.); † 1688.

Sven Månsson [1607 adlad Eketrä], hh 1604—07 i Boberg jämte Godegårds bergslag med Tjällmo sn (Ög. l.); hh 1606—26 i Åker och Värmdö; † 1626.

Sven Törnsson [tvågrenig växt], hh 1414—19 i Lyhundra.

Sverkil Simonsson, fogde; hh 1578—88 i Västland och Älvkarleby.

Svärd (flygande), se Greger Nilsson; Joen (Jon) Larsson; Johan Larsson; Nils Pedersson; Olof Ingevaldsson.

Taubenfelt, Gustaf Hansson, landsdomare i Bohuslän 1665; hh 1665—74 i Vadsbo (Skarab. l.); hh 1671—74 i Rasbo och Oland; † 1674.

—, **Hans Caspar Gustafsson**, hh 1674—76 i Rasbo och Oland; † 1676.

Tegel, Jöran Persson, hh 1563—67 i Trögd; † 1568.

Thesleff, Peter, advokatfiskal, sedermera assessor i Åbo hovrätt; hh 1648—50 i Bro hd; hh före 1653 i Raseborgs län och 1653—58 i Lill-Savolaks (Finl.); † 1663.

Thunberg, Jonas, borgmästare i Strängnäs; t.f. hh 1679—80 i Örbyhus län; hh 1692—1706 i Daga, Åker, Selebo, Öster- och Västerrekarne (Söd. l.); † 1706.

Tiesenhausen, Casper von, ryttmästare; hh 1585—89 i Lagunda; levde 1603.

Tjälve i Valla (Åsunda hd), uhh 1370 i Åsunda.

Tomas, uhh 1385 i Seminghundra.

Tomas Andersson, se Ulfstand.

Tomas Nilsson, fogde; (u)hh 1550—56 i Västland; var död 1574.

Tomta-slakten, se Olof Eriksson.

Tord Persson till Eke (Bro sn), hh 1536 i Bro och Vätö samt omkr. 1550 i Lyhundra.

Tord Turesson Djäkn [två sparrar], hh 1439—54 i Bälinge; ulm 1451—56 i Uppland.

Torsten i Sundby (Sånga sn), uhh 1438 i Färentuna och Bro hd.

Torsten Jönsson [halv lilja], hh 1470—90 i Bälinge.

Torsten Lennartsson [Forstena-slakten], hh 1594—1600 i Långhundra; uhh 1600 i Källand (Skarab. l.); † 1631.

- Tott, Ivar Axelsson**, hh 1476 i Åsunda; † 1487.
- Tott af Skedebo, Erik Tönnesson**, hh 1564 i Långhundra och 1566 i Seminghundra; levde 1569.
- Trana** (inkl. svart trana), se Filip Karlsson; Johan Sandersson.
- Tranevardus, Erik Eriksson** [1627 adlad **Geete**], hh 1621—28 i Svartlösa; ulm 1624—31 i Uppland; hh 1630 i Piikkis (Finl.); hh 1640 i Västbo (Jönk. l.); hh 1642—45 i Hattula (Finl.); † 1651.
- Trolle, Erik Arvidsson**, hh 1492—1513 i Trögd; vice lm 1494 i Uppland; lm 1495—1518 i Närke; lm 1521—22 i Uppland(?); † omkr. 1530.
- Trögdbo, Lars**, fogde; hh 1543 i Lagunda; levde 1552.
- Tune, Nils Birgersson**, fogde; hh 1549 i Öknebo; hh 1551 och 1562 i Oppunda (Söd. l.).
- Ture Bengtsson**, se Bielke af Åkerö.
- Törne, Olof**, fogde; hh 1536 i Oland; hh 1537—40 i Norra och Södra Möre (Kalmar l.).
- Ulf sax**, se Johan Eriksson.
- Ulf sparre af Broxvik, Jöran Eriksson**, lm på Öland 1571—1600; hh 1572—73 i Långhundra; hh 1576—78 i Norrvidinge (Kronob. l.); hh 1581—87 i Kåkind (Skarab. l.); hh 1584—1603 i Mark (Älvsb. l.); lm 1603—12 i Västergötland; † 1612.
- Ulf stand, Lars Tomasson**, väpnare; hh 1487—90 i Vaksala; ulm 1490 i Uppland.
- , **Mats Larsson**, hh 1512 i Hagunda.
- , **Per Larsson**, hh 1511—34 i Ulleråker, 1532—34 i Vaksala och 1539—42 i Rasbo; var död 1555.
- , **Tomas Andersson**, hh 1420—32 i Rasbo.
- Upplänning, Mats Persson**, fogde; hh 1530—50 i Tierp, 1532—50 i Vendel och 1538 i Norunda; † 1554.
- Wackerbarth, Frans Henrik**, kammarjunkare hos Carl IX; hh 1603—29 i Lagunda; † på 1640-talet.
- Wallrave, Johan Gotthard**, aktuarie, sedermera notarie i Svea hovrätt; hh 1652—53 i Norra Möre (Kalmar l.); hh 1653—65 i Norunda; † 1665.
- Walram, Olof Hansson**, väpnare; hh 1512—14 i Frötuna; † 1520.
- Varg, Nils**, fogde; hh 1528—35 i Simtuna och Torstuna (Vm. l.); hh 1536 i Åsunda; † omkr. 1541.
- Warnhem** (Warnheim), **Magnus**, uhh 1662—69 i Sjuhundra, Seminghundra, Vallentuna, Åker, Danderyd och Färentuna; † 1669.
- Vasa-ätten**, se Erik Ingemarsson; Erik Johansson; Johan Kristiernsson; Kristiern Nilsson; Nils Kettilsson.
- Wassenius, Johan** [1688 adlad **Lagermarck**], advokattfiskal, sedermera assessor i Åbo hovrätt; hh 1650—52 i Bro hd; hh 1653—64 i Stor-Savolaks och 1664—85 i Sääksmäki (Finl.); † 1692.
- Wattrang, Johan Johansson**, assessor i Svea hovrätt; hh 1652 i Hagunda samt 1653—80 i Håbo, Trögd och Lagunda; hh 1657—80 i Nora och Linde, Grythytte samt Ljusnarsbergs sn (Örebro l.); † 1680.

- Wattrang, Johan Zachariasson**, hh 1679—80 i Rasbo och Oland. (Se vidare under II.)
- , **Zacharias Johansson**, hh 1676—79 i Rasbo och Oland; † 1687.
- Wendler, Anders Andersson**, bokhållare; hovrättsadvokat; sekreterare i en i april 1664 tillsatt kommissorialrätt; uhh 1654—55 i Sundbo, Grimsten, Edsberg och Örebro (Örebro l.); uhh 1664—74 i Ortala grevskap (= Häverö, Väddö, Lyhundra, Frötuna och Länna samt Bro och Vätö).
- Wernstedt, Christoffer**, hh 1594—1607 och 1611 i Sollentuna samt 1607—21 i Norunda; † 1627.
- Vinge** (två vingar), se Olof Magnusson. — **Vinkelhake** (två vinkelhakar), se Ingemund Arvidsson. — **Vinstorpa-ätten**, se Knut Uddsson.
- Wrangel af Salmis, Herman Hansson**, hh 1611—43 i Åsunda och 1613 i Vaksala; hh 1617—43 i Konga (Kronob. l.); † 1643.
- Wrång, Åke**, uhh 1651 i Svartlösa; hh 1655—66 i Hagunda; hh 1655—79 i Oppunda och Villättinge (Söd. l.); † 1679.
- Värme, Håkan**, fogde; hh 1556 i Åsunda; † 1558.
- Västgöte, Arvid**, fogde; hh 1527—30 i Vallentuna; † 1530.
- , **Jakob**, fogde; hh 1529 i Håbo, 1531 i Hagunda och 1532 i Ärlinghundra; uhh 1544 i Lagunda; † före 1566.
- Växt** (inkl. tvågrenig växt), se Karl Svensson; Sven Törnsson.

Yxkull, Wolmar, hh 1593—1607 i Hammarkind (Ög. l.); hh 1613—27 i Bro hd och 1624—25 i Nardinghundra; † 1627.

Zacharias Simonsson, se Falk.

Zenius, Per Hansson, justitieborgmästare i Sala; uhh omkr. 1654—60 i Nardinghundra, Sjuhundra, Seminghundra, Vallentuna, Åker, Danderyd, Sollentuna, Färentuna, Bro, Håbo, Trögd, Åsunda, Lagunda och Ulleråker; uhh 1655—80 i Simtuna och Torstuna, 1659—64 och 1678—80 i Våla, 1660—80 i Över- och Yttertjurbo samt 1660—69 och 1678—80 i Norrbo och Vagnsbro (Vm. l.); hh 1680—83 i Simtuna, Torstuna, Våla samt Över- och Yttertjurbo; † 1695.

Åke Bengtsson, se Färila.

Åkerblom, Adam, fiskal i Örebro; uhh 1673—74 i Åsunda och Ulleråker.

Ållongren i Finland, Måns Nilsson, hh 1594—97 i Ulleråker; † före 1618.

Åläanning, Måns Persson, uhh 1609 i Trögd.

Örnflycht, Arent Persson, hh 1534—36 i Färentuna(?) och 1534—45 i Bro hd; † före 1547.

—, **Bengt Arentsson**, hh 1573 i Bälunge; levde 1595.

—, **Peder Eriksson**, hh 1487—97 i Håbo; † omkr. 1510.

Örnstedt, Frans Joel, kansliråd; hh 1680 i Håbo, Trögd och Lagunda; hh 1680 i Nora och Linde, Grythytte samt Ljusnarsbergs sn (Örebro l.); † 1685.

II. Häradshövdingar efter 1680.

- Abenius, Carl Fredrik**, hh 1861—67 i Sollentuna, Färentuna, Värmdö, Danderyd och Åker; hh 1867—95 i Livgedingets domsaga (Söd. l.); † 1895.
- Abrahamsson, Petter** [1727 adlad **Abrahamsson**], hh 1693—94 och 1704—14 i Bro och Håbo, 1693—94 och 1704—18 i Ärlinghundra, Åker, Värmdö, Danderyd och Sollentuna samt 1715—18 i Långhundra, Seminghundra och Vallentuna; † 1741.
- Ackern, Carl Henrik von**, hh 1777—93 i Bro, Håbo, Trögd och Åsunda; medlem av Konungens högsta domstol 1794—96; justitieborgmästare 1798—1824 i Norrköping; † 1832.
- Adelstierna**, se Gavelius, Nils.
- Ahnger, Carl Johan**, hh 1774—91 i Södertörns domsaga; ledamot av Konungens högsta domstol 1789—91; † 1791.
- Andersén, Tomas** [1693 adlad **Blixenstierna**], hh 1693—96 i Södertörns domsaga; † 1715.
- Anrep, Johan Gabriel**, hh 1749—62 i Södertörns domsaga; assessor 1762 och hovrättsråd 1766—77 i Svea hovrätt; † 1781.
- Arell, Per** (Petrus), hh 1794—1814 i Sollentuna, Vallentuna, Värmdö, Danderyd och Åker samt 1814—19 i Seminghundra, Ärlinghundra, Långhundra och Färentuna; † 1823.
- Arwidsson, Bengt Ludvig Nathanael**, hh 1871—1900 i Uppsala läns mellersta domsaga; † 1901.
- Aschling, Jonas**, hh 1757—62 i Nardinghundra, Sjuhundra, Lyhundra, Frötuna och Länna, Frösåker, Häverö, Väddö samt Bro och Vätö; assessor 1762 och hovrättsråd 1767—77 i Svea hovrätt; † 1780.
- Bagge, Algot Johan Fredrik**, hh 1927—30 i Sollentuna och Färentuna härads domsaga; justitieråd 1930—43.
- Bahr, Carl Fredrik Oskar von**, hh 1879—1900 i Uppsala läns norra domsaga; † 1900.
- Barthelson, Carl Gustaf**, borgmästare 1811—24 i Norrtälje; hh 1824—62 i Frösåker, Häverö, Väddö samt Bro och Vätö; † 1862.
- Bergelmer, Einar Per Mauritz**, hh 1911—36 i Södertörns domsaga; † 1936.
- Björk, Anders**, hh 1791—93 i Södertörns domsaga; † 1794.
- Blix, Magnus**, hh 1771—79 i Sollentuna, Vallentuna, Värmdö, Danderyd och Åker; † 1805.
- Blixenstierna**, se Andersén, Tomas.
- Bodin, Jonas Carlsson**, hh 1773—98 i Seminghundra, Ärlinghundra, Långhundra och Färentuna; † 1798.

- Borell, Karl Gustaf Theodor**, hh 1916—39 i Stockholms läns västra domsaga; † 1944.
- Borup, Per**, protonotarie 1787—89 i Svea hovrätt; hh 1789—1805 i Lagunda, Hagunda, Ulleråker, Bälunge, Vaksala och Rasbo; † 1805.
- Boström, Erik Samuel**, hh 1834—44 i Sollentuna, Vallentuna, Värmdö, Danderyd och Åker; † 1854.
- Brandt, Johan Alexander**, juris utriusque doktor; hh 1773—89 i Lagunda, Hagunda, Ulleråker, Bälunge, Vaksala och Rasbo; † 1789.
- Brase, Hans**, hh 1754—63 i Norunda, Örbyhus och Oland; † 1767.
- Braunersköld, Lars**, hh 1740—53 i Norunda, Örbyhus och Oland; † 1753.
- Brehmer, Carl von**, hh 1742 i Långhundra, Seminghundra, Vallentuna, Ärlinghundra, Åker, Värmdö, Danderyd, Sollentuna och Färentuna; † 1742.
- Böök, Fredrik**, borgmästare 1824—70 i Norrtälje; hh 1844—46 i Vallentuna, Seminghundra, Ärlinghundra och Långhundra; † 1870.
- Carlén, Richard Theodor**, hh 1857—67 i Livgedingets domsaga (Söd. l.); hh 1867—73 i Södra Roslags domsaga; † 1873.
- Carlsson, Gustaf**, hh 1801—13 i Seminghundra, Ärlinghundra, Långhundra och Färentuna; † 1813.
- Cederhielm, Erik Germund**, hh 1707—14 i Färentuna; hh 1707—18 i Snevringe (Vm. l.); hh 1714—18 i Öster- och Västerrekarne och 1719—41 i Daga, Åker, Selebo samt Öster- och Västerrekarne (Söd. l.); lm 1741—43 i Tiohärads lagsaga; † 1743.
- Celsius, Johan**, hh 1708—10 i Södertörns domsaga; † 1710.
- Centerwall, Frans Jonas Gustaf**, hh 1845—60 i Sollentuna, Färentuna, Värmdö, Danderyd och Åker; † 1884.
- Claëson, Nils Christian**, hh 1843—80 i Södertörns domsaga; † 1881.
- Dahlberg, Knut**, hh 1921—22 i Sollentuna och Färentuna härads domsaga; vice verkställande direktör i Svenska Handelsbanken 1922—28.
- Dahlqvist, Gustaf Styrbjörn**, hh 1930— i Uppsala läns södra domsaga.
- Dalman, Fredrik**, hh 1773—77 i Bro, Håbo, Trögd och Åsunda; † 1806.
- De la Chapelle, Johan Casimir**, hh 1763—71 i Sollentuna, Vallentuna, Värmdö, Danderyd och Åker samt 1763—73 i Långhundra, Seminghundra, Ärlinghundra och Färentuna; assessor 1776 och hovrättsråd 1793—1801 i Vasa hovrätt; † 1815.
- Dijkman, Petter**, landssekreterare 1682—98 i Uppland; hh 1698—1703 i Ärlinghundra, Sollentuna, Danderyd, Värmdö, Åker, Bro och Håbo; † 1717.
- Dubbe, Carl** [1756 adlad **Dubbenhielm**], hh 1735—53 i Nardinghundra, Sjuhundra, Lyhundra, Frötuna och Länna, Frösåker, Häverö, Väddö samt Bro och Vätö; assessor 1753 och hovrättsråd 1758—70 i Svea hovrätt; † 1770.
- Dubbenhielm**, se Dubbe, Carl.
- Duhre, Gabriel Andersson**, hh 1691—1706 i Ulleråker, 1691—1714 i Lagunda och Hagunda, 1691—1716 i Trögd och Åsunda samt 1715—16 i Bro och Håbo; † 1726.

- Eckerström, Rudolf Emil**, hh 1895—1902 i Södra Roslags domsaga; † 1902.
- Edenberg, Herman**, hh 1680—83 i Hagunda, Ulleråker, Bälunge, Vaksala, Rasbo, Norunda och Örbyhus-län; † 1716. (Jfr ovan under I.)
- Edling, Nils Gustaf Sebastian**, hh 1919— i Uppsala läns norra domsaga.
- Ehrenhielm, Erik Johansson**, hh 1711—24 i Södertörns domsaga; assessor 1724—31 i Svea hovrätt; † 1731.
- , **Johan Eriksson**, hh 1753—55 i Närke, Sjuhundra, Lyngby, Frötuna och Länna, Frösåker, Häverö, Väddö samt Bro och Vätö; † 1755.
- Ekerberg, Seve Ellenis**, hh 1933—36 i Sollentuna och Färentuna härads domsaga; justitieråd 1936—
- Ekeröth, Johan**, fiskal 1815—19 i Svea hovrätt; hh 1819—44 i Seminghundra, Ärlinghundra, Långhundra och Färentuna; † 1844.
- Eksandh, Per Gustaf Theodor**, hh 1900—24 i Uppsala läns södra domsaga; † 1924.
- Fleetwood, Carl Fredrik Miles**, hh 1891—1903 i Västra Väreuds domsaga (Kronob. l.); hh 1903—21 i Södra Roslags domsaga; † 1921.
- Franc, Per**, hh 1728—42 i Bro, Håbo, Trögd och Åsunda; assessor 1742 och hovrättsråd 1747—62 i Svea hovrätt; † 1764.
- Freding, Justus Nathanael**, hh 1874—1903 i Mellersta Roslags domsaga; † 1908.
- Friesendorff, Reinhold Fredrik August von**, hh 1879—1910 i Norra Roslags domsaga; † 1923.
- Fröberger, Anders Gustaf**, fiskal 1812—14 i Svea hovrätt; hh 1814 i Seminghundra, Ärlinghundra, Långhundra och Färentuna, 1814—33 i Sollentuna, Vallentuna, Värmdö, Danderyd och Åker samt 1833—40 i Bro, Håbo, Trögd och Åsunda; † 1840.
- Furubom, Samuel Johansson**, hh 1680—81 i Värmdö, 1680—87 i Danderyd, Sollentuna, Sotholm, Svartlösa och Öknebo samt 1681—87 i Seminghundra och Vallentuna; † 169(8). (Jfr ovan under I.)
- Fähræus, Hugo**, hh 1880—87 i Södertörns domsaga; † 1887.
- Gavelius, Nils** [1708 adlad **Adelstierna**], hh 1702—06 i Färentuna; hh 1702—06 i Snevringe (Vm. l.); † 1734.
- Gerdes, Jakob**, advokatfiskal hos änkedrottning Hedvig Eleonora; hh 1706—07 i Färentuna; hh 1706—07 i Snevringe (Vm. l.); hh 1707—13 i Daga, Åker, Selebo samt Öster- och Västerrekarne (Söd. l.).
- Grooth, Carl Fredrik Johan**, protonotarie i Svea hovrätt; hh 1799—1800 i Seminghundra, Ärlinghundra, Långhundra och Färentuna; † 1800.
- Gruftman, Petrus**, hh 1935— i Mellersta Roslags domsaga.
- Gråsten, Peter**, kanslist i krigskollegium; hh 1746—73 i Hagunda, Ulleråker, Bälunge, Vaksala och Rasbo; akademiombudsman 1773 i Uppsala; † 1781.
- Gyllencreutz, Carl Gustaf**, hh 1680—81 och 1690—92 i Seminghundra och Vallentuna, 1680—89 i Sjuhundra och Åker, 1680—92 i Lång-

hundra, Lyhundra samt Frötuna och Länna, 1681—89 i Värmdö och 1690—92 i Vaddö samt Bro och Vätö; lm 1692—1718 i Uppland; † 1720. (Jfr ovan under I.)

Gyllenecker, se Sillnæus, Erik.

Gyllenhammar, Axel Fredrik, hh 1836—50 i Nardinghundra, Sjuhundra, Lyhundra samt Frötuna och Länna; justitieråd 1850—63; † 1864.

Hagander, Johan Oscar, hh 1941—43 i Stockholms läns västra domsaga; justitieråd 1943— .

Hartelius, Åke, hh 1936— i Södertörns domsaga.

Hauffman, Gustaf Adolf, kanslist i kammarrätten; hh 1827—36 i Nardinghundra, Sjuhundra, Lyhundra samt Frötuna och Länna; † 1836.

Hernblom, Bror Wilhelm, assessor i Svea hovrätt; hh 1863—74 i Norra och Södrå Vedbo (Jönk. l.); hh 1874—94 i Södra Roslags domsaga; † 1901.

Hesselgren, Ove Gustaf Gabriel, hh 1943— i Stockholms läns västra domsaga.

Isberg, Fredrik Georg, notarie 1848—51 i Svea hovrätt; hh 1851—62 i Nardinghundra, Sjuhundra, Lyhundra samt Frötuna och Länna ävensom 1863—74 i Mellersta Roslags domsaga; † 1874.

Jancke, Per Gustaf, hh 1866—1900 i Uppsala läns södra domsaga; † 1900.

Junbeck, Erland, hh 1793—1815 i Södertörns domsaga; † 1816.

Klinteberg, Svante [1809 adlad af **Klinteberg**], hh 1795—1845 i Norunda, Örbyhus och Oland; † 1845.

Kock, Johan, hh 1694—98 i Ärlinghundra, Sollentuna, Danderyd, Värmdö, Åker, Bro och Håbo; † 1698.

Krank, Jonas [1696 adlad **Stiernstolpe**], hh 1685—1702 i Färentuna; hh 1685—1702 i Snevringe (Vm. l.); † 1702.

Lagerström, se Laurin, Magnus.

Laurin, Magnus [1691 adlad **Lagerström**], hh 1689—93 i Södertörns domsaga; † 1736.

Lilliemarck, Johan, hh 1687—89 i Sotholm, Svartlösa, Öknebo, Seminghundra och Vallentuna, 1687—93 i Danderyd och Sollentuna samt 1690—93 i Bro, Håbo, Värmdö, Åker och Ärlinghundra; assessor 1693 och hovrättsråd 1719—31 i Svea hovrätt; † 1731.

Lilliesköld, Carl Gustaf, hh 1848—63 i Jämtlands södra domsaga; hh 1863—78 i Norra Roslags domsaga; † 1879.

Lind, Nils Knutsson, hh 1680—89 i Bro, Håbo och Ärlinghundra, 1680—90 i Trögd, Åsunda och Lagunda samt 1690 i Hagunda och Ulleråker; † 1690. (Jfr ovan under I.)

- Linderstedt, Johan**, hh 1719—35 i Närdinghundra, Frösåker, Häverö, Väddö, Sjuhundra, Lyhundra, Frötuna och Länna samt Bro och Vätö, assessor 1735 och hovrättsråd 1744—52 i Svea hovrätt; † 1764.
- Lostierna, Johan**, hh 1736—42 i Wemo och Nedre Satakunda (Finl.); sekreterare i Åbo hovrätt 1742; hh $\frac{7}{1}$ 1743 i Långhundra, Seminghundra, Vallentuna, Ärlinghundra, Åker, Värmdö, Danderyd, Sollentuna och Färentuna; hh $\frac{1}{10}$ 1743—45 i Wemo och Nedre Satakunda (Finl.); assessor 1745 och hovrättsråd 1751—59 i Åbo hovrätt; † 1759.
- Lundvall, Nils Johansson**, hh 1714—18 i Färentuna; hh 1714—18 i Daga, Åker och Selebo (Söd. l.); hh 1719—28 i Långhundra, Seminghundra, Vallentuna, Ärlinghundra, Åker, Värmdö, Danderyd, Sollentuna och Färentuna; † 1728.
- Lunell, Johan Christian**, hh 1818—32 i Bro, Håbo, Trögd och Åsunda; † 1832.
- Löfgren, Carl**, hh 1707—14 i Långhundra, Seminghundra och Vallentuna, 1707—17 i Väddö, Bro och Vätö, Lyhundra samt Frötuna och Länna ävensom 1715—17 i Närdinghundra, Frösåker, Häverö och Sjuhundra; borgmästare 1717 i Norrtälje; † s. å.
- , **Ernst August**, hh 1904—34 i Mellersta Roslags domsaga; † 1945.
- Malmerfelt, Olof**, hh 1762—74 i Södertörns domsaga; generalauditor 1774—77; ledamot av Konungens högsta domstol 1789—93; † 1806.
- Malmén, Herman**, hh 1728—35 i Långhundra, Seminghundra, Vallentuna, Ärlinghundra, Åker, Värmdö, Danderyd, Sollentuna och Färentuna; hh 1735—47 i Gästrikland; † efter 1747.
- Masreliez, Gustaf Vilhelm**, hh 1936— i Sollentuna och Färentuna härads domsaga.
- Molin, Carl Ludvig**, hh 1846—75 i Vallentuna, Seminghundra, Ärlinghundra och Långhundra; † 1876.
- Morsing, Joachim**, hh 1793—98 i Bro, Håbo, Trögd och Åsunda; † 1798.
- Nils Knutsson**, se Lind.
- Nobelius, Petrus**, hh 1695—1707 i Närdinghundra, Frösåker, Häverö, Sjuhundra, Oland, Lövsta och Hållnäs samt Dannemora; † 1707.
- Nordell, Anders Lorentz**, kanslist i Svea hovrätt; hh 1779—94 i Sollentuna, Vallentuna, Värmdö, Danderyd och Åker; † 1829.
- Nordenhielm, Jöns Andersson**, hh 1701—02 i Södertörns domsaga; assessor 1702, hovrättsråd 1720 och vice president 1724—43 i Svea hovrätt; † 1743.
- Odhelius, Jonas**, hh 1747—63 i Långhundra, Seminghundra, Vallentuna, Ärlinghundra, Åker, Värmdö, Danderyd, Sollentuna och Färentuna; † 1794.
- Olivecrona, Knut Axel Gustaf**, hh 1900—26 i Uppsala läns mellersta domsaga och 1927—30 i Uppsala läns södra domsaga.
- , se även Perman, Isak.

- Perman, Isak** [1719 adlad **Olivecrona**], hh 1716—28 i Bro, Håbo, Trögd och Åsunda; assessor 1728 och hovrättsråd 1738—64 i Svea hovrätt; † 1764.
- Pfeiff, Johan**, hh 1763—95 i Norunda, Örbyhus och Oland; † 1795.
- Ribbing, Gustaf**, hh 1900—19 i Uppsala läns norra domsaga; † 1942.
- Ridderstad, Carl Soldan**, hh 1912—22 i Jämtlands västra domsaga; hh 1922—26 i Sollentuna och Färentuna härads domsaga; † 1926.
- Ringenson, Johan Albert Teodor**, hh 1896—1911 i Ångermanlands västra domsaga; hh 1911—25 i Norra Roslags domsaga; † 1939.
- Rohtlieb, Bernhard Herman**, assessor i Svea hovrätt; hh 1892—1916 i Stockholms läns västra domsaga; † 1927.
- Rosenhane, Gustaf**, hh 1680—84 i Färentuna; † 1684. (Jfr ovan under I.)
- Rudbeck, Per Gabriel**, hh 1784—1826 i Nördinghundra, Sjuhundra, Lyhundra samt Frötuna och Länna; borgmästare 1785—1811 i Norrtälje; † 1826.
- Rönqvist, Axel Magnus**, borgmästare i Nyköping; hh 1815—43 i Södertörns domsaga; † 1843.
- Röök, Jakob Andersson**, hh 1743—46 i Bro, Håbo, Trögd och Åsunda; krigskommissarie 1746—72; † 1778.
- Sandström, Alfred Emil Fredrik**, hh 1930—31 i Sollentuna och Färentuna härads domsaga; justitieråd 1931—33 och 1935—43.
- Scheffer, Johan** [1689 adlad **von Scheffer**], hh 1683—89 och 1707—16 i Ulleråker, 1683—89 och 1715—16 i Hagunda, 1683—1714 i Norunda och Örbyhus län, 1683—1716 i Bälinge, Vaksala och Rasbo samt 1715—16 i Lagunda; † 1717.
- , **Johan Johansson von**, hh 1716—45 i Lagunda, Hagunda, Ulleråker, Bälinge, Vaksala och Rasbo; lm 1745—46 på Gotland; † 1748.
- Sebenius, Samuel**, hh 1777—1823 i Frösåker, Häverö, Vaddö samt Bro och Vätö; ledamot av Konungens högsta domstol 1803—09; † 1823.
- Siljeström, Erik Gösta Herman**, hh 1940— i Södra Roslags domsaga.
- Sillnæus, Erik** [1720 adlad **Gyllenecker**], hh 1707—14 i Nördinghundra, Frösåker, Häverö, Sjuhundra, Oland, Lövssta och Hällnäs samt Dannemora ävensom 1715—21 i Norunda, Örbyhus och Oland; hh 1721—24 i Björkekind, Östkind, Lösing och Hammarkind (Ög. l.); † 1728.
- Sjögren, Fritjof**, hh 1945— i Norra Roslags domsaga.
- Spens, Jakob Melker**, hh 1833—49 i Lagunda, Hagunda, Ulleråker, Bälinge, Vaksala och Rasbo; † 1849.
- Steen, Joachim**, notarie i Svea hovrätt; hh 1762—77 i Nördinghundra, Sjuhundra, Lyhundra, Frötuna; och Länna, Frösåker, Häverö, Vaddö samt Bro och Vätö; † 1793.
- Stenström, Karl Johan**, hh 1931—33 i Sollentuna och Färentuna härads domsaga; † 1933.
- Stierncrona**, se Welt, Gabriel och Samuel.
- Stierneroos, Carl Johansson**, hh 1724—46 i Södertörns domsaga; † 1746.

Stiernstolpe, se Krank, Jonas.

Strandberg, Fredrik Wilhelm, hh 1841—65 i Uppsala läns södra domsaga; † 1865.

Sunesson, Nils Christian, vice advokatfiskal 1803—06 i Svea hovrätt; hh 1806—33 i Lagunda, Hagunda, Ulleråker, Bålinge, Vaksala och Rasbo; † 1833.

Svanström, Johan, hh 1702—07 i Södertörns domsaga; † 1707.

Swedritz, Olof, hh 1758—71 i Bro, Håbo, Trögd och Åsunda; assessor 1771—74 i Svea hovrätt; † 1784.

Sylvius, Johan, hh 1655—58 och 1664—70 i Daga, Åker, Selebo samt Öster- och Västerrekarne (Söd. l.); hh 1655—80 i Glanshammar (Örebro l.); hh 1655—80 i Siende och Åkerbo samt 1655—85 i Snevinge (Vm. l.); hh 1655—80 i Fellingsbro (Örebro l.); hh 1684—85 i Färentuna; lm 1685—90 i Värmland; † 1690.

Thingvall, Ingemar Johan, hh 1777—84 i Nardinghundra, Sjuhundra, Lyhundra samt Frötuna och Länna; † 1784.

Tungelfelt, Nils Markusson, hh 1691—95 i Nardinghundra, Frösåker, Häverö, Sjuhundra, Oland, Lövsta och Hållnäs samt Dannemora; † 1695.

Uppström, Anders Erik Wilhelm, hh 1888—1910 i Södertörns domsaga; † 1935.

Walberg, Sven Peter, hh 1876—92 i Stockholms läns västra domsaga; † 1892.

Valtinsson, Adrian [stamfader för adliga ätten Adlerstam], hh 1721—40 i Norunda, Örbyhus och Oland; † 1750.

Wattrang, Johan Zachariasson, hh 1680—89 i Väddö samt Bro och Vätö, 1680—91 i Nardinghundra, Frösåker, Häverö, Oland, Dannemora samt Lövsta och Hållnäs ävensom 1690—91 i Sjuhundra; † 1724. (Jfr ovan under I.)

Wefverstedt, Johan Anders, hh 1732—35 i Gästrikland; hh 1735—41 i Långhundra, Seminghundra, Vallentuna, Årlinghundra, Åker, Värmdö, Danderyd, Sollentuna och Färentuna; generalauditor 1741 och krigsråd 1747; † 1757.

Welt, Gabriel [1699 adlad **Stierncrona**], hh 1694—96 i Tjust (Kalmar l.); hh 1696—1701 i Södertörns domsaga; assessor 1701, sedermera president i Svea hovrätt; lm 1712—14 i Närke; † 1723.

—, **Lars** [1699 adlad **Stierncrona**], hh 1692—1707 i Lyhundra, Frötuna och Länna, Väddö, Bro och Vätö, Långhundra, Seminghundra samt Vallentuna; † 1707.

Westblad, Lars Erik, hh 1856—79 i Uppsala läns norra domsaga; † 1891.

Wimmerstedt, Carl Johan, hh 1846—55 i Uppsala läns norra domsaga; † 1855.

Wisén, Yngve Georg, hh 1923—39 i Södra Roslags domsaga; † 1939.

- Åberg, Gustaf Reinhold**, hh 1926—44 i Norra Roslags domsaga;
† 1945.
- Akerhielm, Gillis**, hh 1739—43 på Åland och ^{80/7} 1743 i Vemo och Nedre Satakunda (Finl.); hh ^{1/10} 1743—47 i Långhundra, Seminghundra, Vallentuna, Ärlinghundra, Åker, Värmdö, Danderyd, Sollentuna och Färentuna; kammarrevisionsråd 1747—62; † 1773.
- Örbom, Carl Johan**, hh 1798—1818 i Bro, Håbo, Trögd och Åsunda; justitieråd 1818—31; † 1836.
- Östberg, Gustaf**, hh 1850—71 i Uppsala läns mellersta domsaga; † 1871.
- Österlöf, Johan Axel Josef**, hh 1916—21 i Sollentuna och Färentuna härads domsaga; verkställande försäkringsdirektör 1921—39.
- Östfelt, Axel Wilhelm** [1751 adlad von Östfelt], hh 1747—56 i Bro, Håbo, Trögd och Åsunda; † 1756.

SKRIFTER,

utg. av Personhistoriska Samfundet:

1. Köpings stads tjänstemän 1605—1905 av G. Elgenstierna (106 sid.); ingår i årg. VIII h. 3—4.
2. Kalmar regementes chefer 1623—1907 av F. Rudelius (160 sid. + 23 porträtt); ingår i årg. IX h. 3—4.
3. Register till Personh. Samfundets porträttsamlingar årg. I—III (1906—08); ingår i årg. XI h. 2—4 och XII h. 1—2; även separat
4. Personhistoriska anteckningar rörande Kristianstads magistrat och andra stadens tjänstemän under åren 1700—1800. Av Karl Enghoff (1910)
5. V. Millqvist, Svenska Riksdagens Borgarstånd 1719—1866. Personhistoriska anteckningar (1911)
6. Erik XIV:s almanacksanteckningar, hans dagböcker, ritningar och musiknoter i urval, utg. av C. M. Stenbock; ingår i årg. XIV h. 2—3.
7. Olof och Caroline Wijks porträttsamling. Beskriven av Nils Sjöberg; ingår i årg. XV h. 4.
8. Greve Reinhold von Rosens porträttsamling. Beskriven av Nils Sjöberg; ingår i årg. XVI h. 1—2.
9. Namnlistor över officerskårerna vid svenska s. k. männingeregementen till häst och ståndsdragoner under stora nordiska kriget av V. Hamilton, C. H. Kreüger och E. Leijonhufvud; ingår i årg. XVIII h. 1—2.
10. Namnlistor över officerskårerna vid svenska s. k. männingeregementen till fot under stora nordiska kriget av E. Leijonhufvud (1918)
11. Domsagor och häradshövdingar i Stockholms och Uppsala län av Jan Eric Almquist (1946)

Skriftserien kan, liksom äldre årgångar av Personhistorisk tidskrift, rekvideras från Samfundets sekreterare, docent Uno Willers, Kungl. biblioteket, Stockholm 5 (fr. o. m. 1947: Nobelbiblioteket, Stockholm 2).

Pris kr. 5:—